

SUPPLEMENT
TO THE
BOMBAY GOVERNMENT GAZETTE.

Published by Authority.

THURSDAY, 24TH SEPTEMBER 1863.

PROCEEDINGS OF THE LEGISLATIVE DEPARTMENT, BOMBAY.

MARATHI TRANSLATION

OF

A Bill for the Relief of Insolvent Debtors in the Presidency of Bombay, and for amending certain points in the Law of Debtor and Creditor.

मुंबई प्रेसिडेन्सीतील नादार रिणकोंस कर्जतून मुक्त करण्याविषयीचे आणि रिणको व धनको या बाबदचे कायद्यांतील कित्येक गोष्टी सुधारण्याविषयीचे आक्ताचा मसुदा.

मुंबई प्रेसिडेन्सीतील नादार रिणकोंस कर्जतून मुक्त करणे आणि रिणको व धनको या बाबदचे कायद्यांतील कित्येक गोष्टी सुधारणे योग्य आहे, यास्तव खाली लिहिल्या प्रमाणे ठरविले आहे:—

उद्देश

१. इतर आक्तांत किंवा दस्तऐवजांत किंवा लेखांत किंवा कोणतेही काम चालेल त्यांत या आक्ताचे नांव लिहिणे असेल तेव्हां "सन १८५८ च्या मुंबईचा नादारीविषयीचा आक्ट" या शब्दांचा उपयोग केला असतां पुरे असं समजावें.

उद्देशाने सरनामा

२. हा आक्ट सन १८५८ चे १८ वे लारियेसासून अंमलांत येईल.

आक्ट केव्हा चालू होईल.

३. या आक्तातील खाली लिहिलेले शब्द व संज्ञा यांचे जे अर्थ एथें सांगितले आहेत तेच ज्या ज्या ठिकाणी ते शब्द व संज्ञा अढळतात त्या त्या ठिकाणी प्रकरणास अगर पूर्वापर संबंधास स्पष्ट विरोध न येईल तर त्यांचे अर्थ समजावे.

शब्दांचा अर्थ.

“कोर्ट.”

“कोर्ट” या शब्दाचा अर्थ, दिवाानी काम चालविण्याचे रीतीविषयीचे कायद्याचे १८६ वे कलमांत सांगितलेले जें जिल्हा कोर्ट या आख्या अन्वये नादारीबाबद हुकुमत चालवीत असेल तें कोर्ट असा समजावें.

“जज.”

जिल्हे कोर्टाचे ज्या आकिटिंग जज्जास कायदेशीर रीतीने नेमला असेल त्याचा समावेश आणि ज्या आसिस्टंट जज्जास गवर्नर इन् कोन्सिलोनी सदर प्रमाणे नेमून या आख्या अन्वये हुकुमत चालविण्याचा अधिकार दिल्ल असेल त्या आसिस्टंट जज्जाचा समावेश “जज” या शब्दांत होतो असें समजावें.

“पक्षकार.”

कोणताही नादार आणि ज्या मनुष्यांचा तो नादार किंवा त्याचे इस्टेअरणी असेल तीं सर्व मनुष्ये अथवा जीं मनुष्ये त्या नादाराचीं किंवा त्याचे इस्टेराचीं असील तीं सर्व मनुष्ये यांचा समावेश “पक्षकार” या शब्दांत होतो असें समजावें.

“इस्टेट.”

सर्व दावे व जमेच्या रकमा असतील त्या, आणि स्थावर किंवा जंगम माल मिळकतींत एकट्याचाच किंवा समार्क हक्क व संबंध हल्लीं असेल किंवा पुढें प्राप्त होण्याचा असेल तो आणि मालमिळकत दुसऱ्यास देण्याचे सर्व अधिकार आणि फायदे आणि ज्या प्राप्तीचा सांप्रत पैका उत्पन्न करतां येतो तशी प्राप्ती आणि हीं सर्व कायदेशीर रीतीने कोणाचेही स्वाधीन असलीं तथापि त्या सर्वांचा समावेश “इस्टेट” या शब्दांत होतो असें समजावें.

“अणित्व.”

कोणतेही कर्ज किंवा देणें किंवा स्वर्च किंवा नुकसानी किंवा दंड किंवा गुन्हेगारी किंवा सुचलक्यांतील गुन्हेगारी किंवा जामीनकी, किंवा ज्या प्रकारचे दाव्याच्या पैक्याने हिशोब करतां येतो व जो कायदेशीर रीतीने वस्तु करतां येत किंवा उगवितां येतो तसे प्रकारच्या इतर दावा हल्लीं किंवा पुढें कोणतेही वेळी देण्याची किंवा फेडण्याची आवश्यकता असेल तिचा समावेश “अणित्व” या शब्दांत होतो असें समजावें.

“फेड.”

अणित्व देणें व फेडणें व त्याची कायदेशीर रीतीने इतर तोडजोडकरणे किंवा तें नाहींसं करणें किंवा रद्द करणें याचा समावेश “फेड” या शब्दांत होतो असें समजावें.

“इस्तऐवज.”

ज्या कागदावर किंवा इतर पदार्थावर कांही लिहिलेले असेल किंवा आपलेले असेल किंवा काढलेले असेल आणि जो कागद किंवा इतर पदार्थ किंवा ज्याची नकल किंवा ज्याचा उत्तरा इनसाफाचे कोर्टांत कायदेशीर रीतीने दफतरांत दाखल करतां येत असेल किंवा फैल करतां येत असेल किंवा इन्साफाचे कोर्टांतून देतां येत असेल त्या कागदाचा किंवा इतर पदार्थाचा समावेश “इस्तऐवज” या शब्दांत होतो असें समजावें.

एकवचनांत किंवा पुल्लिंगांत जे शब्द लिहिले असतील त्यांत अनेक-
वचनांच्या व स्त्रीलिंगाच्या समावेश होतो असें समजावें.

वचन व लिंग.

कालवाचक शब्दांच्या अर्थ इं प्रजी झालेडरा प्रमाणे करावा.

काल.

४. दिवांनी इनसाफाचें काम चालविण्याचें रीती विषयींचे काय-
द्याचे ३८६ वे कलमांत सांगितलेली दिवांनी इनसाफाचीं जिल्हा कोर्टां
हीं नादर रिणकोस कर्जांतून मुक्त करण्याविषयींचीं कोर्टां आहेत असें
या कलमावरून ठरविलें आहे. आणि त्या कोर्टांस इनसाफाचे हे कोर्टांचे
देखरेखी खाली त्या कामाविषयीं खाली लिहिल्या प्रमाणें हुकुमत असेल
व त्यांणी ती हुकुमत खाली लिहिल्या प्रमाणे चालवावी. म्हणजे, या आक-
सांत पुढें ठरविलेले कांन् प्रमाणें व शर्ती प्रमाणें, आणि सदहू प्रकारचे हे-
कोर्ट वेळोवेळीं या आकसास विरुद्ध न होत असे, अणखी सामान्यनियम
ठरवील त्या नियमांस अनुसरून हुकुमत असेल, व हुकुमत चालवावी.

जिल्हा कोर्टां हीं नादर रिण-
कोस कर्जांतून मुक्त करण्याचीं
कोर्टां आहेत.

५. या आकसांतील ठराव अंमलांत आणण्यासाठीं जरूर असतील
तितके आसिस्टंट जज्ज व आफिशियल् आसेनी व इतर मुख्य अंमल-
दार गवरनर इन कौन्सिलांची नेमावे. आणि आपणास योग्य वाटतील
तसे माफक पगार सदहू अंमलदारांचे ठरवावे; आणि सदहू प्रकारच्या
नेमणुका रद्द करून सदहू प्रकारचे अंमलदारांस कामावरून काढ-
ण्याचा किंवा बर्तर्फ करण्याचा अधिकार आणि आपणास योग्य वाटे-
ल त्यावेळीं व योग्य वाटेला तितका सदहू प्रकारचे पगारांत फेरफार करणा-
चा अधिकार त्यांस आहे. सदहू प्रकारचे अमलदार नेमण्याची मुख-
त्यारी जज्जा फडे सोंपण्याचा अधिकार आहे. सदहू प्रकारचे अंमल-
दारांनी गैर चाल किंवा हयगय केली असतां त्यांस महकूब करण्याचा
आणि गवरनर इन कौन्सिलांच्या हुक्म येऊन पोहचें तो पर्यंत त्यांची
कामे चालविण्यासाठीं दुसरे अंमलदार नेमण्याचाही अधिकार सदहू
प्रकारचे जज्जांस आहे.

आसिस्टंट जज्ज, अंमलदार
वगैरे गवरनर इन कौन्सिलां-
नी नेमावे.

आणि त्यांस कामावरून काढ-
करावे व त्यांचा पगार कमी ना-
करावा.

सदहू अमलदारांस कामा-
वरून महकूब करण्यास जज्ज नु-
स्खत्यार आहे.

६. या आकसाचे कारणासाठीं सदहू प्रकारचे कोर्टांत कारकून व बे-
लीफ व इतर कनिष्ठ अमलदार नेमणें व बर्तर्फ करणें तें जज्जाने करावें.
सदहू प्रकारचे अंमलदारांस, गवरनर इन कौन्सिल् वेळोवेळीं ज्या
कांन् ठरवितील त्या कांन्स अनुसरून कामावरून काढण्याचा किंवा
बर्तर्फ करण्याचा किंवा महकूब करण्याचाही अधिकार सदहू प्रकारचे
जज्जांस आहे.

कारकून, बेलिफ वगैरे नेम-
ण्याचें व त्यांस बर्तर्फ करणा-
चें जज्जा फडे असेल.

७. जिल्हा कोर्ट आपली मासूल दिवांनी हुकुमत चालवीत असेल
तेव्हां त्या कोर्टापुढें पक्षकारांचे तर्फे हजर होण्याच्या व बोलण्याच्या किं-
वा काम चालविण्याच्या ज्या मनुष्यांस अधिकार मिळाला असेल त्यासर्व
मनुष्यांस सदहू प्रकारचे कोर्टांत खाली लिहिलेले प्रसंगीं म्हणजे या

अधिकार असणारे मनुष्यांस प-
क्षकारांचे तर्फे सदहू प्रकारचे
कोर्टांत हजर होऊन बोलण्याचा
किंवा काम चालविण्याचा अर-
त्यार आहे.

आक्या वरून मिळालेली हुकुमत सदर प्रकारचे कोर्ट चालवित असेल त्याप्रसंगी सदर प्रकारचे कोर्टाचे सामूल कातून अनुसरून व या आक्यात सांगितलेले शर्तीस अनुसरून हजर होऊन बोलण्याचा किंवा कामचालविण्याचा अधिकार आहे.

प्रोसेसी व इतर दस्तऐवज.

८. कोर्टातून या आक्याअन्वये ज्या प्रोसेसी (समन नोटीस वगैरे) व इतर दस्तऐवज देण्यांत येतील किंवा दफतरांत दारबल करण्यांत येतील त्या सर्व प्रोसेसीस व इतर दस्तऐवजांस सही शिक्का बाबद रवाली लिहिलेले प्रकारचे नियम लागू होतील व ते रवाली लिहिलेले शीतीने दफतरांत दारबल करावे व द्यावे व पोहचवावे म्हणजे कोर्ट आपली सामूल हुकुमत चालवीत असेल तेव्हा त्या कोर्टाचे तेच किंवा तसेच दस्तऐवज दफतरांत दारबल केले असता किंवा दिले असता त्यास सही शिक्का बाबद जे नियम लागू होतात ते नियम लागू होतील व ते ज्या शीतीने दफतरांत दारबल करतात व देतात व पोहचवितात त्या शीतीने ते दफतरांत दारबल करावे व द्यावे व पोहचवावे, परंतु या आक्यांत जेथे जेथे इतर शीतीचा उल्लेख असेल तेथे तेथे मात्र सदर प्रमाणे समजून घ्यावे.

साक्षी पुरावा हजर करून घेण्याचा कोर्टाचा अधिकार.

कमिशन देणे.

९. दिवानी इनसाफाचे काम चालविण्याचे शीती विषयीचे कायद्याअन्वये व इतर चालू आक्याअन्वये व कायद्याअन्वये कोर्ट आपली सामूल हुकुमत चालविते तेव्हा पक्षकार व साक्षीदार हजर होत असे करण्याबाबद व त्यांची पुरावीस घेण्याबाबद व दस्तऐवज हजर करविण्याबाबद व जबाबी घेण्यासाठी कमिशन देण्याबाबद व इतर कारणाबाबद जे अधिकार कोर्टास असतात व जे नियम लागू असतात तेच अधिकार व तेच नियम कोर्ट या आक्यावरून दिलेली हुकुमत चालवित असेल तेव्हा पक्षकार व साक्षीदार हजर होत असे करण्याबाबद व त्यांची पुरावीस घेण्याबाबद व दस्तऐवज हजर करविण्याबाबद व जबाबी घेण्यासाठी कमिशन देण्याबाबद व इतर कारणाबाबद कोर्टास (इतर शीतीचा विशेष उल्लेख नसेल तर) लागू आहेत.

केद्यास हजर करण्याविषयी हुकूम करण्याचा कोर्टाचा अधिकार.

१०. आपणासमक्ष किंवा आपले कोणतेही अंगलदारासमक्ष अमुक कैदी पक्षकारा प्रमाणे किंवा साक्षीदारा प्रमाणे आला पाहिजे असे नजरेस येईल त्या कैद्यास त्या प्रमाणे आपणासमक्ष किंवा आपले अंगलदारासमक्ष आणून हजर करण्याविषयी हुकूम करण्याचा अधिकार कोर्टास आहे. आणि ज्या जेलराचे किंवा इतर मनुष्याचे कबज्यांत सदर प्रकारचा कैदी असेल त्याणे सदर प्रकारचा हुकूम मानला पाहिजे. आणि ज्या हुकुमावर कोर्टाचा शिक्का व जज्जाची सही म्हणून असेल तो हुकूम हजर केला म्हणजे त्या प्रमाणे करण्याविषयी तो सबळ आधार होईल.

दुसरे हुकुमतींत कैदी कैद असेल त्यास कसा हजर करावा.

११. ज्या कैद्यास सदर प्रमाणे हजर करणे जरूर असेल तो कैदी ज्या तुरुंगांत किंवा जागेत असेल तो तुरुंग किंवा जागा कोर्टाचे सामूल

हुकुमतीचे स्थलसीमेंत नसेल तर कैद्यांस हजर करण्याच्या हुकूम ज्या जिल्हे कोर्टाचे किंवा अवल हुकुमत असणारे ज्या इतर मुख्य दिवानी कोर्टाचे हुकुमतीचे स्थलसीमेंत सदर प्रकारचा तुरुंग किंवा जागा असेल त्या कोर्टाकडे पाठवावा. च दोहो कोर्टांत एकच भाबेंत काम चालत नसेल तर त्या हुकुमा बरोबर त्याचें इंग्रजी भाषांतर असायें व असल हुकुमा प्रमाणें त्यावर सही शिक्षा असावा. मग ज्या कोर्टाकडे तो हुकूम पाठविला असेल त्या कोर्टानेच तो हुकूम किंवा तसा हुकूम दिला असतो तें कोर्ट त्याचे पाठीवर ज्या प्रमाणें शेरा लिहून देऊन तो तात्काळ अंमलांत आणतें त्याच प्रमाणें त्या हुकुमाचे पाठीवर सदर प्रकारचे कोर्टानें शेरा लिहून देऊन तात्काळ अंमलांत आणावा.

१२. कोर्ट आपली सामूल हुकुमत चालवित असतां अपमानाबद्दल व आपले हुकूम न मानण्याबद्दल व आपले कामास हरकत करण्याबद्दल व आपले प्रोसेसीस अडथळा किंवा दाळा दाळ करण्याबद्दल व तसेच कशाबद्दल शिक्षा करण्याविषयी कोर्टास जे अधिकार व जे नियम लागू आहेत तेच अधिकार व नियम कोर्ट (या आक्टावरून दिलेली हुकुमत चालवित असेल तेव्हां) अपमानाबद्दल व आपले हुकूम न मानण्याबद्दल व आपले कामास हरकत करण्याबद्दल व आपले प्रोसेसीस अडथळा किंवा दाळा दाळ करण्याबद्दल व तसेच कशाबद्दल शिक्षा करण्याविषयी कोर्टास लागू आहेत. आणि या आक्टा अन्वये जिल्हे कोर्टानें दिलेला हुकूम किंवा प्रोसेस जें जें कोर्ट अंमलांत आणील किंवा बजावील त्या त्या कोर्टास, हुकूम किंवा प्रोसेस देणारे कोर्ट सारखेच अधिकार असतील.

अपमान व हुकूम न मानणे व मेरे बद्दल शिक्षा करण्याविषयी जिल्हे कोर्टाचा अधिकार.

जिल्हे कोर्टाची प्रोसेस बजाविण्याचे अधिकार.

१३. या आक्टा अन्वये नेमलेले किंवा काम करणारे जिल्हे कोर्टाचे जज्जानें किंवा अंमलदारांनं किंवा चाकरानें आपले हुद्याचें काम करतांना कोणतेही चाकरी किंवा मेहरबानी करण्याबद्दल किंवा कोणतेंही काम करण्याबद्दल किंवा न करण्याबद्दल किंवा तसें करण्याविषयीं प्रत्यक्ष किंवा पर्यायानें बचन दिलें असेल त्या बद्दल फी किंवा बक्षीस किंवा देणगी प्रत्यक्ष किंवा पर्यायानें घेऊ नये किंवा समजून उमजून घेऊं देऊं नये. जी फी किंवा बक्षीस किंवा देणगी घेण्याचा अधिकार गवर्नर इन कौन्सिलांनी दिला असेल ती मात्र घ्यावी आणि त्यांची यादी लोकांस पाहण्यासाठी जज्जाने आपले सहीनिशी कोर्टाचे प्रसिद्ध भागांत किंवा हद्दीत लावून देवावी.

जी फी घेण्याचा अधिकार प्रसक्त त्या फी रपरीज इनर फी घेऊं नये.

१४. हा आक्टा अंमलांत येण्याचे ठरविलेले वेळीं कोणी मनुष्य जिल्ह्यांत राहून साहा वयालेंडर महिने झाले असतील आणि आपलें कर्ज देण्याचें त्यास सामर्थ्य नसेल अथवा दिवानी अर्गित्वाबद्दल मात्र कोणतेही प्रोसेसीवरून कोणी मनुष्य सदर जिल्ह्यांतील कोणतेही तुरुंगांत असून नादरस्थितींत असेल त्यास या आक्टांतील ठरावांपासून फायदा करून घेण्या-

कर्जद्विन मुक्त होण्यासाठी या आक्टाचे परिशिष्टांतील नमुन्याप्रमाणें कोर्टास अर्ज करण्यास नादर रिणकोस अधिकार आहे.

साठी जिल्हे कोर्टास हा आम्ह अंमलांत येण्याचे ठरविलेले वेळानंतर कोण-
तेही वेळीं अर्जी करण्याचा अधिकार आहे. ती अर्जी प्रसंगा प्रमाणे या आम्हा-
चे अ. परिशिष्टांतील किंवा या आम्हाचे ब. परिशिष्टांतील नमुन्या प्रमा-
णे असावी. व प्रत्येक मुकदम्याचे हकीकती प्रमाणे मजकूर कमजास्त लिहिं-
णें जरूर असेल तसा तो अर्जांत लिहावा. व त्या अर्जीवर अर्जदाराने सही
करावी व ती अर्जी तात्काळ कोर्टांत फेल करावी. आणि अणंत त्या मनुष्या
बरोबर दुसरा कोणी सामील असेल तर वर सांगितलेले रीतीप्रमाणें त्या दो-
घास एकत्र मिळून अर्जी करण्याचा अधिकार आहे. आणि सदर प्रकारचे
समाईक अर्जीवरून त्या अर्जदारांचे समाईक इस्टेटची व निरनिराळे इस्टेट-
ची वहिवाट करून तीं इस्टेट वॉटून द्यावीं.

अर्ज करणारे पक्षकाराने क.
परिशिष्टांतील नमुन्या प्रमाणे
यादी द्यावी.

१५. सदर प्रकारची अर्जी करणारे पक्षकाराने त्याचवेळीं किंवा अण-
खी मुदत कोर्टाने दिली असल्यास त्या अणखी मुदतींत, या आम्हास जोड-
लेले क. परिशिष्टांतील नमुन्या प्रमाणे यादी आपले मुकदम्याचे हकीकती
प्रमाणे मजकूर कमजास्त लिहिणें जरूर असेल त्या प्रमाणे लिहून कोर्टांत
द्यावी. त्या यादीत ज्या ज्या गोष्टी लिहिल्या पाहिजेत त्यांचा संपूर्ण व खरा त-
पशील लिहितां येईल तितका लिहिलेला असावा. आणि ती यादी खरी आहे
असा इकरार सदर प्रकारचे अर्जदाराने यादीचे खाली लिहून व सही क-
रून ती लागलीच कोर्टांत फेल करावी.

अर्जी फेल झाल्यानंतर अर्ज-
दाराचें स्थावर व जंगम इस्टेट
कोर्ट फर्मावील त्याप्रमाणे आफि-
शियल आसेनीचे स्वाधीन हो-
ईल.

१६. सदर प्रकारची अर्जी फेल झाल्यावर अर्जदार व त्याचें कुटुंबयां-
साठी पोशाकी सामान व बिछाने व त्यांस ज्या इतर जिनसा जरूर असतील
त्या व त्यांचीं काम करण्याचीं हत्यारे हीं सर्व मिळून पराकाष्ठा ३०० रुपये
पर्यंत किमतीचीं खेरीज करून अर्जदाराचें इतर सर्व इस्टेट जिल्ह्याचे ह-
दींत किंवा हद्दीबाहेर असेल तें सर्व कोर्टाचा आफिशियल आसेनी असे-
ल त्याचे स्वाधीन व्हावें आणि अर्जदाराचे इस्टेटा संबंधी कोणतेही द-
स्तऐवज असतील ते सर्व आणि त्याचे कवज्यांत किंवा ताब्यांत मालमत्ता
असेल ती सदर प्रकारचे आसेनी जवळ अमानत ठेवावी, असा हुकूम
कोर्टानें करावा. आणि कोर्ट फर्मावील त्या प्रमाणे सदर बाबद जाहिरात
लावावी. आणि सदर प्रकारचा हुकूम सदर प्रमाणे केला म्हणजे तो स-
दर प्रकारची अर्जी फेल केल्याचे तारिखेपासून या आम्हाचे आधार व-
रून चालू आहे असें समजावें. आणि त्या हुकुमावरून सदर सर्व इस्टेट
तात्काळ सदर आफिशियल आसेनीचे स्वाधीन होईल. मग त्याणें तें
या आम्हांत पुढें सांगितलेले कारणासाठी व या आम्हांत सांगितलेले
रीतीनें आपले स्वाधीन ठेवावें. परंतु असें ठरविलें आहे कीं सदर प्रमाणे
इस्टेट स्वाधीन होण्याचा हुकूम केल्यानंतर सदर प्रकारचे अर्जदाराची अर्जी
कोर्टाने काढून टाकली तर इस्टेट स्वाधीन होण्याविषयीचा सदर प्रकारचा
हुकूम अर्जी काढून टाकल्या पासून रद्दवातल होईल. अणखी असें ठरविलें
आहे कीं सदर प्रकारची अर्जी काढून टाकण्यामुळे इस्टेट स्वाधीन होण्या-
विषयीचा हुकूम रद्दवातल होईल तथापि आसेनीने किंवा त्याचे हुकुमावरून

इस्टेट स्वाधीन होण्याचा हुकूम
केल्यानंतर अर्जी काढून टा-
कली तर तो हुकूम रद्दवातल
होईल. परंतु या आम्हा अन्वये
आसेनी वगैरेचे केलेलीं सर्व
कृत्ये कायदेशीर राहतील.

चालणारे इतर मनुष्याने या आक्सांतील ठरावा अन्वयेने केलेली सर्वकृत्ये कायदेशीर राहतील. आणि त्या कृत्याबद्दल आसैनीवर किंवा त्याचे हुकुमावरून चालणारे कोणतेही मनुष्यावर कोणतेही कोटीत फिर्याद चालणार नाही.

१७. हा आक्ट अंमलांत येण्याविषयी नेमलेले वेळानंतर कोणी मनुष्य पैका न दिल्याबद्दल कोणतेही दिवाजी कोटीचा हुकूम नामा किंवा हुकूम अंमलांत आणून जिल्ह्याचे हद्दींत तुरुंगांत असेल तो ज्या धनकोचे फिर्यादीवरून कैद झाला असेल त्या धनकोस सदहू प्रमाणे कैद झाल्यानंतर एकवीस दिवसांचे आंत कायद्या प्रमाणे पैका न देईल किंवा निकाल न करील तर या आक्तास जोडलेले दु. परिशिष्टांतील १७ नंबराचे नमुन्या प्रमाणे अर्जी जरूर असेल त्या प्रमाणे कमजास्त मजकूर लिहून ज्या जिल्ह्यांत तो कैद असेल त्या जिल्ह्याचे कोटीस ती अर्जी देण्याचा अधिकार सदहू प्रकारचे धनकोस आहे. आणि त्या अर्जीवर खरेपणाचे प्रतिलेखा लेख झाल्यावर सदहू प्रकारचे कैदीने नादारीचे कृत्य केले असे ठरविण्याचा अधिकार सदहू प्रकारचे कोटीस आहे. परंतु असे ठरविले आहे की, ज्या मनुष्याने नादारीचे कृत्य केले म्हणून सदहू प्रमाणे ठरविले असेल त्या मनुष्याने अर्जी केली असता आणि ज्या धनकोचे अर्जी वरून सदहू प्रकारचा ठराव झाला असेल त्या धनकोस नोटीस दिल्याचे शाहीत केले असता सदहू प्रकारचा ठराव रद्द करण्याचा किंवा कायम करण्याचा अधिकार सदहू प्रकारचे कोटीस आहे.

कजबद्दल २५ दिवस तुरुंगांत पडून राहणे हे नादारीचे दण आहे असे समजावे. त्यानंतर धनकोस अर्जी करण्याचा अधिकार आहे.

१८. कोणी मनुष्य आपले धनकोस ठकविण्यासाठी किंवा त्याच्या खोलांवा करण्यासाठी जिल्हे कोटीचे हुकुमतीचे हद्दींत किंवा त्या हद्दींतील आपले नेहेमीचे काम करण्याचे किंवा राहण्याचे मासूल जागेतून निघून जाईल किंवा आपले इस्टेटाचा कोणताही भाग कपटाने विकील किंवा दुसऱ्याचे नांवावर करील अथवा आपले इस्टेटाचा कोणताही भाग हुकूमनामा वजाविण्यासाठी घेऊं देईल किंवा जप्त करूं देईल किंवा दुसऱ्याचे नांवावर करूं देईल किंवा दुसऱ्यास घेऊं देईल तर देवघेव होते वेळीं ज्या जिल्हे कोटीचे हुकुमतीचे स्थल सीमेंत सदहू प्रकारचा मनुष्य राहात असेल त्या जिल्हे कोटीस अर्जी करण्याचा अधिकार खाली लिहिलेले मनुष्यांस आहे. म्हणजे जो मनुष्य त्याच्या धनकोस असेल त्यास आहे अथवा जी दोन किंवा अधिक मनुष्ये ज्यापारांत भागीदार असतील व ज्यांचे घेणे पान्यशे रुपये पर्यंत असेल त्यांस आहे; अथवा ज्या दोन धनकोस त्याणे सातशे रुपये पर्यंत कर्ज देणे असेल त्यांस आहे; अथवा ज्या तीन किंवा अधिक धनकोस त्याणे एक हजार रुपये पर्यंत कर्ज देणे असेल त्यांस आहे. अर्जी या आक्तास जोडलेले दु. परिशिष्टांतील २२ नंबराचे नमुन्या प्रमाणे असावी, व प्रत्येक मुकदम्याचे हकीकती प्रमाणे मजकूर कमजास्त लिहिणे जरूर असेल तसा तो अर्जात लिहावा. आणि त्या अर्जावर खरेपणाचे प्रतिलेखा लेख झाल्यानंतर सदहू प्रकारचे मनुष्याने नादारीचे कृत्य केले असे ठरविण्याचा अधिकार कोटीस आहे. परंतु असे ठरविले आहे की ज्या मनुष्याने

धनकोस ठकविण्याचे किंवा त्याच्या खोलांवा करण्याचे इष्टाने हुकुमत सोडून जातील किंवा तसे इष्टाने दगाबाजीने देण्याचे गेरे देतील तर त्यांनी नादारीचे कृत्य केले असे समजावे व त्यानंतर धनकोस अर्जी करण्यास सुरवात करणार आहेत.

अर्जी आली असता सदहू

प्रकारचा ठराव रद्द करण्याचा किंवा कायम करण्याचा अधिकार कोर्टास आहे.

ज्या धनकोचे घेण्याची मुदत भरली नसेल त्याणेही पाहिजे तर अर्जी करावी किंवा अर्जात सामील व्हावे.

अर्जी नादाराचे दिली असता जसा मालमिळकत स्वाधीन होण्याचा हुकूम चालतो तसाच मालमिळकत स्वाधीन होण्याचा हुकूम सदरी शेवटी सांगितल्या प्रमाणे नादार झाल्याचा ठराव केल्यावर देण्यांत येईल तो चालेल.

आणि नादाराने अर्जी केली असता जे अधिकार कोर्टास असतात तसेच अधिकार कोर्टास आहेत.

नादाराचा बचाव करण्यासाठी इन्व्हेस्टिग आर्डर देण्याचा कोर्टाचा अधिकार.

नादारीचे कृत्य केले म्हणून सदर प्रमाणे ठरविले असेल त्या मनुष्याने अर्जी केली असता आणि ज्या धनकोचे अर्जीवरून सदर प्रकारचा ठराव झाला असेल त्या धनकोस नोटीस दिल्याचे शाबित केले असता सदर प्रकारचा ठराव रद्द करण्याचा किंवा कायम करण्याचा अधिकार सदर प्रकारचे कोर्टास आहे.

१९. सदर प्रमाणे नादारीचे कृत्य करणारा मनुष्य ते कृत्य करते वेळीं ज्या ज्या मनुष्याचे पैचांत रवाली लिहिल्या प्रमाणे असेल म्हणजे पुढे कोणतेही नियमित वेळीं पैका किंवा माल देण्याचे पैचांत असेल तो तो मनुष्य या आकटातील कारणासाठी धनको आहे असे समजावे.

२०. नादारीचे कृत्य केले म्हणून धनकोचे अर्जीवरून ठराव केला असेल तेव्हां कोर्टाने या आकटाचे १६ वे कळमांत सांगितल्या प्रमाणे मालमिळकत स्वाधीन होण्याचा हुकूम करावा. व तो हुकूम त्या कळमांत सांगितल्या प्रमाणे चालेल. आणि सदर प्रकारचा ठराव रद्द करण्यांत येईल तेव्हां मालमिळकत स्वाधीन होण्याचा हुकूम रवाली लिहिल्या प्रमाणे रद्दातल होईल व त्यास रवाली लिहिलेल्या शर्ती लागू होतील, म्हणजे १६ वे कळमांत सांगितल्या प्रमाणे अर्जी काढून राकण्यांत येईल तेव्हां हुकूम असा रद्दातल होतो व त्यास ज्या शर्ती लागू होतात त्या प्रमाणे रद्दातल होईल व त्या शर्ती लागू होतील.

२१. नादारीचे कृत्य केल्याचा ठराव झाल्यानंतर या आकटास जोडलेले क. परिशिष्टातील नमुन्या प्रमाणे यादी अमुक मुदतीत फेळ केली पाहिजे असा हुकूम कोर्टाने नादारास करावा. आणि या आकटा प्रमाणे कर्जातून मुक्त होण्यासाठी नादाराने अर्जी केली असता ज्या प्रमाणे काम चालवावयाचे त्या प्रमाणे सग काम चालविण्यास कोर्ट सुरवत्यार आहे.

२२. नादार रिणकोने अर्जी केली असेल किंवा नादारीचे कृत्य केले म्हणून ठराव झाला असेल तेव्हां या आकटांत सांगितल्या प्रमाणे यादी फेळ केल्यावर नादारास धरण्याचा प्रतिबंध व्हावा म्हणून इन्व्हेस्टिग आर्डर (इन्व्हेस्टिग आर्डर) देणे कोर्टास हकीकतीवरून योग्य वाटेत तर त्या प्रमाणे इन्व्हेस्टिग आर्डर देण्याचा कोर्टास अधिकार आहे. आणि कोर्टास योग्य वाटेत त्या प्रमाणे सदर प्रकारची इन्व्हेस्टिग आर्डर यादीत लिहिलेले सर्व ऋणित्वास लागू होईल किंवा त्या पैकीं काहीं ऋणित्वास लागू होईल. व ती कोर्ट फर्मावील त्यावेळीं चालू होईल. आणि कोर्टास योग्य वाटेत त्या प्रमाणे सदर प्रकारची आर्डर रद्द करण्याचा व पुनः नव्याने देण्याचा कोर्टास अधिकार आहे. आणि सदर प्रकारची आर्डर दिली म्हणजे ज्यास ती दिली असेल त्या मनुष्याचे ज्या ऋणित्वास ती लागू असेल त्या ऋणित्वाबद्दल सदर जिल्ह्याचे हद्दींत त्या मनुष्यास धरण्यास किंवा तुरुंगांत अटकवून ठेवण्यास त्या आर्डरीवरून प्रतिबंध होईल. आणि सदर प्रकारचे आर्डरीविरुद्ध कोणा मनुष्यास धरले असेल किंवा अटकवून ठेवले असेल तर ज्या प्रोसेसीवरून त्या मनुष्यास धरले असेल किंवा अटकवून ठेवले असेल ती प्रोसेस ज्या

कोर्टीन दिली असेल त्या कोर्टीस अर्जी केली असता त्या मनुष्याची अर्दक-
तून मोकळीक होईल. परंतु असे ठरविले आहे की नादाराची अर्जी काढून
राकल्यामुळे किंवा नादारीचे कृत्य केल्याचा ठराव फिरविल्यामुळे सदर प्र-
कारची आर्डर रद्द करण्यांत येईल किंवा रद्द होईल तेव्हा सदर प्रकारचे आ-
र्डरी वरून कोणतेही अगित्याचा निकाल होतो किंवा कोणतेही धनकोचे ह-
कास व्यत्यय येतो असे समजून ये.

सदर प्रकारचा हुकूम दिल्याक
प्रसंगी फारकत घेईर सारिला-
लणार नाही.

२३. मुंबई प्रेसिडेन्सीचे प्रत्येक जिन्हे कोर्टीस नादारीचे मुकदम्यांचालतील
त्या मुकदम्यांसाठी आफिशियल आसेनी खणून एक एक मनुष्य कोर्टीस नेगा-
वा आणि सदर प्रकारचा प्रत्येक आफिशियल आसेनी आपले नेमणुकीचे
योगाने प्रत्येक नादारीचे मुकदम्यांत नादाराचे इस्टेलाचा आसेनी होईल.
आणि सदर प्रकारचे इस्टेलाचा त्यावेळी किंवा पुढे कोणतेही वेळी दुसरा
कोणी आसेनी असेल तर त्या बरोबर तो आसेनी होईल. नसेल तर एकदा-
च आसेनी होईल. सदर प्रकारचे दुसरे आसेनीची नेमणूक करणें ती
नादाराचे धनकोषी कोर्टीने करावी. व ती एकतरांत दारबल करावी आणि
तो आसेनी कोर्टीचा अंमलदार आहे असे समजावें, आणि आफिशियल
आसेनी प्रमाणें त्यावर कोर्टीचा हुकूम चालेल.

आफिशियल आसेनीची नेमणूक

२४. कोर्टीचे जे नियम बहुकम अंमलांत असतील व या आक्टाचे ठ-
रावास विरुद्ध नसतील त्या नियमां अन्वये व हुकुमा अन्वये कोर्टीचा जज
फर्मीवील त्या प्रमाणें प्रत्येक आफिशियल आसेनीने जामीन दिला पाहिजे
व नियम ठरवील ते नियम त्यास लागू होतील व रीती ठरवील त्या रीती-
प्रमाणें त्याचें चाललें पाहिजे. आणि कोर्टीने इतर रीतीचा हुकूम मुद्दाम के-
ला नसेल तर सदर प्रकारचे आफिशियल आसेनीने प्रत्येक नादाराचे
सर्व इस्टेट आपले स्वाधीन करून घ्यावें.

जज फर्मीवील त्या प्रमाणें आ-
फिशियल आसेनीने जामीन द्याव
यालायें.

कोर्टीने इतर रीतीने फर्मीविलें
नसेल तेव्हा आफिशियल आसे-
नीने मात्र नादाराचे इस्टेट आप-
ले स्वाधीन घ्यावें.

२५. आसेनीने राजीनामा दिल्यामुळे किंवा त्यास वर्तक किंवा कामा-
वरून महकूब केल्यामुळे किंवा तो मरण पावल्यामुळे त्याची जागा रि-
कामी होईल तेव्हा या आक्टावरून त्याचे स्वाधीन झालेलीं सर्व इस्टेट
व त्यास मिळालेले सर्व अधिकार त्याची जागा रिकामी झाल्याचे तारिखे-
पासून तात्काळ दुसरे आसेनीचे स्वाधीन होतील आणि कायद्याप्रमाणें
जो नवा आसेनी नेमण्यांत येईल त्याचे स्वाधीन होतील; आणि पहिले आ-
सेनीने केलेली फिर्याद सदर प्रकारचे कोणतेही प्रसंगी बंद पडणार नाही.
परंतु जो आसेनी असेल त्याचे नांव फिर्याद चालविण्याचा किंवा फिर्यादी-
चा जाब देण्याचा अधिकार आहे. आणि आसेनीने राजीनामा देतेवेळीं
किंवा त्यास वर्तक किंवा कामावरून महकूब करतेवेळीं किंवा तो मर-
तेवेळीं त्याचे हातीं नादाराचे इस्टेट संबंधीं मालमिळकत व दस्तऐवज व
पुरावे असतील ते सर्व दुसरा जो आसेनी असेल त्याचे किंवा कोर्ट फर्मी-
वील त्या इतर मनुष्याचे तात्काळ स्वाधीन करावे. आणि पहिले आसेनीक-
डून किंवा त्याचे वारच्याकडून किंवा ज्या कोणा मनुष्याचे हातीं सदर हु-

जागा रिकामी झाली झणजे
हेराबाबतून इस्टेट नव्या आसे-
नीचे स्वाधीन होईल.

प्रकारची मालमिळकत किंवा दस्तऐवज किंवा पुरावे आले असतील त्या कडून ते सदर प्रमाणे स्वाधीन करवविण्याचा अधिकार कोर्टास आहे.

आसैनीचा अधिकार

२५. सदर प्रकारचे प्रत्येक आसैनीने नादाराचे जें इस्टेट तात्काळ कबज्यांत घेतां येत असेल तें, व नू शकेल तितके लोंकर त्याणे स्वतः किंवा इतर योग्य व लायक मनुष्याचे हातून कबज्यांत घ्यावे. आणि बाकीचे इस्टेट व नू शकेल तितके लोंकर कबज्यांत घेण्यासाठीं होईल तितकायल करावा. आणि नादाराचे तर्फे ज्या मनुष्यांजवळ मालमिळकत असेल त्यांनीं ती मालमिळकत आसैनीस सोंपून दिली पाहिजे व जे नादाराचे ऋणी असतील त्यांनीं आपले ऋण आसैनीस दिले पाहिजे. सदर प्रमाणें मालमिळकत सोंपून दिली असतां ती नादारास सोंपून दिल्याप्रमाणें समजावी व ऋण दिलें असतां तें नादारास दिल्याप्रमाणें समजावें.

नादाराचे हुकुमांतील वरिष्ठादींतील मालमत्ता त्याच्या माल आहे असें समजावें.

२७. आपली अर्जी फेल करते वेळीं किंवा ज्या अर्जीवरून नादारीचा ठराव व्हावयाचा ती अर्जी फेल करते वेळीं कोणतीही मालमत्ता खरे मालकाचे अनुमताने व परवानगीने कोणा नादाराचे कबज्यांत असेल किंवा हुकुमांत असेल किंवा ती दुसऱ्यास देण्याचा त्यास अधिकार असेल आणि त्या मालमत्तेचा तो नादार मालक म्हणून महशूर असेल अथवा ती मालमत्ता मालक म्हणून विकण्याचे किंवा तींत फेरफार करण्याचे किंवा ती दुसऱ्यास देण्याचे त्या नादारानें आपले हातीं घेतले असेल ती मालमत्ता या आक्ताअन्वये केलेंले हुकुमावरून कोर्टाचे आक्षिप्य आसैनीचे स्वाधीन होण्यासाठीं नादाराचा माल आहे असें समजावें.

नादारीचे पूर्वी दोन महिन्यांचे आंत नादाराने लबाडीने इस्टेट दुसऱ्यास करून दिलें असेल वगैरे तें रद्दबातल होईल.

२८. जो नादार या आक्ताअन्वये आपली सुटका होण्यासाठीं अर्जी फेल करील अथवा नादारीचे कृत्य केलें असा ज्या नादाराबाबद ठराव होईल त्याणे आपले इस्टेटाचा कोणताही भाग कोणतेही गोष्टीचे ऐवजी कोणतेही धनकोस किंवा कोणतेही धनकोचे हिता करितां इतर कोणतेही मनुष्यास आप खुपीने करून दिला असेल आणि नादारस्थितीत असतां व आपले अर्जीचे किंवा ज्या अर्जीवरून नादारीचा ठराव झाला असेल त्या अर्जीचे तारिखेपूर्वी दोन महिन्यांचे आंत करून दिला असेल अथवा या आक्ताअन्वये केदेंलून सुटका होण्यासाठीं कोर्टास अर्जी करण्याचे इराद्याने किंवा नादारीचे कृत्य करण्यासाठीं करून दिला असेल तें करून देणें लबाडीचे आहे असें ठरविण्याचा अधिकार कोर्टास आहे आणि तसा ठराव झाल्यावर तें करून देणें नादाराचे आसैनीस लागू होणार नाही असें समजावें.

नादारास शेजगार वगैरे असेल त्यांतून हिस्सा आसैनीस देवयावा.

२९. ज्या हुद्याबद्दल किंवा कामाबद्दल पगार किंवा नेमणूक मिळते असा हुद्दा किंवा काम नादारास असेल किंवा त्यास पेनशन मिळत असेल तर आपणास योग्य वाटेल तितका नादारानें त्याचे प्राप्तीचा हिस्सा त्याचे आसैनीस प्राप्तींतून द्यावा असा हुक्म करण्याचा अधिकार कोर्टास आहे आणि सदर प्रकारचा हिस्सा नादारास देण्यास जो मनुष्य पात्र असेल त्याणे तो त्या

नादारास न देतां आसैनीस व्यावा असा हुकूम करण्याच्या अधिकार कोटीस आहे.

३०. नादारास जें घेणें असेल त्या पैकीं तोडजोड करून जितकें वसूल करतां येईल तितकें कोटीचे परवानगीनें घेऊन भरपाई करून देण्याच्या अधिकार आणि नादाराचे इस्टेटा संबंधीं कोणतेही गोष्टी वाचव देण्याची तक्रार पडली असतां ती कोटीचे परवानगीनें लवादीवर देण्याच्या अधिकार आसैनीस आहे.

कोटीचे परवानगीनें तोडजोड करून कर्जे वसूल करण्याच्या आणि तक्रारी चंगेर लवादाकडे सोपण्याच्या आसैनीच्या अधिकार.

३१. कोणतेही कोटीत ज्या फिर्कीदी नादारास चालवितो. येत्या किंवा प्रतिवादी म्हणून ज्या फिर्कीदीच्या जावजवाब देतो. येतो त्या फिर्कीदी कोटीचे परवानगीने चालविण्याच्या किंवा त्यांच्या जावजवाब देण्याच्या आणि नादाराचे इस्टेटाचे उत्पन्नांतून सदर प्रकारचे फिर्कीदीचा खर्च आवा करण्याच्या अधिकार आसैनीस आहे. आणि (नादाराचे) अर्जीत सामील झाला नाही असा कोणी नादाराच्या भागीदार असेल तर सदर प्रकारचे फिर्कीदीत आपणा बरोबर त्या भागीदारास वादी म्हणून सामील करण्याच्या अधिकार आसैनीस देण्यास कोर्ट सुरवत्यार आहे. आणि ज्या कर्जाबद्दल किंवा घेण्याबद्दल फिर्कीद केली असेल त्या कर्जाची किंवा घेण्याची सदर प्रकारच्या भागीदार फारखती लिहून देईल तर तो रद्दवातल होईल. परंतु असें ठरविलें आहे कीं सदर प्रकारचे भागीदारास आसैनी कडून नोटीस पोहचल्या नंतर तो सदर प्रकारची फिर्कीद चालविण्यांत किंवा फिर्कीदीच्या जावजवाब देण्यांत जातीने सामील न होईल तर जो पैका किंवा माल मिळकत वसूल होईल तिजवर त्याच्या दावा चालणार नाही किंवा फिर्कीदीचा खर्च देण्यास तो पात्र होणार नाही. परंतु भागीदार वादी म्हणून फिर्कीदीत सामील होईल आणि कोटीस अर्जी करील तर फिर्कीदीच्या ऐवज उत्पन्न होईल त्यांतून अमुक त्यास मिळावा असा आपले नजरेस येईल त्या प्रमाणे हुकूम करण्यास कोर्ट सुरवत्यार आहे.

फिर्कीदी व दावे व मुकद्दमे करण्याच्या व त्यांच्या जावजवाब देण्याच्या आसैनीच्या अधिकार.

नादाराचे भागीदाराविषयी विशेष दगव.

३२. नादार जेजे आपले अधिकार आपले फायद्यासाठीं कायदेशीर रीतीने चालवूं शकतो ते अधिकार त्याचे इस्टेटाचे आसैनीस आहेत आणि त्याणे ते कोटीचे परवानगीने नादाराचे धनकांवे फायद्यासाठीं चालवावे. नादाराच्या व त्याचे धनकांवा जेणें करून अधिक फायदा होईल त्या प्रमाणें नादाराचे इस्टेट आसैनीने कोटीची परवानगी घेऊन ठिकावे किंवा त्याची इतर व्यवस्था करावी किंवा तें सगळें किंवा त्याच्या कोणताही भाग देवून त्याची बहिशाट करावी. आणि या हेतूने आसैनी जीं कृत्यें करील तीं नादारानें स्वतः केलीं असतीं तर तशीं चालतां तशीं तीं चालतील.

नादाराचे सर्व अधिकार धनकांचे फायद्यासाठीं आसैनीस पास होतील.

३३. नादाराचे इस्टेटाच्या व त्या इस्टेटा संबंधीं जी मालमिळकत आपणास पोहचली असेल व जो ऐवज दिला असेल त्या सर्वांच्या हिशोब आसैनीने ठेवावा. तो हिशोब योग्य वेळीं पाहण्याच्या अधिकार त्याचे सर्व धनकांस आहे. आणि नादाराचे खटल्या संबंधीं तुमचे कबज्यांत दस्तऐवज असतील ते सर्व हजर करून कोटीचे स्वाधीन करावे असें जज्जानें आसैनीस

नादाराचे इस्टेटाचे हिशोब आसैनीने ठेवावे. ते धनकांस पाहूं यावे.

सांगितलें असतां त्या प्रमाणें आसेनीनें केलें पाहिजे.

नादारांचे इस्तेदाची अयोग्य शक्तीनें आसेनीनें वट्टिपाटकेची नरशिक्षा होईल ती.

३४. कोणी आसेनी नादारांचे इस्तेदाचे कोणतेही भागाच्या लवाडीनें भोरशिस्त उपभोग करील अगर तो भाग आपले कामाला घेईल तर त्याणें सरकार जो कर असून अन्यायानें विश्वास्तघात केला असें समजावें आणि तो अपराध्यांस शिक्षा करण्याविषयीचे कायद्याचे ४०९ वे कलमान ठरविलेले शिक्षेस पात्र होईल. कोणी आसेनी कोर्टाचे हुकूम अमान्य करून अथवा आपले ताब्यातील नादारांचे सालमिळकतीची व्यवस्था किंवा वट्टिपाट करण्यांत मोठी हयगय करून नादारांच्या किंवा त्याचे धनकोंचा तोय करील किंवा तसा तोटा न होऊं देण्याविषयीं आपला न्हालेल तितका यत्न न करील तर तो तोटा त्याचे हिशोबांत त्याचे रवातीं लिहावा. आणि व्याजाच्या जो दर ठरविण्याचें कोर्टीस योग्य वाटेल त्या दराप्रमाणें तोट्याचें व्याज चढवावें. आणि तोटा व त्याचें व्याज वसूल करणें तें कोर्टाच्या हुकूम आसेनी मान्य करी तो पर्यंत त्यास दिवानी मुसगांत कैद ठेवून किंवा जस्तर असेल तितके रकमेची त्याची मालमिळकत जप्त करून व विकून वसूल करण्याच्या अधिकार कोर्टास आहे.

अर्जी व यादी फेल झाल्यानंतर आणि नादारीचें कृत्य केल्याच्या ठराव झाल्यानंतर धनकोस नोटीस याची व प्रसिद्ध करावी.

चौकशी करण्याच्या दिवस कोर्टांनं सदहू नोटिशींत ठरवावा.

३५. नादाराची अर्जी फेल झाल्यानंतर किंवा नादारीचें कृत्य केलें असा ठराव कोर्टाने केल्यानंतर त्या विषयीची नोटीस (म्हणजे) ज्या धनकोंचे फिचीदी वसूल नादार कैदेत असेल त्यांस व कोर्ट फांसीतील त्या इतर धनकोस किंवा त्यांचे मुखव्जारांस कोर्टांनं देवयाची. आणि तरीच नोटीस निदान दोनदां सरकारी ग्याझेटांत प्रसिद्ध करावी, आणि सदहू प्रकारचें अर्जीचें किंवा ठरावाचे वाचतींत चौकशी करण्यासाठीं आणि त्या नादारीचें वाचतींत इतर अर्जी आल्या असतील त्यांची चौकशी करण्यासाठीं दिवस व ठिकाण सदहू नोटिशींत कोर्टांनं ठरवावें.

चौकशीचे वेळीं काम न्हाळविण्याची रीति.

३६. कोर्टांनं सदहू प्रमाणें ठरविलेले दिवशीं किंवा ज्या कोणत्या पुढील दिवसा पर्यंत चौकशी तहकूब झाली असेल त्या दिवशीं नादारास आपले अर्जीचे मजबुतीसाठीं जें जाहीर करणें असेल तें अथवा आपल्या संबंधी किंवा आपल्या इस्तेदा संबंधी इतर अर्जी झाली असेल त्या अर्जीबाबद जाहीर करणें असेल तें स्वतः किंवा योग्य रीतीने नेमलेले वकिलाचे मार्फत जाहीर करण्याच्या अधिकार नादारास आहे. आणि नादाराचे अर्जी विरुद्ध अथवा नादारा संबंधी किंवा नादाराचे इस्तेदा संबंधी इतर अर्जी झाली असेल त्या अर्जीबाबद जो मजबूर जाहीर करणें असेल तो स्वतः किंवा योग्य रीतीने नेमलेले वकिलाचे मार्फत जाहीर करण्याच्या अधिकार नादाराचे धनकोस आहे.

ज्या धनकोंचे नाय यादीत नसेल त्यास दावा करून आपले कर्ज शाबीत करण्याच्या रत्याची नोंदणी घेण्याचा अधिकार आहे.

३७. नादार ज्या मनुष्याच्या ऋणी असेल त्या मनुष्यास चौकशी होतेवेळीं त्या नादाराचे इस्तेदावर दावा करण्याच्या अधिकार आहे. आणि त्याचा दावा शाबीत झाल्या असतां इतर धनकोंबरोबर हिस्तेरतीने नोंदणी घेण्याचा त्यास अधिकार आहे.

३८. नादाराच्या व इतर कोणी मनुष्याच्या परस्पर जमाखर्च असेल तेव्हा कोर्ट हुकूम करील तितकें व त्या शतीने एका तर्फेचे अगित्य दुसऱ्या तर्फेचे अगित्योत चलाव्यात.

परस्पर पेणी असतील ती एकमेकांत वजा द्यावी.

३९. वांटणी करून दिली असता धनकोच्या फायदा होण्या सारखेच आहे असें कोर्टास वाटेले तेव्हा वांटणी करण्यासाठी दिवस नेमण्याच्या आणि त्या दिवसाची जाहिरात आपले हुकूम प्रमाणें देण्याच्या अधिकार कोर्टास आहे; आणि नेमलेले दिवशीं आसेनीने आपणास पोंहचलेले सर्व पैश्याच्या व तो केव्हां व कोणत्या रवातीं पोहचला व त्याचें काय केलें याच्या खरा लेखी तपशील प्रसंगा प्रमाणें शपथ करून किंवा सत्यस्मरणपूर्वक प्रतिज्ञा करून याच मग कोर्टाने तो तपशील तपासावा. व जसेच्या व त्याच्या रकमा तपासून पाहव्या. व आसेनीचे हातीं वेळोवेळां बाकी राहिली असल्यास किती राहिली ती काढावी; आणि त्या कामांत संबंध असणारे सर्व पक्ष कागसांचें बोलणें असेल त्या विषयीं कोर्टाने त्या दिवशीं चौकशी करावी. आणि नादाराचे यादी विषयीं व आसेनीचे हिशोबाविषयीं किंवा वर्तणुकी विषयीं तक्रारी असतील त्यांची व ज्या धनकोचे दाव्याच्या पूर्वी ठराव झाला नसेल त्या दाव्याची कोर्टाने तात्काळ चौकशी करून निकाल करावा किंवा कोर्टाचे एक्झामिनराफडे किंवा इतर अंमल दाराफडे चौकशी सोपून निकाल करावा; आणि त्याच वेळीं वांटणी ठरवून आसेनीने ती देण्याविषयीं हुकूम करण्याच्या अथवा अजरी चौकशी होई तो पर्यंत वांटणीचा ठराव करण्याचें तद्दक्ष ठेवण्याच्या व वाजवी असेल तसा हुकूम करण्याच्या अधिकार कोर्टास आहे.

४०. नादाराचे स्वतःचेच जे धनको असतील त्यांच्या संपूर्ण ऐवज दिल्या वांचून ज्या धनकोच्या तो सामाईक अणी असेल त्या धनकोस त्याचे स्वतःचे इस्टेटांतून वांटणी देण्याविषयीं हुकूम करण्याच्या अधिकार कोर्टास नाही आणि ज्या धनकोच्या तो सामाईक अणी असेल त्यांच्या ऐवज संपूर्ण दिल्या वांचून सामाईक इस्टेटांतून वांटणी त्याचे स्वतःचे निराळे धनकोस देण्याविषयीं हुकूम करण्याच्या अधिकार कोर्टास नाही. परंतु सामाईक इस्टेटांतून सामाईक धनकोच्या ऐवज संपूर्ण दिल्यानंतर सामाईक इस्टेटांत नादाराच्या जितका हक्क कोर्टाचे नजरेस येईल त्या हक्कांतून त्याचे स्वतःचे निराळे धनकोस वांटणी देण्याविषयीं हुकूम करण्याच्या अधिकार कोर्टास आहे.

निराळे इस्टेटांतून सामाईक धनकोस वांटणी देण्याविषयीं आणि सामाईक इस्टेटांतून निराळे धनकोस वांटणी देण्याविषयीं.

४१. परंतु असें ठरविलें आहे कीं, नादाराची सर्व मालमिळकत जिल्ह्याचे हद्दींत आहे व सर्व रिणको व धनको जिल्ह्याचे हद्दींत राहतात असी कोर्टाची खात्री न होईल तर या आकराचे ३९ वे कलमांतील ठराव अव्ययें सरकारी ग्याझेटांत जाहिरात प्रसिद्ध केली असेल त्या जाहिराती पासून बारा क्वांटेडर महिने होत तों पर्यंत आसेनीने नादाराचें इस्टेट आपले हातीं आले असेल त्या सर्वोचे एक तृतीयांशाची संपूर्ण रकम ठरवून देवावी. आणि ती रकम कोर्ट फर्मीतील त्या रीतीने द्रमियानव्याती

नादाराचें इस्टेट जिल्ह्याचे हद्दींत नसेल आणि सर्व रिणको व धनको त्या हद्दींत राहत नसतील तर.

आसेनीने तिसरा भाग द्यावा म्हिजे पर्यंत वांटल्या वांचून देवावा.

बारा महिने झाल्यानंतर तो तिसरा भाग काढून घ्यावा.

बांदणी मागण्याविषयी धन को न आले तर आपणास येण्य वाटेल त्या प्रमाणे ती देण्याविषयी किंवा अमानत देण्याविषयी हुकूम करण्यास कोर्ट सुरक्ष्यार आहे.

पराकाळा दोन महिन्यांच्या मुशारा वगैरे याकरास किंवा कारकुनास मिळेल त्याहून जास्ती घेणे असेल तें त्यांणी शावीत करावें असा ठराव करण्यास कोर्ट सुरक्ष्यार आहे.

हुकूम करून नादाराची मोकळी करण्यास किंवा अर्जा काढून राकणे वगैरे करण्यास किंवा धरण्यास किंवा चौकशी वगैरे करण्याचे तहकूब करण्यास कोर्ट सुरक्ष्यार आहे.

नादारास तुरुंगांत परत पाठविण्याचा वगैरे अधिकार आणि त्याचे गुज्यासाठी नेमणूक देण्याविषयी हुकूम करण्याचा अधिकार कोर्टास आहे.

लावावी किंवा तिची इतर व्यवस्था करावी. आणि आसे नीने ती आपले हाती ठेवून घे, आणि बारा व्याजेंतुर महिन्यांची सुरवात भरल्यानंतर सर्व धन कोस त्याचे देण्याप्रमाणें त्या सर्वांस सारखा ऐवज यां हने असे रीतीने ती त्यांस वाटून द्यावी.

४२. ज्या धन कोऱ्या याचा कबूल झाला असेल किंवा शावीत झाला असेल तो धन कोऱ्या कोणतेही बांदणीतून आपला हिस्सा देण्याविषयी अर्जा न करील तर बांदणी केल्या नंतर कोर्ट पहिल्याने बसेल तेव्हां आसे नीने तो मजकूर लिहून कोटीस जाहीर करावा. मग सदर प्रकारचे धन कोस देण्याच्या पेका कोणते रीतीने बांदणी व कोणते शातीनी ठेवावा किंवा त्या धन कोस द्यावा किंवा त्याचे कायदेशीर मुखत्यारास द्यावा हें फर्माविण्याचा अधिकार कोर्टास आहे.

४३. नादारास आपले याकराचा किंवा कारकुनाच्या मुशारा किंवा पगार देणें आहे असें कोर्टाचे नजरेस येईल तर पराकाळा दोन महिन्यांच्या मुशारा किंवा पगार होत असेल तो संपूर्ण नादाराचे इस्टेटातून त्या याकरास किंवा कारकुनास देण्याविषयी हुकूम करण्याच्या अधिकार कोर्टास आहे. आणि सदर प्रमाणें ऐवज दिल्यावर याकराची किंवा कारकुनाची याकी घेणें राहील तर त्या याकीबद्दल त्या याकरास किंवा कारकुनास त्या नादाराच्या धन कोऱ्या म्हाणून समजावें.

४४. या आकड्यान्वये आतीची मोकळीक मिळण्यासाठी कोर्टास नादारानें अर्जा केली असता त्यास त्या प्रमाणें जातीची मोकळीक आहे असें ठरविण्याचा आणि त्या प्रमाणें हुकूम करण्याचा अधिकार कोर्टास आहे. आणि नादाराचे यादींत जीं देणीं दाखल केलीं असतील किंवा कोर्टांत शावीत झालीं असतील त्या सर्व देण्याबद्दल नादारास कैद करण्यास त्या मोकळीकीचे हुकुमावरून प्रतिबंध होईल. सदर प्रकारचा अर्ज काढून राकण्याचा किंवा ती सुधारण्याची परवानगी देण्याचा किंवा नादारास आपली यादी सुधारण्याविषयी हुकूम करण्याचा किंवा पुढील कोणतेही दिवसा पर्यंत चौकशी करण्याचें तहकूब करण्याचा किंवा हिशोबाविषयी किंवा यादीचे खरेपणाविषयी चौकशी करून कोर्टास रिपोर्ट करण्याचें कोर्टाचे एकामांमिनराकडे किंवा इतर अंमलदाराकडे सोंपण्याचा अधिकार कोर्टास आहे. आणि नादार कैदी असेल तर अणखी चौकशी होईतों पर्यंत किंवा अणखी वेळापर्यंत (ती वेळ हुकुमांत लिहिली पाहिजे) नादारास तुरुंगांत परत पाठविण्याचा अधिकारही कोर्टास आहे. परंतु असें ठरविलें आहे कीं नादाराची आखरची मोकळीक झाल्यापूर्वी कोणतेही वेळीं सबब दाखविली असतां तो कैदेत नसेल तर त्यास कैदेत पाठविण्याचा अधिकार आणि नादारास धरण्याचा मध्यंतरी प्रतिबंध होण्यासाठी हुकूम दिला असेल तो रद्द करण्याचा किंवा नवीन करून देण्याचा अधिकार आणि आखरचा हुकूम होईतों पर्यंत नादाराचे गुज्यासाठी माफक नेमणूक आसे नीने करावी असा हुकूम करण्याचा अधिकार.

कोर्टीस आहे. गुज्याच्या नेमणुकीची रकम कोर्टीने ठरवावी व ती दर आठ-वड्यास पांथां रुपयां हून अधिक असू नये. आणि जें कोर्ट मोकळीकेंचा हुकूम देईल त्या कोर्टीने त्या हुकुमांत खाली लिहिल्या प्रमाणे फर्मावावे म्हणजे कोर्टीस योग्य व सोईवार वाटेल त्या प्रमाणे हुकुमाची जाहिरात आसेनीने द्यावी असें त्या हुकुमांत फर्मावावे.

४५. ज्या मनुष्याच्या नादारा आपले नादारीचे वेळीं किंवा त्याच्या नादारीच्या आसेनीने ऋणी असून त्या ऋणिताची मुदत पुढें कोणतेही वेळीं भरावयाची असेल त्या मनुष्यास त्या ऋणिताची हल्लीं किंमत होत असेल तिजविषयीं धनको प्रमाणें दावा करण्याच्या अधिकार आहे. ऋणित्याची किंमत जाजवी दिसेल त्या प्रमाणें कोर्टीने ठरवावी. आणि कोर्टीने नादाराची मोकळीक फेली म्हणजे ती मोकळीक सद ह्म प्रकारचे सर्व ऋणितास लागू आहे असें समजावे. परंतु कोणतेही धनको जवळ जीं जीं तारणें असतील त्यांस त्या मोकळीकी मुळे व्यत्यय येणार नाही.

नादाराची मोकळीक, नादारांने पुढें कोणतेही वेळीं रकमा द्यावयाच्या असतील त्यांस लागू होईल.

४६. नादाराची यादी फेल झाल्यानंतर परंतु नादाराची मोकळीक होण्यापूर्वी नादाराचे यादींत कबूल केलेले कोणतेही ऋणिता बद्दल किंवा ज्या ऋणिताचे रकमेविषयीं मात्र तक्रार असेल त्या ऋणिता बद्दल फिर्याद खालू असेल किंवा प्रोसेस मिळण्याविषयीं अर्जी केली असेल किंवा नादारावर किंवा त्याचे वारच्यावर प्रोसेस दिली असेल आणि त्याभ-ऋणिताविषयीं फिर्याद किंवा अर्जी आहे असें शावीत झालें तर ज्या कोर्टीत ती फिर्याद असेल किंवा अर्जी केली असेल त्या कोर्टीने त्या ऋणिताबाबद जें काम चालावयाचें तें कोर्ट अणखी हुकूम करी तो पर्यंत बंद ठेवावे व रक्चीविषयीं जाजवी दिसेल त्या प्रमाणें हुकूम करावा. परंतु असें ठरविलें आहे कीं ज्या कैद्याचें इस्टेट या आक्ता अन्वये हुकूम करून आफिशियल आसेनीचे स्वाधीन केलें असेल त्या कैद्यास सद ह्म प्रकारच्या हुकूम झाल्यानंतर व तो हुकूम अंमलांत असेल तो पर्यंत कैदेतून मोकळे करणें तें ज्या फिर्यादी विषयीं किंवा प्रोसेसे विषयीं किंवा मागण्याविषयीं या आक्तांतील ठरावा प्रमाणें मोकळीकेंचा हुकूम देतो येतो त्या फिर्यादीविषयीं किंवा प्रोसेसी विषयीं किंवा मागण्याविषयीं या आक्तांतील ठरावा खेरीज इतर रीतीनें मोकळा करूं नये. आणि इस्टेट आसेनीचे स्वाधीन होण्याविषयीं हुकूम सद ह्म प्रमाणें झाल्यानंतर सद ह्म प्रकारचे फिर्यादी किंवा प्रोसेसी बाबद यादीनें अणखी काम चालविलें नाही येवढेच सववेनें फिर्याद किंवा प्रोसेस बंद पडणार नाही किंवा ती काढून टाकूं नये. यादीस कोणतेही रीतीनें रक्ची द्यावा लागणार नाही असें समजावे.

नादारीचे वेळीं नादारावर फिर्यादी खालू असतील त्या व त्यांत काम चालविलें असेल तें नादाराचे यादीतील फर्मा संबंधी असेल तितकें बंद करण्याच्या अधिकार आहे.

ज्या कैद्याचें इस्टेट आसेनीचे स्वाधीन केलें असेल त्यास कांहीं फिर्यादी वगैरेबाबद मोकळे करणें तें या आक्तांतील ठरावा प्रमाणें मात्र करावें.

४७. आपले खटल्याची स्थिति लपविण्याचे दराद्यानें किंवा या आक्ताचे हेतू सिद्धीस न जात असें करण्याचे दराद्यानें नादारांनें लबाडीनें कोणतेही दस्तऐवजाच्या नाश केला किंवा तो हजर करण्यास इतर रीतीनें बुद्ध्या प्रतिबंध केला अथवा खोटे हिशोब ठेवले किंवा ठेवविले अथवा

नादारांनें कोणताही दस्तऐवज लबाडीनें लपविला किंवा त्याच्या नाश केला किंवा त्यांत नवीन मजकूर घालून तो खोटा केला अथवा ऋणित

नवीन करून किंवा फेडून एका-
च धनकोस अधिक मिळे असें
केलें तर शिक्षा होईल ती.

कोणतेही दस्तऐवजांत पुढ्या फेरफार केला किंवा त्यांत काहीं नवीन मजकूर
घालून तो खोटा केला असें कोर्टाचे नजरेस येईल तेव्हां; अथवा आपले
धनकोस वांटून देण्याची रकम कमी करण्याचे इराद्यानें किंवा धनकोपे-
की कोणा एकट्यासच अधिक मिळावें या इराद्यानें नादारानें लबाडीनें
कोणतेही ऋणित्व फेडलें किंवा नवें केलें किंवा आपले इस्तेद्याचे कोण-
तेही भागाची वाट लाविली किंवा तो लपविला असें कोर्टाचे नजरेस येईल
तेव्हां पराकाष्ठा दोन वर्षे पर्यंत नादारास दिवानी किंवा फौजदारी तुरुंगांत
देवाचा असें ठरविण्याचा व सदहूर् प्रमाणे ठरविलेली कैदेची मुदत संप-
ल्यावर तो मोकळा होईल असा ठराव करण्याचा अधिकार कोर्टास आहे.

ज्या नादारांनीं कर्जे लबा-
डीनें किंवा त्रासदायक रीतीनें
किंवा दुरुल्लूक रीतीनें किंवा
द्वेषानें केलीं असतील त्यांची
मोकळीक होणार नाही.

४८. नादाराने ऋणित्व लबाडीनें केलें आहे किंवा तें केलें त्यावेळेस
फेडण्याची वाजवी आशा नसतां केलें किंवा खोटे वादणें करून आपले
कोणतेही धनकोस झुलविलें किंवा आपल्यावर केलेले फिर्कीदीचा त्रास-
दायक जाब देऊन किंवा खोटे वाद करून आपले कोणतेही धनकोस अर्थ
खर्चांत घातलें किंवा त्रासदायक रीतीनें केलें किंवा फिर्कीदीचा किंवा ज्या फि-
र्कीदीचा त्रासदायक रीतीनें जाब दिला असेल त्या फिर्कीदीचा खर्च पडल्या-
वरून ऋणी झाला आहे किंवा वादीस द्वेषानें नुकसानी केल्याबद्दल त्याणें
फिर्कीद करून नुकसानीचा ऐवज वसूल केल्यावरून ऋणी झाला आहे
अथवा नादाराची वास्तविक मालमिळकत असेल ती किंवा त्यास पुढें मिळणा-
र असेल ती पाहतां नादाराने ऋणित्व केलें त्यावेळीं त्यास फेड करण्याची
शक्ति होती त्या शक्ति वाहेर त्याणे वेहद् ऋणित्व करून मोठी पैर चाल
केली असें कोर्टाचे नजरेस येईल तर अमुक अमुक ऋणित्वास ठराव
लागू नाही असें ठरावांत लिहून नादारास तात्काळ मोकळे करण्यावि-
षयी किंवा पराकाष्ठा एका वर्षाचे आंतील ठरविलेले मुदती नंतर मोकळे
करण्याविषयी ठराव करण्याचा अधिकार कोर्टास आहे. आणि ठरावांत
लिहिलेले ऋणित्वाबद्दल रवाली लिहिल्या प्रमाणें हुकूम करण्याचा अधि-
कार कोर्टास आहे म्हणजे कैदेची मुदत कोर्टाने मुद्दम ठरविली असेल ती
मुदत मिळून एकंदर पराकाष्ठा दोन वर्षांचे मुदती पर्यंत ज्या ज्या धनको-
चे तें ऋणित्व असेल त्या त्या धनकोनें फिर्कीदी केल्यावरून नादारानें कैद
भोगल्यावर त्यास मोकळे करावें असा हुकूम करण्याचा अधिकार कोर्टास
आहे.

कैदेनंतर नादारास सोडून
देण्याविषयी हुकूम झाला अ-
सेल तथापि काहीं धनकोचे
फिर्कीदीवरून तो धरून कैदे-
त देवण्यास पात्र राहील.

४९. अमुक नादारास अमुक मुदती पर्यंत कैद करावें किंवा अमुक
मुदतीचे कैदेस तो पात्र आहे असा जेव्हां हुकूम झाला असेल तेव्हां तो ना-
दार तुरुंगांत अटकवून ठेवण्यास पात्र होईल आणि त्याचे ज्या धनकोचे
संबंधानें त्यास कैद करण्याचा हुकूम झाला असेल त्या धनकोपैकी एका-
ने किंवा अधिकानीं फिर्कीद केली असतां सदहूर् प्रकारची मुदत भरे तो प-
र्यंत कोणतेही वेळीं तो नादार धरण्यास पात्र होईल; त्या मुदती पुढें धरणा-
स तो पात्र राहणार नाही.

धनकोचे फिर्कीदी वरून

५०. कोणतेही धनकोचे फिर्कीदी वरून नादारास कैद केलें असेल तेव्हां

नादाराचे गुज्याच्या साथी खात्री लिहिल्या प्रमाणे माफक नेमणूक देण्याचा हुकूम त्या धनकोस कोर्टाने करावा म्हणजे दिवानी इनसाफाचें काम चालविण्याचे रीती विषयीचे कायद्याचे २७६ वे व २७७ वे कलमांत सांगितलेले रीती प्रमाणे आणि आपणास योग्य वाटेल त्या प्रमाणे कोर्ट माफक नेमणूक ठरवील ती देण्याविषयी हुकूम करावा. धनकोस ज्या रीतीने जी रकम देण्याचा हुकूम केला असेल त्या रीतीने तो जी रकम देण्यास चुकलेल त्या धनकोचे फिर्चीचीवरून नादार कैदेत असेल त्या कैदेतून त्यास तात्काळ सोडून देण्याविषयी हुकूम करण्यास कोर्टास मुरबतवार आहे.

नादार कैदेत असेल तेव्हा त्याचे गुज्याच्या साथी त्यास येवज देण्याविषयी हुकूम त्यास अडकवून देऊन धनकोस करण्याच्या अधिकार कोर्टास आहे.

५१. नादाराची मोकळीक होण्यास हरकत करण्याचे ज्या प्रसंगाबाबत आम्हांत मुद्दाम इतर रीतीच्या ठराव केला नाही तसे प्रसंगी हरकत धावीतु शाली असता नादाराचे इस्तेदाची वांटणी केल्या पूर्वी त्या इस्तेदानून हरकत करण्याच्या माफक खर्चाचा असा ठराव करण्याच्या अधिकार कोर्टास आहे. आणि नादाराची मोकळीक होण्यास रिणकोने हरकत केली ती त्रास देण्यासाठी केली असें कोर्टीचे नजरेस येईल तेव्हा वाजवी व माफक दिसेल तितका खर्च हरकत करणारे धनकोने नादारास द्यावा असा ठराव करण्याच्या अधिकार कोर्टास आहे. मग त्या प्रमाणे धनकोने तो खर्च नादारास दिला पाहिजे.

मोकळीक होण्यास हरकत केली असतां खर्च कोणी द्यावा.

५२. मोकळीकेचा हुकूम कोर्ट करील तेव्हा नादारास अटकेंतून सोडून देण्याचा हुकूम वारंदांत लिहून तें वारंदा ज्या जेलराचे किंवा मनुष्याचे कैदेत नादार असेल त्याकडे कोर्टाने पाठवावे. आणि मोकळीकेचा हुकूम ज्या ऋणित्या बाबत केला असेल त्या ऋणित्या बाबत ज्या तारिखेस तो सीमितला असेल त्या तारिखेपासून चालू होईल. ज्या ज्या ऋणित्या बाबत निरनिराळे वेळी मोकळीक होण्याचा इरादा असेल ती निरनिराळी ऋणित्वें समजाण्यासाठी जो तपशील लिहिणें जरूर असेल त्या तपशिलाखेरीज अणखी तपशिलाची फोड त्या हुकुमांत लिहिणें जरूर नाही. परंतु असें ठरविलें आहे कीं ज्या हुकुमावरून किंवा वारंदावरून नादार कैदेत असेल त्या हुकुमाच्या किंवा वारंदाच्या उल्लेख मोकळीकेचे वारंदांत असावा.

नादारास मोकळा करण्याविषयी हुकूम केला असेल तेव्हा नादारास धरण्याचे किंवा अटकचून देण्याचे हुकूम रुजू केले असतील त्यांतूनही त्यास मोकळे करण्याचा अधिकार कोर्टास आहे.

५३. नादारास मोकळे करण्याविषयी केलेला हुकूम आखरचा व मुकरर आहे असें समजावें व त्याची पुनः तपासणी कोर्टाने करू नये, परंतु तो हुकूम लबाडीनें करून घेतला आहे असें वाटण्याची आगली सबब कोर्टीचे नजरेस येईल तर नादाराने किंवा कोणतेही धनकोने अर्जी केली असतां कोर्ट फर्मावील त्या मनुष्यास व त्या रीतीने योग्य सूचना दिल्यावर नादारास कोर्टासमक्ष हजर होण्याचा किंवा आणविण्याचा हुकूम करण्याचा अधिकार कोर्टास आहे. नंतर त्या खटल्याची चौकशी कोर्टाने करावी. आणि वाजवी कारण नजरेस येईल तर मुळचा हुकूम रद्द करून योग्य दिसेल तसा अणखी हुकूम कोर्टाने करावा. कोर्टास अवलंबी करीत वेळीं जे अधिकार व नियम लागू असतात तेच अधिकार व

अपिलाचे खटले खेरीज करून मोकळीकेचे सर्व हुकूम लबाडीने करून घेतले नसतील तर ते आखरचे व मुकरर आहेत असें समजावें.

विषय कोर्ट सदर प्रमाणें पुनः चौकशी करून अणखी हुकूम करील तेव्हा त्यास लागू राहतील.

हुकूम चुकीनें झाला अस-
ल्यास तो रद्द किंवा मोकळ्या
नीट करण्यास आणि कोर्टास पुनः
केस प्रगटविण्यास कोर्ट पुरव-
ल्या आहे.

५४. नादारास मोकळे करण्याच्या हुकूम चुकीनें झाला असेल व त्या
बद जो हुकूम करण्याच्या कोर्टाच्या इरादा असेल त्या प्रमाणें तो हुकूम नसेल
तर ती चुक सापविली असतां तो हुकूम परत आणून रद्द करण्याच्या किंवा
महकूब करण्याच्या किंवा सुधारण्याच्या अधिकार आणि चुकून झालेले
हुकूम्यावरून नादारास कैदेतून मोकळे केले असेल तर जरूर असल्यास
त्या नादारास त्याचे पहिले अटकेंत पुनः पाठविण्याचा अधिकार कोर्टास आहे
आणि या प्रमाणें अणखी केलेला हुकूम पुढच्या केलेला हुकूम ज्या प्रमाणें
चालतो त्या प्रमाणें चालेल.

नादारास मोकळे केले असेल
तथापि त्याचे इस्तेवा बाबद त्या-
ची अणखी जबाबी आसोनीनें
अर्ज केला असतां कोणतेही
वेळीं घेण्याचा अधिकार आहे.
इतर होण्यास नादारास
नाहीं द्यावें तर शिक्षा होईल
ती.

५५. नादारास मोकळे करण्याविषयी हुकूम झाला असेल तथापि त्या-
चे इस्तेवा संबंधी असुक गोष्टी विषयी त्याची अणखी जबाबी कोर्टाने घ्यावी
असा कोर्टास वेळोवेळीं अर्ज करण्याच्या अधिकार आसोनीस आहे. आणि
त्या प्रमाणें हुकूम करण्याच्या अधिकार कोर्टास आहे. आणि कोर्ट सदर प्र-
माणें हुकूम करून ज्या वेळीं व जागीं नादारास हजर होण्यास फर्माविल त्या
वेळीं व जागीं तो हजर होण्यास हजर राहणें करील किंवा नाहीं म्हणेल अथवा
शपथ किंवा सत्यस्वरण पूर्वक प्रतिज्ञा करण्यास किंवा त्याचे इस्तेवा संबंधी
केलेले सवाल्याचे जबाब देण्यास नाहीं म्हणेल तर त्या नादारास तुरुंगांत
पाठविण्याचा अधिकार कोर्टास आहे. कोर्टाच्या त्या बाबदच्या हुकूम तो मा-
न्य करी व सदर हुकूम कारणांसाठीं त्यास केलेले सर्व कायदेशीर सवालांचे तो
सांगितल्या प्रमाणें शपथेवर किंवा इतर रीतीनें जबाब देई तो पर्यंत त्यास
तुरुंगांत राहवें लागेल.

नादाराचे इस्तेवांतून त्याचे
कर्जाच्या तिसरा हिस्सा फिरका
किंवा तितके रकमस धनको
कबूल असतील तर नादारास
आवरच्या मोकळ्या करण्याविष-
यी शर्त ठरवून हुकूम करण्या-
च्या व चौकशी करण्याची वेळ
नेमण्याच्या व नोटीशी देण्यास
फर्माविण्याच्या कोर्टास अधिकार
आहे.

५६. नादाराचे जें इस्तेवा त्याचे आसोनीचे हातीं आहेत आहे तें नादारी-
चे खटल्यांतील त्याचे ऋणिताच्या तिसरा हिस्सा फेडण्यास पुरवें किंवा
ज्या धनकोचे दावे यादींत कबूल केले असतील किंवा पुराव्यावरून शाबीत
झाले असतील त्या पैकीं अधिक असानी ज्यांचें अधिक घेणें असेल ते खा-
ली लिहिजेले प्रकारचे अर्जीस कबूल आहेत असें नजरेस येईल तेव्हां
कोर्टास खाली लिहिल्या प्रमाणें करण्याचा अधिकार आहे म्हणजे नादारा-
चे अर्जीची चौकशी झाल्यानंतर पुढें कोणतेही वेळीं या आक्रास जो उलेले
हू. परिशिष्टांतील नमुन्या प्रमाणें जरूर असेल तसा फेर फार करून अर्जी
नादारास केली असतां नादारास मोकळे न करण्याविषयी मांगलें कारण
न दाखविलें तर असुक दिवशीं नादारास मोकळे करण्यांत येईल असा
हुकूम करण्याचा अधिकार कोर्टास आहे. मोकळीक करण्याचे दिवसा-
विषयीची जाहिरात कोर्ट फर्माविल त्या रीतीनें द्यावी व सरकारी न्यायेरांत
प्रसिद्ध करावी. आणि ज्या दिवसा बाबद सदर प्रमाणे जाहिरात दिली असेल
त्या दिवशीं अर्जीची आणि त्या अर्जीविषयीचे हरकतीची चौकशी करावी,
आणि कोर्टानें नादारास मोकळे करावें किंवा वाजवी असेल त्या प्रमाणें इ-
तर हुकूम करावा. मोकळे करण्याचे हुकूमाली न कल जज्याचे सहीनामी व

कोर्टाचे शिक्ष्यानिशी नादारास याची आणि सदर प्रकारचे कोणतेही दावा-
बाबद किंवा त्याजवरून केलेले कोणतेही फिर्चादीबाबत कोणतेही दिवांनी
इनसाफाचे कोर्टांत ती सहीची नकल हजर केली म्हणजे ती पुढाजबाब आहे
असे समजावे.

५७. ज्या नादाराचे अर्जी केली असेल किंवा ज्याने नादारीचे कृत्य के-
ले असा या आकरा अन्वये ठराव झाला असेल त्याणे आपली यादी फेल केली
असेल तर त्यास खात्री लिहिल्याप्रमाणे कोर्टास अर्जी करण्याचा अधि-
कार आहे म्हणजे या आकरास जोडलेले फ. परिशिष्टांतील नमुन्याप्रमाणे
अर्जी मुकदम्याचे हकीकती प्रमाणे सजक कर कमजास्त लिहिणे जरूरतसा
लिहून करण्याचा अधिकार आहे. आणि या प्रमाणे अर्जी झाल्यावर सद-
रील शेवटले कलमांत सांगितल्या प्रमाणे हुकूम करण्याचा व त्यावर पुढे का-
म चालविण्याचा अधिकार कोर्टास आहे.

५८. कोणा मनुष्यास मलिका मा आसमानचे किंवा तिचे ज्यायनिशीनाचे
किंवा इंडियाचे स्टेट सेक्रेटरीचे किंवा हिंदुस्थानचे कोणतेही सरकारचे ऋ-
णित्व असेल ते ऋणित्व या आकरावरून केलेले कोणतेही गोष्टीवरून फिटत
किंवा ते वसूल करण्यास किंवा उगविण्यास व्यत्यय येतो असे समजून ये-
परंतु नादाराचे इस्तेदाचा जितका भाग या आकरा अन्वये त्याचे धन कोस
खराखुरा बांदून दिला असेल त्या भागास मात्र हा ठराव लागू नाही.

५९. या आकरांतील ठराव लग्न झालेले स्त्रियांस लागू आहेत असे स-
मजावे. आणि लग्न झालेले स्त्रीचे इस्तेद आफिशियल ऑसेनीचे स्वाधीन
होण्याविषयी हुकूम होईल तो तिचे पोशाकी सामान व विछाने व इतर
जरूरीच्या जिनसा ही सर्व मिळून पराकाष्ठा २०० रुपये पर्यंत किंमतीची
असतील ती खेरीज करून तिचे सर्व इस्तेदास इतर मनुष्याचे इस्तेदा प्र-
माणे पुर्तपणी लागू होतील. परंतु असे ठरविले आहे की लग्न झालेले
स्त्रीची या आकरांतील ठरावा अन्वये मोकळीक झाल्याने तिचे नवऱ्याची
कोणतेही ऋणित्वातून मोकळीक होते असे समजून ये.

६०. कर्जाबद्दल कोणी मनुष्य कैदी असेल तो भ्रमिष्ट असेल किंवा
भ्रमिष्ट होईल आणि तो भ्रमिष्ट नसता तर ज्या रीतीने या आकरांतील ठरा-
वावरून आपली मोकळीक करून घेता तशी मोकळीक करून घेण्याचे
स्थितींत तो नसेल तर ज्या जेल राचे किंवा मनुष्याचे अटकेंत तो असेल
त्याणे त्या गोष्टीची वातसी जिल्हे कोर्टास याची मग कोर्टास योग्य वाटेल
त्या प्रमाणे कोर्टाने त्या कैद्याचे मनाचे स्थितीविषयी चौकशी करावी, आ-
णि कैदी भ्रमिष्ट आहे असे कोर्ट ठरवील तर ज्या धन कोचे फिर्चादीवरून
तो कैद असेल त्या धन कोस नोटीस देण्याविषयी आणि नोटीशींत लिहि-
लेले दिवशी त्या कैद्यास मोकळे करण्याविषयी हुकूम करण्याचा अधिकार
कोर्टास आहे. नोटीशींत दिवस नेमणे तो नोटीस दिल्यापासून एका महि-
न्याचे आंतला नेमून ये. परंतु असे ठरविले आहे की नादार भ्रमिष्ट नसत

नादाराचे यादी फेल केली अ-
सेल तर त्याने अर्जी केली असता
त्यास मोकळे करण्याविषयी शर्ती
ठरवून हुकूम करण्याचा व चौक-
शी करण्याची वेळ नेमण्याचा
व नोटीस देण्यास फर्माविण्या-
चा अधिकार कोर्टास आहे.

मलिका मा आसमानचे किंवा
हिंदुस्थानचे सरकारांपैकी
कोणतेही सरकारचे ऋणित्व
गारी वगैरे देणे असेल त्यास
या आकरांतील कोणतेही ठरा-
वावरून व्यत्यय येत नाही.

लग्न झालेले नादार स्त्रियां-
विषयी विशेष ठराव.

आणि वेडे नादारांविषयी.

व त्याणे अर्जी केली असती तर इस्टेट स्वाधीन करण्याचे हुकुमावरून त्याचे जे इस्टेट आफिशियल् आसेनीचे स्वाधीन झाले असते ते सर्व इस्टेट या कलमाअन्वयेने केलेले केत्याचे मोकळीकेचे हुकुमावरून या आक्टांत मागे सांगितलेले रीतीने व कारणासाठी आफिशियल् आसेनीचे स्वाधीन होईल.

तज्जारीबद्दल व मालमत्ता चुके (वशा) कागद वगैरे काढून नेल्या बद्दल किंवा लपवि-
ल्या बद्दल शिक्षा होईल ती.

६१. नादाराचे इस्टेट आसेनीचे स्वाधीन होण्याविषयी कोर्टाने केलेला हुकूम, उपराधांस शिक्षा करण्याविषयीचे कायद्याचे २०६ वे व २०७ वे कलमाचे अर्थाप्रमाणें हुकूम आहे असे समजावें. आणि नादाराचे इस्टेटाच्या कोणताही भाग रवाऊन नादारास किंवा त्याचे धनकोस नुकसानी करण्याचे इराद्याने जो मनुष्य त्या इस्टेटासंबंधी २०६ वे व २०७ वे कलमांत सांगितल्यापेक्षा कोणतेही कृत्य करील तो त्या कलमांत सांगितलेले शिक्षास पात्र होईल.

मागे सांगितलेले गुन्हाबद्दल दंड केले असतील त्या दंडाचे ऐवजाच्या उपयोग.

६२. ज्या गुन्ह्यांमुळे नादाराचे इस्टेटास नुकसानी झाली असेल त्या गुन्हा बद्दल दंड देण्याविषयी कोणी मनुष्यास हुकूम केला असेल तेव्हां तो दंड किंवा त्याच्या कांही भाग आसेनीस द्यावा आणि तो ऐवज इस्टेटाच्या भाग आहे असे समजून धनकोचे फायद्यासाठी त्याची व्यवस्था करावी असा हुकूम करण्याच्या अधिकार दंड ठरविणारे कोर्टास आहे.

आसेनी वगैरेने दस्तऐवज पाहू द्यावे व नकला द्याव्या.

६३. नादारी संबंधी सर्व दस्तऐवज व प्रोसीडिंग आसेनीचे किंवा कोर्टाचे इतर अंमलदाराचे स्वाधीन असेल ते माफक वेळी जाऊन पाहण्याचा अधिकार नादारास व त्याचे धनकोस व त्याचे सुरुवत्यांसास आहे. आणि पक्षकारांनी किंवा त्यांचे सुरुवत्यांसाठी सदर प्रकारचे दस्तऐवजाच्या व प्रोसीडिंगाच्या नकला तोंडी मागितल्या असता त्या, दिवांनी सुकदस्यांत नकला देवात त्याच प्रमाणें त्या अंमलदारांनी द्याव्या. नकला द्यावयाच्या त्यास नमूद त्यांचर आफिशियल् आसेनीची सही असावी. व कोर्टाच्या शिक्का असावा.

नादारीच्या नोटीशी वगैरे सरकारी ग्याझेटांत प्रसिध्द कराव्या.

६४. या आक्टा अन्वयेने कर्जाला मुक्त होण्यासाठी नादाराने कोर्टात अर्जी फेल केली असेल तिजविषयी आणि नादारीचे कृत्य केल्याच्या प्रत्येक ठराव झाला असेल त्याविषयी आणि तो ठराव कायम झाला असेल किंवा रद्द झाला असेल त्याविषयी आणि नादाराची कुणें असतील त्यांविषयी आणि नादारीचे कृत्य केल्याच्या ठराव झाला असेल तेव्हां ज्या अर्जीवरून ठराव झाला असेल त्या अर्जीचे तारिखेविषयी नोटीशी आफिशियल् आसेनीने दिले व न ठावितो सरकारी ग्याझेटांत प्रसिद्ध करवाव्या. आणि सदर प्रकारची नोटीस ज्या सरकारी ग्याझेटांत असेल तो ग्याझेट हजर केला म्हणजे तो रवालीं दिलेले गोष्टी वाचव पुर्ती पुरवा आहे असे सर्व कोर्टांनी समजावें. म्हणजे अर्जी फेल केल्या विषयी व सदर प्रकारच्या ठराव झाल्याविषयी व तो ठराव कायम झाल्याविषयी किंवा रद्द झाल्याविषयी व सदर प्रोसीडिंगाचे तारिखे-

मालमिळकत मृत्युपत्रावरून
बिछाली असेल किंवा कयज्या-
त घेतली असेल तितकें मान
द्यावें लागेल.

अविभक्त कुटुंबाविषयी वि-
शेष ठराव:

भागीदार जिल्ह्याने हरी बहिर
असतील व ऋण कोठेही केले
असले तथापि तीं कर्जे फेड-
ण्यास पेढ्यांतील दुकानें व त्यां-
चे युक्तीम वगैरे व त्यांची माल-
मिळकत यांचा आहे.

द्यावा लागेल म्हणजे आईने किंवा बापानें किंवा इतर नातलगानें किंवा इतर
मयत मनुष्यानें जें इस्टेट त्यास मृत्युपत्र करून दिलें असेल किंवा तसे मनु-
ष्याचा वारऱ्या म्हणून जें इस्टेट त्याणें कयज्यांत घेतलें असेल तें इस्टेट जितकी
रकम फेडण्यापुढें असेल तितकें रकमेपर्यंत मात्र त्यास तें ऋणित द्यावें ला-
गेल अधिक द्यावें लागणार नाही. परंतु असें ठरविलें आहे कीं २१ वर्षांचे व-
याच्या किंवा त्याहून अधिक वयाचा कोणी मनुष्य अविभक्त हिंदु कुटुंबांतील
असल्यामुळे त्यास ज्या ऋणित्याचा जाब दिला पाहिजे तें ऋणित या आकरा-
तील कोणतेही ठरावावरून दूर होतें किंवा त्यास व्यत्यय येतो असें समजून ये.

६८. कोणतेही जिल्ह्यांत पेढ्यांतील दुकान असेल त्याची वहिबाद भागी-
दार किंवा त्याकर किंवा मुरवत्यार करीत असला किंवा चालवित असला तथापि
तें दुकान आणि त्याचें इस्टेट कोठेही असेल तें, आणि जो भागीदार त्या पेढ्यां-
तील दुकानी राहून त्याचें काम चालवीत असेल तो व त्याचें इस्टेट कोठेही
असेल तें हा आकर अंमलांत आल्यानंतर खाली लिहिलेले ऋणित्वावरून
जबाबदार आहे असें समजावें म्हणजे त्या भागीदारानें किंवा कोणतेही भा-
गीदारानें किंवा दुकानाचे मुरवत्यारानें किंवा त्याकरानें त्या पेढ्यांतील दुकाना-
चे तर्फे कोठेही ऋणित्व केले असेल तथापि त्या ऋणित्वावरून जबाबदार
आहे असें समजावें. मग तें ऋणित्व हा आकर अंमलांत येण्यापूर्वी केले असेल
किंवा नसेल तरी चिंता नाही. आणि सदर जिल्ह्याचे हद्दीबाहेर राहणारे भागी-
दारांचे किंवा इतरांचे नांवानें किंवा त्यांचे तर्फे म्हणून तें पेढ्यांतील दुकान चाल-
विलें असले तरी चिंता नाही.

जे कायदे व आकर या आकरा-
स विरुद्ध असतील ते रद्द.

६९. हा आकर अंमलांत आल्यानंतर कोणतेही आकराचे किंवा कायद्यांचे
भाग या आकरास विरुद्ध असतील ते रद्द आहेत असें समजावें. परंतु त्या भागांवरून
पूर्वीचे आकराचा किंवा कायद्याचा भाग रद्द झाला असेल त्याविषयी ते भाग
रद्द आहेत असें समजून ये.

परिशिष्ट (अ.)

जो नादार कैदेंत असेल त्याणें अर्जी करावयाची तिचा नमुना.

नादार रिणकोंस कर्जितून मुक्त करण्याचे कोर्टास.

नादार याचे बाबतींत.

सदहू कोर्टाचे जज साहेब यांस, मी _____ अर्ज करितों ऐसाजे (_____
रुपयांची _____ ने फिर्याद केल्यावरून मजवर _____ चे रिट निघाले त्यावरून)
नारीस माहे _____ रोजी मला _____ जेलराचे स्वाधीन केलें आणि त्यावेळां पासून
_____ ने _____ रुपयांची व _____ ने _____ रुपयांची फिर्याद केल्या-
वरून मला अटकेंत ठेवण्याचे हुकूम झाले आहेत. आणि सदहू प्रोसेसीवरून मी आतां तुरुंगांत
कैदी आहे.

सन १८६६ चे मुंबईचे नादारीविषयीचे आक्ताच्या फायदा मिळावा असी माझी इच्छा आहे.

ऐशी यास सदहू ठरावाप्रमाणें चालल्यावर मला त्याच्या फायदा मिळावा व त्या कामासाठीं
जरूर असेल तसा हुकूम व्हावा हे अर्ज दास्त.

टीप-यांत खालीं जागा आहेत त्यांत मजकूर लिहावा व कौसांत मजकूर आहे तो हकीकतीप्रमाणें गाळावा
किंवा फिरवावा.

अर्जावर नादारानें सही करावी व जेलराणें साक्ष घालावी.

समाईक अर्ज असेल तेन्हां अशाच नमुन्याप्रमाणें करावी.

परिशिष्ट (ब.)

जो नादार कैदेंत नसेल त्याणें अर्ज करावयाची तिचा नमुना.

नादार रिणकोंस कर्जितून मुक्त करण्याचे कोर्टास.

नादार याचे बाबतींत.

सदहू कोर्टाचे जज साहेब यांस, मी _____ अर्ज करितों ऐसाजे मी नादार स्थितींत
आहें. आणि _____ जिल्ह्याचे हद्दींत _____ येथें मी हल्लीं राहत आहे.

सन १८६६ चे मुंबईचे नादारीविषयीचे आक्ताच्या फायदा मिळावा असी माझी इच्छा आहे.

ऐशी यास सदहू ठरावाप्रमाणे मी चालल्यावर मला त्याचा फायदा मिळावा व त्या कामासाठी जरूर
र असेल तसा हुकूम द्यावा हे अर्ज दास्त.

टीप:- अर्जावर अर्जदाराने सही करावी व त्यावर त्याचे मुखत्याराने साक्ष घालावी.

परिशिष्ट (क.)

नादार रिणकोस कर्जितून मोकळे करण्याचे कोर्टास.

नादार् याचे बाबतीत.

मी ————— इकरार करतो ऐसाजे माझे नांव व धंदा व पेशा व राहण्याचे ठिकाण आणि जीं कर्जे मला दुसऱ्याचीं देणें आहेत किंवा देणें होणार तीं आणि ज्या ज्या मनुष्यांचा मी ऋणी आहे तो मनुष्य किंवा जो जो मनुष्य माझे माहितीप्रमाणें व समजुतीप्रमाणें माझा धनको म्हणून म्हणतो तो आणि त्या कर्जाचा व दाव्यांचा प्रकार व रकम व त्यांतून कोण कोणतीं कर्जे किंवा दावे मला कबूल आहेत. व कोण कोणत्या विषयीं माझी तक्रार आहे ती या सर्व्यांचा संपूर्ण बरोबर तपशील, आणि माझे स्थावर व जंगम इस्टेट व मालमत्ता जी माझे कबज्यांत आहे किंवा जी विषयीं रिवर्शनचा किंवा रिमेन्डरचा किंवा एक्सपेक्टेन्सीचा माझा हक्क आहे त्याचा व ज्या ज्या प्राप्तीच्या जागा व उद्योग मला आहेत त्यांचा व जीं पेनशनने व नेमणुका मला हल्लीं मिळतात किंवा ज्या विषयीं रिवर्शनचा मला हक्क आहे त्यांचा किंवा जीं पेनशनने व नेमणुका माझे तर्फे दुसऱ्या कोणा मनुष्यास मिळत आहेत त्यांचा किंवा ज्या पेनशनापासून किंवा नेमणुकापासून मला कोणतेही रीतीने फायदा होतो किंवा होण्यासारखा आहे त्यांचा आणि जे हक्क व अधिकार कोणतेही रीतीने मला आहेत किंवा माझ्या तर्फे किंवा माझे उपयोगासाठी किंवा फायद्यासाठी इतर कोणा मनुष्याचे जि म्हास आहेत किंवा ज्या हक्काची व अधिकाराची व्यवस्था करण्याचा किंवा जोखमांत घालण्याचा किंवा चालविण्याचा मला किंवा माझ्या तर्फे माझ्या फायद्यासाठी इतर मनुष्याला असल्या आहे त्या सर्व हक्कांचा व अधिकारांचा संपूर्ण व रवरा तपशील; आणि जीं कर्जे मला किंवा माझे तर्फे माझे फायद्यासाठी कोणा मनुष्यास एकट्याला किंवा इतर मनुष्याबरोबर समईक घेण्याचे आहेत किंवा घेण्याचे होणार आहेत त्यांचा आणि ज्या ज्या मनुष्यांकडून तीं कर्जे येणें आहेत किंवा येणे होणार आहेत त्या मनुष्यांचे नावांचा व राहण्याचे ठिकाणांचा आणि जे साक्षीदार तीं कर्जे शाबीत करू शकतील त्या साक्षीदारांचा किंवा इतर पुराव्याचा तपशील मला लिहितां येईल तितका या माझे यादींत लिहिला आहे. आणि सन १८६५ च्या मुंबईचा नादारीविषयीचा आक्ट ज्या माझे व माझ्या कुटुंबाचे पोशाकी सामानास व विछान्यास व ज्या इतर जिनसा जरूर असतील त्यांस व काम करण्याचे हत्यारांस लागू नाही त्या पोशाकी सामानाचा व विछान्याचा व जरूरीचे इतर जिनसांचा व काम करण्याचे हत्यारांचा संपूर्ण व रवरा तपशील व त्या जिनसांची किंमत संपूर्ण व बरोबर या माझे यादींत लिहिली आहे.

+ टीप:- रिवर्शनचा हक्क म्हणजे कोणी एकाने आपला हक्क दुसऱ्यास दिल्यानंतर त्यास अथवा त्याचे वारसास त्याची मुदत पूर्ति झाल्यावर जो हक्क परत घाबऱ्याचा असतो तो.

* टीप:- रिमेन्डरचा हक्क म्हणजे कोणी एकाने हर एक हक्काचा उपयोग कांहीं मुदत पर्यंत घेतल्यावर त्याचा अवशेष दुसऱ्यास मिळतो तो.

* टीप:- पुढें मिळावयाचा.

धनको.

नंबर.	धनकोची किंवा दाखकरणाची नोंद व वर्णन व त्यांची हल्लीची किंवा मागील राहण्याची ठिकाणे.	रकम.	केव्हां घेतली.	कबूल आहे किंवा तकरार आहे.	कर्ज कोणत्या शीतीने झाले ते व त्याचा तारण असल्यास ते आणि त्याचिबरी तकरार असल्यास कशा करिता तकरार ती.

परस्पर घेणी असतील तेव्हा पक्षकार धनको व रिणको आहे असे दोनी शीतीने त्याचे नांव दाखल करावे व बजा यावयाचा ऐवज रकमे खाली लिहावा.

रिणको.

नंबर.	रिणकोचीं नोवें व वर्णन व राहण्याचीं ठिकाणे.	रकम.	केव्हां घेतली.	वसूल होण्या साबित आहे किंवा बुडीत आहे किंवा संशय युक्त आहे.	कर्ज कोणत्या शीतें झालें तें व त्यास तारण असल्यास तें.	साक्षीदार व त्यांची राहण्याचीं ठिकाणे व ज्या इतर पुराव्यावरून कर्ज शाचीत करती येईल तो पुरावा.

टिप.— कायम आसेनीनें मालमिलकत कप ज्यांत घेतली असेल तरी ती संपूर्ण यादींत लिहावी.

मालमिळकत कवज्यांत असेल ती.

		किंमत वाटत असेल ती.
जमीन किंवा घरे किंवा भांडी किंवा इतर स्था- वर इस्टेट यांतील हक्क- संबंध. जंगम माल मत्ता. मृत लेखापित्त दाने नसतील तीं.	इस्टेटाचे प्रकाराचें वर्णन (जर इस्टेट स्वतंत्र मालकीचे हक्काहून कमी असेल म्हणजे कांहीं वर्षे किंवा कांहीं पिढ्या- चोंगेरे पर्यंत पद्याने चालाययाची असतील) व ठिकाणा- चें वर्णन व भाडेंकज्याचीं नांवे व वर्षाचें भांडें किंवा इस्टे- टांतून देणें असल्यास त्याचा तपशील व त्याचें वर्णन व कजें. घरगुती सामान. पोशाकी सामान (ज्यास हा आस्तर लागू असेल तें.) जवाहीर व डागडागीने. रुप्याचीं भांडी व लीनन कापड व चिनी काम व काचू काम. चैन व इतर दासू. बुकें व छापलेले कागद व चित्रे. घोडे व इतर जनावरे. गाडया. शेतकीचें भांडवल व पीक व शेतकीचीं हत्यारे. लागवड केलेलें इतर पीक. व्यापारांतील भांडवल व यंत्रें व कामकरणाचीं हत्यारे. गलबताचें व गलबताचे भागांचें भांडवल, गलबताचें व त्याचे मास्तराचें नांव व इतर पुर्त तपशील लिहावा. रोकड, हुंडीपत्री, चिठ्या, खतें वगैरे; इतर मालमिळक- त जिचें विशेषेंकरून वर्णन लिहिलें असेल ती. फंड व स्टॉक व कंपनी व मिस्यूरिटी वगैरेचा तपशील लिहावा. त्यांची शेवटची वांटणी किंवा इतर ऐवज कोणत्याचें नांवानें व केन्हां व कोणी घेतला. आणि इस्ते- दाचे भाग घेणे प्रमाणें मजकूर लिहावा. मृत लेखापित्त दानें व मृत्युपत्र केल्यावांचून मरणासचे इस्टेटांतील हिस्से व त्या विषयीचा तपशील.	

ज्या माल मिळकतीवर रिवर्शनचा हक्क असेल ती व जागा व पेनशन व नेमणुका व हक्क व अधिकार.

जे हक्कसंबंध मिळाले असतील व कोणतेही शर्तीने मिळवयाचे असतील ते सर्व लिहिले पाहिजेत.
ज्या स्थावर व जंगम इस्तेदांत व मालमत्तेत माझा हक्क संबंध आहे ती.

		माझा हक्क संबंध आता विकलातरी किंमत येईल असे वाटते ती.
जमिनीवरील व परावरील व भाड्यावरील व इतर स्थावर इस्तेदावरील हक्कसंबंध. जंगम मालमत्ता.	कबूल्यांतील मालमिळकतीचे कोट कांत ज्याप्रमाणे तपशील लिहावयाच्या त्या प्रमाणे एथे मालमिळकतीचा तपशील लिहावा. आणि हक्कसंबंधाचे प्रकाराचे वर्णन लिहावे. व तो कोणा पासून व कोणतेरीतीने मिळाला ते लिहावे. आणि त्या हक्कसंबंधाच्या जी मनुष्ये उपभोग घेत असतील त्यांची नावे व तपशील लिहावा. आणि मालमिळकतीचे प्रकाराप्रमाणे तिथे वार्षिक उत्पन्न लिहावे आणि ती हल्ली ज्याचे किंवा ज्यांचे नांववर असेल त्याचे नांव किंवा नावे लिहावी किंवा माल मिळकतीचे प्रकाराप्रमाणे तीत कायदेशीर हक्कसंबंध ज्याचा असेल त्याचे नांव लिहावे.	
कबूल्यांतील किंवा रिवर्शनचा हक्क असणाऱ्या जागा व पेनशने व नेमणुका.	ज्या जागा किंवा उद्योग मला आहेत ते व त्यांचे पगार व फी व उत्पन्ने आणि जी पेनशने व नेमणुका मला हल्ली मिळतात किंवा ज्याबिबयी रिवर्शनचा मला हक्क आहे किंवा जी पेनशने व नेमणुका माझ्या तर्फे दुसऱ्या कोणा मनुष्यास मिळत आहेत किंवा ज्या पेनशनापासून किंवा नेमणुकापासून मला कोणतेहीरीतीने फायदा होतो किंवा होण्यासारखा आहे ती.	
हक्क व अधिकार.	जे हक्क व अधिकार कोणतेहीरीतीने मला आहेत किंवा माझे तर्फे किंवा माझे उपयोगासाठी किंवा फायद्यासाठी इतर कोणा मनुष्याचे जिम्ह्यास आहेत किंवा ज्या हक्काची व अधिकाराची व्यवस्था करण्याचा किंवा जे जोखमांत घालण्याचा किंवा चालविण्याचा माझे तर्फे माझे फायद्यासाठी इतर मनुष्याला अरवत्यार आहे ते सर्व हक्क व अधिकार.	
रवेरीज केलेल्या जिनसा.	रवेरीज केलेल्या जिनसा व त्यांची किंमत रवेरीज केलेले जिनसांचे संपूर्ण वर्णन व त्यांची किंमत.	

यादीवर नदराने सही करावी व त्याचे बकिलाने साक्ष घालावी.
समाईक यादी असल्यास असेच नमुन्याचा उपयोग करावा.

परिशिष्ट (ड.)

नादरीचा ठराव होण्याविषयी अर्ज करायचा-ची तिचा नमुना.

नमुना नंबर १.

नादार रिणकोंस कर्जातून मुक्त करण्याचे कोर्टास.

नादार याचे बाबतींत.

सदर कोर्टाचे जज साहेब यांस.

मी ————— अर्ज करतो ऐसा जे ————— महिन्याचे तारिखेस किंवा तारिखेचे सुमारास (कैद्यास तुरुंगांत पाठविण्याची वेळ व जागा लिहावी आणि ज्या कर्जाचे किंवा पैक्याचे रकमेबद्दल कैद्यास सदर प्रमाणे तुरुंगांत पाठविला असेल तो रकम लिहावी.)

आणि सन १८६६ चा मुंबईचा नादारीविषयीचा आक्ट आहे त्यातील ठरावाप्रमाणे कैद्याची व्यवस्था व्हावी अशी माझी इच्छा आहे.

ऐशीयास माझा अर्ज असा आहे की, सन १८६६ चा मुंबईचा नादारीविषयीचा आक्ट आहे त्यातील ठरावाअन्वये मशार दिले ————— याणी नादारीचे कल केले असा ठराव द्यावा आणि याविषयी योग्य हुकूम द्यावा.

सही.

नमुना नंबर २.

नादार रिणकोंस कर्जातून मुक्त करण्याचे कोर्टास.

नादार याचे बाबतींत.

सदर कोर्टाचे जज साहेब यांस.

मी ————— अर्ज करतो ऐसा जे ————— एथे पूर्वी राहणारा ————— (आजपर्यंत या तारिखेपर्यंत ————— एथे ————— धंदा किंवा काम चालविण होता).
— महिन्याचे तारिखेस किंवा तारिखेचे सुमारास मशार दिले ————— (नादारीचे कल विवाद्य केले की असे वाटत असेल ती थोडक्यांत येथे लिहावी) त्या कल्यावरून मशार दिले ————— याणे नादारीचे कल केले असा ठराव होण्यास तो पात्र आहे अशी मला सलामिकाळी आहे व नमं मला वाटते.

मशार दिले ————— सदर चेकी व आली मला ————— रुपये देणे आहेत (याल विकून स्वाधीन केल्याबद्दल किंवा कशाबद्दल तो कर्णी आहे ते एथे लिहावे.)

ऐशीयास माझा अर्ज असा आहे कीं सन १८६५ चा सुंदईचा नादारीविषयीचा आकर आहे त्यातील ठरावाअन्वये मशार निले — यांणी नादारीनें कृत्य केलें असा ठराव आवा आणि याविषयी योग्य हुकूम व्हावा.

सही.

टीप.— खालीं जागा आहे त्यांत प्रसंगाप्रमाणे मजकूर लिहावा व कों सांत मजकूर आहे तो प्रसंगाप्रमाणे कमजास्त करून लिहावा.

समाईक अर्ज करणे असल्यास असेच नमुन्याचा उपयोग करावा.

परिशिष्ट (ई.)

उद्दी नाहीं असे नादारास मोकळीकेचा हुकूम दाखल्या सारखा मिळण्याविषयी अर्ज करायची तिचा नमुना.

नादार रिणकोस कर्जातून मुक्त करण्याचे कोटीस.

नादार याचे बाबतीत.

सदई कोटीचे जज्ज साहेब यांस.

मी — अर्ज करतो ऐसाजे — चे तारिखेस किंवा त्या तारिखेचे सुमारास (हकीकत थोडक्यांत लिहावी.)

सदई नादारीचे खटल्यांत या कोटीत जीं कर्जे शाबीत झालीं आहेत त्यांचे रकमेचा एक तृतीयांश माझे इस्तेदातून वसूल झाला (किंवा सदई यादीत लिहिलेले माझे धनकोंपेकीं अधिक अक्षपी ज्यांचे अधिक घेणे आहे ते किंवा ज्या धनकोंनी आपलीं कर्जे या कोटीत शाबीत केलीं आहेत. ते माझे सदई कर्जाविषयीं अणखी कृणितापासून मला मोकळा करण्याविषयीं कोर्ट हुकूम करील तर कबूल आहेत) असें या अर्जालगत यादी आहे तिजवरून दिसून येईल. त्या यादी कडे कोटीने मेहरबानी करून लक्ष घावें.

सदई आकरांतील ठरावाअन्वये मोकळीकेचा हुकूम दाखल्या सारखा मिळावा असें माझे मागणें आहे.

ऐशीयास सदई प्रकारचे कर्जाविषयीचे सर्व कृणितापासून मला मोकळीक मिळावी आणि त्या कामासाठीं जरूर असेल तसा हुकूम व्हावा असा माझा अर्ज आहे.

सही.

टीप.— खालीं जागा आहे तींत प्रसंगाप्रमाणे मजकूर लिहावा व कों सांत मजकूर आहे तो प्रसंगाप्रमाणे कमजास्त करून लिहावा यादीत मुख्यें यादीची नकल असावी आणि तदनंतर कर्जे शाबीत झालीं असल्यास तीं लिहावी. धनको कबूल असतील तर त्यांचे कबुलावतीवर त्यांची किंवा त्यांच्या मुखलाश्यांच्या सहा असाव्या.

परिशिष्ट (फ.)

नादार उदम्यास मोकळीकेचा हुकूम दाखल्यासारखा धिळण्या
विषयी अर्ज करायच्याची तिचा नमुना.

नादार रिणकोंस कर्जातून मुक्त करण्याचे कोर्टास.

नादार उदमी याचे बाबतीत.

सदर कोर्टाचे जज साहेब यांस.

अर्ज करितों ऐसा जे पुढें लिहिल्या प्रमाणे मी नादार 'झाल्यापूर्वी' मी ————— व्यापार किंवा धंदा चालवीत होतों.

—चे तारिखेस किंवा त्या तारिखेचे सुमारास सन १८६६ च्या मुंबईच्या नादारीविषयीच्या आक्ट आहे त्या आक्टा अन्वये मोकळीक होण्याविषयी मी अर्ज केला. [किंवा नादारीचे कृत्य केले असा या कोर्टाने ठराव केला.]

—चे तारिखेस किंवा त्या तारिखेचे सुमारास मी आपली यादी या कोर्टांत फेळ केली आणि सन १८६६ च्या मुंबईच्या नादारीविषयीच्या आक्ट आहे त्यातील ठरावा अन्वये मोकळीकेचा हुकूम दाखल्यासारखा मला मिळावा अशी माझी इच्छा आहे, यास्तव त्या कारणासाठी जरूर असतील तसे हुकूम व्हावे आणि मोकळीकेचा हुकूम दाखल्यासारखा कोर्ट करील त्या हुकुमावरून माझी मोकळीक खाली लिहिलेले कर्जाविषयीचे किंवा दाव्याविषयीचे हणजे माझे नादारींत जीं कर्जे व दावे या कोर्टांत शाबीत झाले आहेत किंवा शाबीत होतील त्याविषयीचे ऋणित्वापासून माझी मोकळीक व्हावी.

सही.

टीप. अर्जदारने आपले मादीची नकल या अर्जाबरोबर द्यावी आणि शाबीत झालेली कर्जे पूर्वी फेळ केलेले यादींत लिहिलीं नसतील तथापि या यादींत तीं सर्व कर्जे लिहिलीं.

रिकाम्या जागा आहेत त्यांत प्रमाणे प्रमाणे भरवून लिहावा व कोंसांत मजकूर आहे तो प्रमाणे प्रमाणे कमजास्त करून लिहावा.

हेतूंच्या व कारणांच्या तपशील.

जिल्ह्यांतील नादार रिणकोंस कर्जातून मुक्त करण्याविषयीं काहींतरी तजवीज करणे जरूर आहे असें मुंबई प्रेसिडेन्सीतील इनसाफाचे खात्यातील पुष्कळ काम केलेले अंमलदारांचे, कित्येक वर्षे झाली, अनुमत आहे.

मागे सन १८५२ सालांत याविषयीं सरकारी अंमलदारांनीं दुर्द अभिप्राय सरकारास जाहीर केले व त्या वेळापासून याविषयीं तक्रार वारंवार चालली आहे. "व्याक्रपूला" हणजे दिवाळ खोरांच्या कायदा यांतील अभिप्राय हिंदुस्थानांतील लोकांचे स्थितीस व जिल्ह्यांतील कोर्टास माफक येई असें करण्यास मोठी अडचण पडेल असे समजुतीने नादारांस कर्जातून मुक्त करण्याविषयीचे सर्वांचे इच्छेस मोठी हरकत झाली. ही हरकत दूर होण्यासारखी नाही असें कित्येकांचे मत आहे आणि नादारीच्या सामान्य आक्ट ठरविण्याविषयी मुंबई सरकाराने इंडियाचे लेजिस्लेटिव कोन्सिलस मागे लिहून पाठविले होते ते सन १८५८ सालीं याच हरकतीवरून रद्द झाले. दिवाळें काढलें असतां बेअर होते हा विचार मनांत आणून इंग्लंड देशांत जसे लोक

के परवारनें कर्जे काटीत नाहीत तसे हिंदुस्थानांतील लोक चाळणार नाहीत. आणि खरे धनकांस वांटून देण्याचे तेवज खोटे दाव्यांचे फेरीने संपून जाईल किंवा कमी होईल तसे खोटे दावे दिवाळखोर लोकांस कपटाने आपले यादीत न घालता येतील असा नादारीचा कायदा तयार करणे कठीण आहे असें इंदियाचे लेजिस्लेटिव्ह कोमिशनचे हल्ले होते. अणखी त्यांचे हल्ले असें होतें कीं नादारांचे मालमिळकतीवर ज्यांचा हक्क असेल त्यांस ती वाजवी रीतीने वांटून देण्याविषयी दिवाली कोर्टांत काम चालविण्याची रीति आहे त्यावरून वराज्य बंदोबस्त राहता. आणि दिवाली इनसोफाचे काम चालविण्याचे रीतीविषयीचा कायदा ठरणार आहे त्यावरून तर हा हेतू अधिक सिद्धीस जाईल.

तो कायदा आतां अमलांत आला आहे आणि त्यांत चांगले ठराव पुष्कळ केले आहेत त्यांपैकी खालील लिहिलेला ठराव आहे हल्ले रीणकोचे मालमिळकतीच्या पैका करून त्याचे धनकांस ती वांटून देण्याचे काम लोकर होण्याविषयी ठराव आहे. परंतु १०० रुपयांहून कमी कर्जे असल्यास त्यापासून रीणकोची कार्म मोकळीक होत नाही आणि नादाराचे मालमिळकतीतून आपला हिस्सामिळण्यासाठी प्रत्येक धनकास फिर्यादीचा खर्च व विचंचना करावी लागते. हल्लीं फिर्याद करावी लागते ही एक स्वतः सिद्ध मोठी अडचण आहे. परंतु कायम मोकळीक होत नाही. या मुळे तर व्यापार व उद्योग यांचे कृद्दीस मोठा अडथळा होतो आणि देशाचा उत्कर्ष होण्यासाठी हा अडथळा कोणते तरी उपायाने दूर करणे अवश्यच आहे असें सर्व सुधारलेले ठिकाणी अनुभवास आले आहे.

लोकांची स्थिती सुधारण्यासाठी ठरविलेले कायदे चालू केल्याबरोबर काहीं जिल्ह्यांत फिर्यादीची संख्या फारच वाढली यावरून, काहीं वर्षे झाली, माजी सदर अदालतीचे जज्ज साहेब या गोष्टीकडे लक्ष देऊ लागले. आणि अहमद नगर जिल्ह्यांतील फिर्यादी तपासून पाहतां त्यांपैकी बहुतेक खालील लिहिलेल्या प्रकारच्या आहेत. असें नजरेस आले हल्ले मुळच्या दाव्याच्या रकमा लहान असून सन १८५५ चे २६ वे आक्टावरून त्या चौपट किंवा पांचपट होऊन त्याविषयी गरीब लोकांवर साबकार लोकांनी केलेल्या फिर्यादी आहेत असें नजरेस आले. व्याज पराकाष्ठा मुदलाचे रकमेइतकें देववावे असा धर्मशास्त्रांतील जो नियम मुंबईचे कायदे पुस्तकांत दाखल केला होता तो सदर आक्टावरून रद्द झाला आहे व बेहद व्याज वसूल करता येत अशी आजपर्यंत समजूत होती. याप्रमाणे धनकोचे हातीं त्याचे रीणको सांपडल्यामुळे बहुतेकांनी आपले रीणकोस आपले ताब्यांत ठेवले आहे. आणि असें झाल्यामुळे रीणकोस आपले असाचे फळ आपला प्राण वांचण्यापुरतें मिळतें, बाकीचे सर्व धनको खाऊन जातात. आणि आपली मोकळीक होण्यासाठी यत्न करणे व्यर्थ आहे असें त्यास वाटून त्याची सर्व हिमत व साहस नाहीसे होतें. रीणकोवर फिर्याद केली किंवा न केली तथापि त्यांची स्थिती सारिरवीच त्यांवर फिर्याद केली किंवा न केली तरी त्यास नफे होतील ते सर्व त्याणे आपले धनकोस घाचे असे शर्तीने मात्र त्याजवळ त्याचे मालमिळकतीचा कांहीं भाग राहू देतात परंतु अशी स्थिती यापुढे चालणे योग्य नाही आणि मदत करणे अवश्यच आहे असे पुष्कळ मुकद्दमे आहेत.

रीणकोनेच स्वतः कर्जे केली असतील तर त्याचे सूर्यपणाचे किंवा उधळेपणाचे फळ त्याणे भोगावे हा विचार काहीं प्रसंगी योग्य आहे. परंतु या देशांतील बहुतेक गेतकरी रीणकोची अशी स्थिती नाही. आपणास वारशाचे नात्याने मिळालेले माल मिळकतीचे रकमे इतकीच कर्जे देण्यास हिंदुलोक पात्र असतात असें नाही. ते आपले बापांचीं कर्जे व्याज रुद्धा व आज्यांचीं कर्जे व्याजावांचून देण्यास पात्र आहेत, या मुळे चांगले स्थितीत असणारे पुष्कळ मनुष्यांचा वारसा मिळाल्याचे सबबेने नाश होतो असें वारंवार घडतें. आणि नुसते वारशाचेच सबबेने त्याचा नाश झाला नसला तर आपले वडिलांचे कर्जावद्दल खत लिहून दिले हल्ले ते त्यांचेच कर्जे होऊन त्याचा नाश होतो.

सर्व जिनसांचा भाव वाटल्यामुळे व आलीकडे शेतकीचे उत्पन्न व्यांगले झाल्यामुळे लोकांची सद्दह प्रकारची स्थिती कांही सुधारली आहे तथापि अजूनही त्या स्थितीपासून पुष्कळ नुकसानी होते. ज्या नादारावर एकदा हुकूमनामा झाला त्यास आपला स्वतंत्रपणा पुनः कधी परत मिळत नाही व त्यास आपले श्रमाचे फळही मिळत नाही. आपले स्वतःचे हिताविरुद्ध एका धनकोने त्यास खुपीने सूट दिल्यावरून त्यास कांहीशी मोकळीक मिळते तथापि दुसरे धनको अविवारी असतील त्यांचे दाव्यांतून मोकळे होण्याचा त्यास शक्य नसतो.

लोखंडी सडका झाल्या आहेत व होत आहेत यांमुळे या इलाक्याचे निरनिराळे जिल्ह्याचे दरमियान व मुख्यत्वेकरून देशाचे व समुद्र किनाऱ्याचे दरमियान व्यापाराचे फारच दळणवळण वाटल्यामुळे या देशाची व्यापाराची स्थिती बदलून मुख्य मुख्य गोष्टीत ती युरोपखंडातील देशांचे स्थितीसारखी झाली आहे. यास्तव व्यापाराचे फायद्यासाठी युरोप खंडांत जे कायदे अवश्य झाले आहेत तसे येथे लोकराच चालू केले पाहिजे.

त्या कायद्यांपैकी नादाराचा कायदा प्रमुख आहे. दुर्दैवांमुळे नादार झालेले मनुष्याची मालमत्ता या कायद्यावरून त्याचे धनकोस मिळते व तो मोकळा होतो, आणि क्रूणपाश रहित उद्योगापासून त्याचा व लोकांचा फायदा होतो. नादारीचा कायदा चालू केल्याने कांही तरकटे होतील हे कबूल केले पाहिजे, परंतु त्या तरकटांहून अधिक मोठी तरकटे करण्यास प्रवृत्त होण्याची जी कारणे हल्ली आहेत ती या कायद्यावरून दूर होतील अशी उमेद आहे.

हिंदुस्थानाचे या भागास नादारीचा कायदा योग्य आहे याचा अनुभव सिंध देशांत आला आहे. नादारीविषयी कांही साधे नियम ठरवून त्या देशांत कांही वर्षे पर्यंत चालविले त्यावरून तेथील सर्व लोकांस मोठा फायदा झाला. नादारीविषयी चौकशी करण्याची हुकुमत कमिशनर साहेबांनी स्थापली होती, परंतु त्या देशातील कोर्टांचे रचनेत हल्ली फेरफार झाले आहेत त्यामुळे ती हुकुमत चालविणे कायदेशीर आहे किंवा नाही याविषयी संशय उत्पन्न होऊन ती हुकुमत चालविण्याची बंद पडली आहे आणि ती पुनः चालू केल्यावांचून निर्वाह नाही असे सरकारास जाहीर झाले आहे. यास्तव नादारीचा कायदा सिंध देशासाठी पुनः ठरविताच पाहिजे, आणि त्या देशासाठी कायदा ठरवितेवेळी तो कायदा या प्रेसिडेन्सीचे दुसरे भागासाठीही ठरविणे योग्य आहे यास्तव मुंबई सरकारचे ताब्यांतील सर्व जिल्ह्यांस सारखा लागू होईल असा सामान्य कायद्याचा हा मसुदा तयार केला आहे.

हा मसुदा तयार करण्यांत काम सोपे रीतीने चालवितां यावे आणि प्रमाणिक रिणकोस कर्जांतून बरोबर मोकळीक मिळावी या गोष्टीकडे मुख्यत्वेकरून लक्ष दिले आहे. इंग्लिश लामध्ये पुष्कळ विलक्षण गोष्टी असल्यामुळे जे जे घोंटाळा होण्यासारखे नियम ठरले आहेत आणि जे नियम चालवितांना इंग्लंडांतील नादारीचे कोर्टांस फारच विद्वान व क्लिळाची मदत मिळते ते नियम हिंदुस्थानांत चालू केले असतां निरर्थक खर्च व खोळंबा व अन्याय झाल्यावांचून राहणार नाही असे नजरेस येत. मुकद्दमे कसे कसे येतील त्यांचे बरोबर स्वरूप पूर्वीच ठरवून टाकणे अशक्य आहे यास्तव जसजसे मुकद्दमे येतील त्या त्या प्रमाणे या मसुदांतील ठराव कोर्टांचे नजरेस येईल त्याप्रमाणे त्यांस लागू करावे अशी मुखत्यारी कोर्टांस या मसुदांत दिली आहे. काम चालविण्याचे जे अणखी नियम ठरविणे अनुभवावरून अवश्य वाटतील ते नियम या आकटाचे पुरवणीस ठरविण्याचा अधिकार हे कोर्टास दिला आहे. ते नियम एकत्र करून त्यांचा आक्ट ठरविणे जरूर वाटल्यास पुढे ठरवितां येईल. परंतु या आकटांत जे ठराव लिहिले आहेत ते अडचण पडल्यावांचून जितके ठरवितां येतात तितकेच तसे स्पष्ट आहेत आणि ज्या मुख्य हेतूसाठी त्यांची योजना केली आहे ते हेतू बरोबर सिद्धीस जाण्यासारखे आहेत.

हा मसुदा हल्लीं आहे तसा व नादार रिणकोस कर्जांतून मुक्त करण्याविषयीचे आकटासारखा तयार करून मोठ मोठे हुशार अंमलदारांचें अनुमत घेण्यासाठीं पाठविला आहे. या मसुद्यांत न्यूनता नाही असें झणतां येत नाहीं आणि तो ठरविल्यावरही तो सुधारावा लागेल व त्यांत अणखी फेरफार करावे लागतील. परंतु ज्या रिणकोनीं आपले गैर-चालीनें कर्जे केलीं नसतील ते दुर्दैवी रिणको कर्जांतून मुक्त झाले आणि पैकेवाले लोकांस व्यापार करण्याचें उत्तेजन झालें आणि तरकरी व लबाड लोकांस या आकटाच्या कायदा करून घेण्यास प्रतिबंध झाला तर हिंदुस्थानाचे पश्चिम किनाऱ्यावरील व्यापारांत मोठा फेरफार होईल.

धर्मशास्त्रांतील जो नियम एतद्देशीय लोकांसही गैर वाजवी व जुलुसासारखा वाटतो त्या नियमासंबंधी या आकटांतील कलमें आहेत तीं आणि मुनीमाचे बहिःवर्तीतील पोट पेटयांत झालेले व्यवहारांस हा आकट लागू करण्याविषयी जी कलमें आहेत तीं खालीं लिहिलेले सामान्य हेतूनेंच ठरविलीं आहेत झणजे या मसुद्यांतील इतर ठराव ज्या सामान्य हेतूनें ठरविले आहेत त्याच हेतूनें ठरविले आहेत. जे विचार बहुतकरून सर्व सामान्य आहेत त्या विचारांशीं या प्रेसिडेन्सीतील कायदा अनुसरून आसावा. येवढ्यासाठीं मात्र हे ठराव केले आहेत देशीयास ते या कौन्सिलांत रुजू करण्यासाठीं अणखी सवब दाखविणें जरूर नाही.

या मसुद्याची गुजराथी, व मराठी व कानडी व सिंदी भाषांतलें करावी.

(सही.) वुलियम एडवर्ड फ्रीअर

मुकाम पुणे.

तारीख १३वी आगष्ट सन १८६३.

बसुजिबे हुकूम बंदेगान आलीनवाब सुस्तताब हजरत
आनरबल गवरनर साहेब बाहादुर दर इजलास कोंसल.

हरबर्ट बर्टवूड साहेब बाहादुर,
आफिशियेटिंग अंडर सेक्रेटरी निसबत सरकार यांची सही.

(True Translation)

VENAYEK WASSOODEW,

Oriental Translator to Government.

GUJARATI TRANSLATION

OF

A Bill for the Relief of Insolvent Debtors in the Presidency of Bombay and for amending certain points in the Law of Debtor and Creditor.

મુંબઈ પ્રેસિડેન્સી માહિના નાદાર દેવાદારોને કરજમાંથી છોડાવવા બાબત અને દેણુદાર તથા લેણુદાર વિરોધના કાયદાની કેટલીએક વાત સુધારવા બાબતના આક્ટનો મસુદો.

મુંબઈ પ્રેસિડેન્સી માહિના નાદાર દેવાદારોને કરજમાંથી છોડાવવા બાબત અને દેણુદાર તથા લેણુદાર વિરોધના કાયદાની કેટલીએક વાત સુધારવી જોઈ છે, વાસ્તે હેઠળ લખ્યા પ્રમાણે કાયદું છે:—

ઉદ્દેશ.

૧. ખીજા આક્ટમાં અથવા દસ્તાવિજમાં અથવા લખમાં અથવા કંઈકામ ચાલે તેમાં આ આક્ટનું નામ લખવું પડે ત્યારે “સન ૧૮ નો મુંબઈનો નાદારી બાબતનો આક્ટ” આ રાખ્દો લખવું તો ચાલશે એવું સમજવું.

નહાનું મથાળું.

૨. આ આક્ટ સન ૧૮ ના માહિનાની તારીખથી અમલમાં આવશે.

આક્ટ ક્યારે ચાલૂ થશે.

૩. આ આક્ટમાંથી નીચે લખેલા રાખ્દોનો અર્થ નીચે કાઢેલો છે તે પ્રમાણે કરવો, પણ જો કેટલાંયે તે રાખ્દો લખ્યા હોય તે કેટલાંયે વાજ્ય તથા વિષયનો સંબંધ જોતાં સ્પષ્ટ રીતે એથી ઉલટો અર્થ થતો હોય તો ત્યાંહાં એ પ્રમાણે અર્થ કરવો નહીં.

રાખ્દોનો અર્થ.

“કોર્ટ” આ રાખ્દોનો અર્થ, વિવાદી કામ ચલાવવાની રીત બાબતના કાયદાની ૩૮૧મી કલમમાં કહેલી જે જુદા કોર્ટ આ આક્ટ પ્રમાણે નાદારી બાબત હકુમત ચલાવતી હોય તે કોર્ટ એવો સમજવો.

“કોર્ટ.”

જિલ્લા કોર્ટના જે આર્ડિંગ જડજને કાયદાસર રીતે નમ્બો હોય તેના સમાસ અને જે આર્ડિંગ જડજને ગવરનર ડેનું કૌન્સિલ સદરહુ પ્રમાણે નેમાને આ આક્ટ પ્રમાણે હકુમત ચલાવવાનો અધિકાર આપ્યો હોય તે આર્ડિંગ જડજનો સમાસ “જડજ” આ રાખ્દમાં યાવજો એવું સમજવું.

“જડજ.”

કોઈ નાદાર અને જે માંણસોના તે નાદાર અથવા તેનું ઇસ્ટેટ જીણી (દેણુદાર) હોય તે સધળાં માંણસો અથવા જે માંણસો તે નાદારના અથવા તેના ઇસ્ટેટના જીણી હોય તે સધળાં માંણસો એમનો સમાસ “પક્ષકાર” આ રાખ્દમાં યાવજો એવું સમજવું.

“પક્ષકાર.”

સધળા દાવા તથા જમીની રકમો, અને સ્થાવર અથવા જંગમ માલમિલકતમાં એકલાનો અથવા મળમાલ બાબતનો હક તથા સંબંધ હમણાં પોહોંચતો હોય અથવા અગાઉ મળતાનો હોય તે, અને માલમિલકત ખીજાને આપવાનો સધળો અધિકાર અને કાયદો અને જે પેદાસનાં હમણાં પેદા થતા હોય તે પેદાસ અને એ સર્વ કાયદાસર રીતે હર કોઈ માંણસને સ્વાધીન હોય તોપણ તે સર્વનો સમાસ “ઇસ્ટેટ” આ રાખ્દમાં યાવજો એવું સમજવું.

“ઇસ્ટેટ.”

હરકેઈ જડજ અથવા દેણુ અથવા ખરસ અથવા નુકસાની અથવા દંડ અથવા અનુદેહારી

“જીણી.”

અથવા મુચ્ચલકામાં લખેલી ગુનહેગારી અથવા નંમીનગીરી, અથવા જે પ્રકારના ધવાના રૂપિયા ગણાય, અને જે ધવાનો અવેજ કાયદાસર રીતે વચ્ચલ કરી રાકાય અથવા લેવાય તેવા પ્રકારના ખીજ ધવાનો અવેજ હમણા અથવા આયંદે હરેકોઈ વખતે આપવાની અથવા વાળવાની જરૂર હોય તેનો સમાસ “ફિલિવ” આ રાખ્દમાં થાયછે એવું સમજવું.

“વાળવું.”

ફિલિવ આપવું તથા વાળવું તથા તેની કાયદાસર રીતે સમજણ કાઢાડવી અથવા તે કાઢાડી નાખવું અથવા રદ કરવું એનો સમાસ “વાળવું” આ રાખ્દમાં થાયછે એવું સમજવું.

“દસ્તાવેજ.”

જે કાગળ ઉપર અથવા ખીજ પદાર્થ ઉપર કંઈ લખ્યું હોય અથવા છાપ્યું હોય અથવા કાઢાડ્યું હોય અને જે કાગળ અથવા ખીજે પદાર્થ અથવા જેની નકલ અથવા જેનો ઇતેઆળ ઇનસાફની કોર્ટમાં કાયદાસર રીતે દફતરમાં દાખલ કરાતો હોય અથવા ફેલ કરાતો હોય અથવા ઇનસાફની કોર્ટમાંથી અપાતો હોય તે કાગળનો અથવા ખીજ પદાર્થનો સમાસ “દસ્તાવેજ” આ રાખ્દમાં થાયછે એવું સમજવું.

વચન તથા લિંગ.

એક વચનમાં અથવા પુલિંગમાં જે રાખ્દ લખ્યા હોય તેમાં અનેક વચનનો તથા સ્ત્રીલિંગનો સમાસ થાયછે એવું સમજવું.

કાળ.

કાળવાચક રાખ્દનો અર્થ અંગ્રેજી ક્થાલેંડર પ્રમાણે કરવો.

જિલ્લા કોર્ટો નાદાર દેવાદારોને કરજમાંથી છોડાવનારી કોર્ટો છે.

૪. દિવાની ઇનસાફની કામ ચલાવવાની રીત ખામતના કાયદાની ૩૮૧ મી કલમમાં કહેલી દિવાની ઇનસાફની જિલ્લા કોર્ટો નાદાર દેવાદારોને કરજમાંથી છોડાવનારી કોર્ટો છે એવું આ કલમ ઉપરથી જાયું છે. અને તે કોર્ટને ઇનસાફની હૈકોર્ટની નીચેયાની હેઠળ તે કામ ખામત આ આક્ટમાં આગળ ઠગેલી કાનુન પ્રમાણે તથા સરતો પ્રમાણે, અને સદરહુ હૈકોર્ટ વખતે વખતે આ આક્ટને મળતા અપિ તેવા ખીજ સામાન્ય નિયમ ઠગેરો તે નિયમ પ્રમાણે હકુમત મળે અને તે હકુમત તે કોર્ટ તે કાનુન તથા સરતે તથા નિયમ પ્રમાણે ચલાવવી.

આસિસ્ટન્ટ જડજ તથા અમલદાર વગેરેને ગવરનર ઇન કૌસિલ નેમવા.

અને તેઓને કામ ઉપરથી દૂર કરવા તથા તેઓને પગાર આપી કરવો.

તે અમલદારોને કામ ઉપરથી મોકુફ કરવાને જડજ મુખત્યાર છે.

૫. આ આક્ટના ઠગેવ અમલમાં લાવવાસાથ જરૂર હોય તેટલા આસિસ્ટન્ટ જડજ તથા આફિસિયલ આસેની તથા ખીજ મુખ્ય અમલદાર ગવરનર ઇન કૌસિલ નેમવા, અને પોતાને યોગ્ય દેખાય તે પ્રમાણે માફક પગાર તે અમલદારોને ઠગેવ; અને તે નેમણૂકો રદ કરીને તે અમલદારોને કામ ઉપરથી કાઢાડી મુકવાને અથવા ખરતરફ કરવાને અને પોતાને યોગ્ય દેખાય તે વખતે તથા યોગ્ય દેખાય તેટલા તે પગારમાં ફેરફાર કરવાને ગવરનર ઇન કૌસિલ મુખત્યાર છે. સદરહુ અમલદારો નેમવાની મુખત્યારી જડજને સોંપવાને તેઓ મુખત્યાર છે. તે અમલદારો ગેરરીતે ચાલે અથવા ગફલત કરે તો તેઓને મોકુફ કરવાને અને ગવરનર ઇન કૌસિલનો હુકમ આવી પોહોંચે ત્યાંહાંમુધી તેઓનો કામ ચલાવવા સાથે ખીજ અમલદારો નેમવાને પણ સદરહુ જડજ મુખત્યાર છે.

કારકુન તથા બેલિક વગેરે નેમવાનું તથા તેઓને ખરતરફ કરવાનું જડજને સ્વાધીન રહેશે.

૬. આ આક્ટના કારણ સાથે સદરહુ કોર્ટમાં કારકુન તથા બેલિક તથા ખીજ નીચા દરજ્જાના અમલદાર, જડજ નેમવા તથા ખરતરફ કરવા. અને ગવરનર ઇન કૌસિલ વખતે વખતે જે કાનુનો ઠગેવ તે કાનુનો પ્રમાણે સદરહુ અમલદારોને કામ ઉપરથી કાઢાડવાનો અથવા ખરતરફ કરવાનો અથવા મોકુફ કરવાનો પણ અધિકાર સદરહુ જડજને છે.

જે માંણસોને અખત્યાર હોય તે માંણસો પક્ષકારોને તરફથી સદરહુ કોર્ટમાં હાજર થઈને સવાલ જવાબ કરવાને અથવા કામ ચલાવવાને મુખત્યાર છે.

૭. જિલ્લા કોર્ટ શીરસતા પ્રમાણે પોતાની દિવાની હકુમત ચલાવતી હોય ત્યારે તે કોર્ટમાં પક્ષકારોની તરફથી હાજર થઈને સવાલ જવાબ કરવાનો અથવા કામ ચલાવવાનો જે માંણસોને અખત્યાર મળ્યો હોય તે સધળાં માંણસો તે કોર્ટ આ આક્ટ પ્રમાણે પોતાને મળેલી હકુમત ચલાવતી હોય ત્યારે તે કોર્ટમાં કોર્ટની મામુલ કાનુન પ્રમાણે તથા આ આક્ટમાં કહેલી સરત પ્રમાણે હાજર થઈને સવાલ જવાબ કરવાને અથવા કામ ચલાવવાને મુખત્યાર છે.

૮. કોર્ટ શીસ્તા પ્રમાણે પોતાની હકુમત ચલાવતી હોય ત્યારે તે કોર્ટ ને પ્રોસેસો (એટલે સમન, નોટીસ વગેરે) તથા ખીજ દસ્તાવેજ દફતરમાં દાખલ કરે અથવા આપે તેઓને સહી સિક્કા બાબત ને નિયમ લાગૂ થાય છે તે નિયમ કોર્ટમાંથી આ આક્ટ પ્રમાણે ને પ્રોસેસો (એટલે સમન, નોટીસ વગેરે) તથા ખીજ દસ્તાવેજ આપવામાં આવે અથવા દફતરમાં દાખલ કરવામાં આવે તે સમગ્ર પ્રોસેસોને તથા ખીજ દસ્તાવેજોને સહી રાખા બાબત લાગૂ થશે. અને તે પ્રોસેસો તથા ખીજ દસ્તાવેજ ને રીતે દફતરમાં દાખલ કરે છે તથા આપે છે તથા પૌહોંચાડે છે તે જ રીતે તે પ્રોસેસો તથા ખીજ દસ્તાવેજ દફતરમાં દાખલ કરવા તથા આપવા તથા પૌહોંચાડવા. પણ આ આક્ટમાં ને ને કેટલાં બીજી રીતનો ફરજ હોય તે તે કેટલાં ઉપર કહ્યા પ્રમાણે સમજવું નહીં.

પ્રોસેસો તથા ખીજ દસ્તાવેજ.

૯. દિવાની ઇનસાફતું કામ ચલાવવાની રીત બાબતના કાયદા પ્રમાણે તથા ખીજ ચાલુ આક્ટ તથા કાયદા પ્રમાણે કોર્ટ પોતાની માસુલ હકુમત ચલાવે ત્યારે પક્ષકાર તથા સાહેદ હાજર થાય તેમ કરવા બાબત તથા તેઓની જુગ્યાની લેવા બાબત તથા દસ્તાવેજ હાજર કરાવવા બાબત તથા જુગ્યાની લેવા સાફ કમિશનો આપવા બાબત તથા ખીજ કારણ બાબત ને અધિકાર કેટલે છે તથા ને નિયમ લાગૂ છે તે જ અધિકાર તથા તે જ નિયમ કોર્ટ આ આક્ટ પ્રમાણે આપેલી હકુમત ચલાવતી હોય ત્યારે પક્ષકાર તથા સાહેદ હાજર થાય તેમ કરવા બાબત તથા તેઓની જુગ્યાની લેવા બાબત તથા દસ્તાવેજ હાજર કરાવવા બાબત તથા જુગ્યાની લેવા સાફ કમિશન આપવા બાબત તથા ખીજ કારણ બાબત કોર્ટને (બીજી રીતનો વિરોધ ફરજ નહીં હોય તો) લાગૂ છે.

સાહેદી પુરાવા હાજર કરાવવાનો કોર્ટનો અધિકાર.

કમિશન આપવા બાબત.

૧૦. પોતાની રૂબરૂ અથવા પોતાના કોઈ અંમલદારની રૂબરૂ કલાણા કેદીને પક્ષકાર પ્રમાણે અથવા સાહેદ પ્રમાણે બેલાવે બેઠે એવું નજરમાં આવે તે કેદીને તે પ્રમાણે પોતાની રૂબરૂ અથવા પોતાના અંમલદારની રૂબરૂ લાવીને હાજર કરવા બાબત હુકમ કરવાને કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે. અને ને બેલરના અથવા ખીજ માંસુસના તાબામાં તે કેદી હોય તેણે તે હુકમ માનવો બેઠે. અને ને હુકમ ઉપર કેદીનો રિક્કા તથા જરૂરની સહી હોય તે હુકમ હાજર કરે એટલે તે પ્રમાણે કરવા બાબત તે હુકમ મળ્યુંત આધાર સમજવો.

કેદીને હાજર કરવા બાબત હુકમ કરવાનો કોર્ટનો અધિકાર.

૧૧. ને કેદીને સર્દુ પ્રમાણે હાજર કરવાની જરૂર હોય તે કેદી ને તુરંગમાં અથવા જગાએ હોય તે તુરંગ અથવા જગા કોર્ટની માસુલ હકુમતની સ્થલસીમમાં નહીં હોય તો કેદીને હાજર કરવાનો હુકમ ને જિલ્લા કોર્ટની અથવા અસલ હકુમતવાળી ને બીજી મુખ્ય દિવાની કોર્ટની હકુમતની સ્થલસીમમાં તે તુરંગ અથવા જગા હોય તે કોર્ટ ઉપર મે કલથો. અને બેઠ કોર્ટમાં એક જ બાપમાં કામ ચાલતું નહીં હોય તો તે હુકમની સાથે તેનો અંગ્રેજી તરજુમા બેઠે અને અસલ હુકમ પ્રમાણે તે ઉપર સહી રિક્કા બેઠે. પછી ને કોર્ટને તે હુકમ મોકલ્યો હોય તે જ કોર્ટે તે હુકમ અથવા તે જ હુકમ આપે હોત તો તે કોર્ટે તેની પાઠ ઉપર ને પ્રમાણે રેરો લખી આપીને તે હુકમ તાબડોતબ અંમલમાં લાવે તે જ પ્રમાણે તે હુકમની પાઠ ઉપર સદરહુ કોર્ટે રેરો લખી આપીને તાબડોતબ અંમલમાં લાવવો.

બીજી હકુમતમાં કેદી કેદ હોય તેને શી રીતે હાજર કરાવવો.

૧૨. કોર્ટ પોતાની માસુલ હકુમત ચલાવતી હોય ત્યારે કોઈ બેઅદબી કરે તથા હુકમ નહીં મનિ તથા કામમાં હરકત કરે તથા પોતાનાં પ્રોસેસને અટકાવ કરે અથવા તે પ્રોસેસ નહીં પૌહોંચે તેમ કરે તથા તેવું જ ખીજું કંઈ કરે તે બાબત શિક્ષા કરવા બાબત કોર્ટને ને અધિકાર તથા ને નિયમ લાગૂ છે તે જ અધિકાર તથા નિયમ કોર્ટ (આ આક્ટ પ્રમાણે મળેલી હકુમત ચલાવતી હોય ત્યારે) બેઅદબી બાબત તથા પોતાનો હુકમ નહીં માનવા બાબત તથા પોતાનાં કામમાં હરકત કરવા બાબત તથા પોતાનાં પ્રોસેસને અટકાવ કરવા બાબત અથવા તે પ્રોસેસ નહીં પૌહોંચે તેમ કરવા બાબત તથા તેવું જ ખીજું કંઈ કરવા બાબત શિક્ષા કરવા બાબત કોર્ટને લાગૂ છે. અને આ આક્ટ પ્રમાણે જિલ્લા કોર્ટે આપેલા હુકમ અથવા પ્રોસેસ ને ને કોર્ટે અંમલમાં લાવે અથવા બજારો તે તે કોર્ટને, હુકમ અથવા પ્રોસેસ આપનારી કોર્ટના નેવાળ આપવા મળશે.

બેઅદબી કરવા બાબત તથા હુકમ નહીં માનવા વગેરે બાબત શિક્ષા કરવા બાબત જિલ્લા કોર્ટનો અધિકાર.

જિલ્લા કોર્ટનું પ્રોસેસ બજારવાનો અધિકાર.

જે શી લેવા .ા અધિકાર હેય તે સિવાય બીજી શી લેવી નહી.

૧૩. આ આદ્ય પ્રમાણે જેમલા અથવા કામ કરનારા નિહાકોઈના જડને અથવા અંમ-લદાર અથવા આકરે પોતાના હુકાનું કામ કરતી વખતે કંઈ આકરી અથવા નિહારના કરવા બાબત અથવા કંઈ કામ કરવા બાબત અથવા નહીં કરવા બાબત અથવા તેનું કરવા બાબત પ્રત્યક્ષ અથવા પર્યાયે કરીને વચન આપ્યું હોય તે બાબત શી અથવા બક્ષીસ અથવા ઇનામ પ્રત્યક્ષ અથવા પર્યાયે કરીને લેવું નહીં અથવા બહુની જોડને લેવા દેવું નહીં. જે શી અથવા બક્ષીસ અથવા ઇનામ લેવાનો અધિકાર ગવરનાર ઇન કૌંસિને આપ્યો હોય તેજ માન લેવું અને તેની યાદી ઉપર જડને સહી કરીને તે યાદી લોકોને જોવા દેવા સાથે કોઈના પ્રસિદ્ધ બાગમાં અથવા હદમાં મારી મુકવી.

કરજમાંથી છુટવા સાથે આ આદ્યનાં પરિશિષ્ટના નમુના પ્રમાણે કોઈને અરજી કરવાનો નાંદાર દેવાદારને અધિકાર છે.

૧૪. આ આદ્ય અંમલમાં આવવાની જે તારીખ ઇરાબી હોય તે તરિખે કોઈ માંબુસને નિહામાં રહ્યાને છ ક્યાંકેડર મહિના થયા હોય અને તેને પોતાનું કરજ આપવાની શક્તિ નહીં હોય અથવા ફકત દિવાની કબુલિયાત બાબત કંઈ પ્રેસિસ ઉપરથી કોઈ માંબુસ સદ્દુ નિહાના કોર્કતુરેગમાં હોય અને નાંદાર અવસ્થામાં હોય તેને આ આદ્યના ઇરાવથી ક્યાંકેડર કરી લેવા સાથે નિહા કોઈને આ આદ્ય અંમલમાં આવવાની જે તારીખ ઇરાબી હોય તે તારીખ પછી હરકોઈ વખતે અરજી કરવાનો અધિકાર છે. તે અરજી પ્રસંગ પ્રમાણે આ આદ્યનાં આ પરિશિષ્ટના અથવા આ આદ્યનાં આ પરિશિષ્ટના નમુના પ્રમાણે કરવી. અને દરએક મુકરદમાની હકીગત પ્રમાણે વૃત્તો એકો મજકૂર લખવાની જરૂર હોય તે પ્રમાણે અરજીમાં લખવો. અને તે અરજી ઉપર અરજદારે સહી કરીને તાબડોળ કોઈમાં ફેલ કરવી. અને કબુલમાં તે માંબુસની સાથે બીજું કોઈ માંબુસ સામેલ હોય તો ઉપર કહેલી રીતે તે બેઉ જણ મળીને અરજી કરવાનો તેઓને અધિકાર છે. અને તે બેઉ જણની એકઠી અરજી ઉપરથી તે અરજદારેનાં મજમાઉ ખાતાનાં ઇસ્ટેટનો તથા જુદાં જુદાં ઇસ્ટેટનો નિકાલ કરીને તે ઇસ્ટેટ વેંટી આપવાં.

અરજી કરનારા પક્ષકારે (ક) પરિશિષ્ટના નમુના પ્રમાણે યાદી આપવી.

૧૫. ઉપર કહેલા પ્રકારની અરજી કરનારા પક્ષકારે તેજ વખતે અથવા કોઈ વત્તી મુદત આપી હોય તો તે મુદતમાં, આ આદ્યને જોડેનાં કુ પરિશિષ્ટના નમુના પ્રમાણે યાદી પોતાના મુકરદમાની હકીગત પ્રમાણે વૃત્તો એકો મજકૂર લખવાની જરૂર હોય તે પ્રમાણે લખીને કોઈમાં અપવી. તે યાદીમાં જે જે વાતો લખવી જોઈયે તેની પૂરેપૂરી અને ખરેખરી જોડી વિગત લખ્યા તેટલી લખવી. અને તે યાદી ખરી છે એવા ઇકરાર તે અરજદારે યાદી હેઠળ લખીને તથા તે ઉપર સહી કરીને તે યાદી તાબડોળ આપવી.

અરજી ફેલ થયા પછી અરજદારનું સ્થાવર તથા જંગમ ઇસ્ટેટ કોઈ ફરમાવરો તે પ્રમણે આફિરિયલ આસેનીને સ્વાધીન થશે.

૧૬. ઉપર કહેલા પ્રકારની અરજી ફેલ થયાપછી અરજદારનું અને તેનાં કુટુંબનું પોરાકી સામન તથા બિઝાના અને તેઓને જે બીજી જનસોની જરૂર હોય તે તથા તેઓનાં કામ કરવાનાં હથિયારો એ સઘળા મળીને ધણામાં ધણા ૩૦૦ રૂપિયા મુધીની કીંમતનાં હોય તે સિવાય અરજદારનું બાકીનું સઘનું ઇસ્ટેટ નિહાની હદમાં અથવા હદ બાહાર હોય તે બધું કોઈના આફિરિયલ આસેનીને સ્વાધીન કરવું, અને અરજદારનાં ઇસ્ટેટ સંબંધી જે હતાવેજ હોય તે સઘળા અને તેના કબજામાં અથવા તાબામાં માલમતા હોય તે સદરહુ આફિરિયલ આસેનીને ત્યાંનાં અનામત મુકવાનો હુકમ કોર્ટે કરવો. અને કોર્ટ ફરમાવે તે પ્રમાણે તે બાબત જાહેરનામું મારવું અને ઉપર કહ્યા પ્રમાણે હુકમ કર્યો એટલે તે સદરહુ અરજી ફેલ કર્યાની તારીખથી આ આદ્યના આધાર ઉપરથી ચાલુ છે એવું સમજવું અને તે હુકમ ઉપરથી ઉપર કહેલું સઘનું ઇસ્ટેટ તાબડોળ સદરહુ આફિરિયલ આસેનીને સ્વાધીન થશે. પછી તેણે તે આ આદ્યમાં આગળ કહેલાં કારણસાથે તથા આ આદ્યમાં કહેલી રીતે પોતાને સ્વાધીન રાખવું. પણ એવું ઇરાવું છે કે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ઇસ્ટેટ સ્વાધીન કરવાનો હુકમ કર્યા પછી તે અરજદારની અરજી કોર્ટ કહાડી નાખશે તો ઇસ્ટેટ સ્વાધીન કરવા બાબતને સદરહુ હુકમ અરજી કહાડી નાખ્યાની તારીખથી રદ બાતલ થશે. અને વળી એવું ઇરાવું છે કે સદરહુ અરજી કહાડી નાખ્યાના સમયથી ઇસ્ટેટ સ્વાધીન કરવા બાબતનો હુકમ રદ બાતલ થશે તો પણ આસેનીએ અથવા તેના હુકમ પ્રમાણે માલનારાં બીજાં માંબુસે આ આદ્યના ઇરાવ પ્રમાણે જે કામ કર્યાં હશે તે સઘળા કામ રહેશે અને તે કાચા

ઇસ્ટેટ સ્વાધીન કરવાનો હુકમ કર્યોપછી અરજી કહાડી નાખશે તો તે હુકમ રદ બાતલ થશે પણ આ આદ્ય પ્રમણે આસેની વગેરેએ જે કામો કર્યાં હશે તે સઘળાં કામ રહેશે.

બાબત આસેની ઉપર અથવા તેના હુકમ પ્રમાણે ચાલનારાં ટ્રાઈ માંલુસ ઉપર ટ્રાઈ ટ્રાઈમાં ફરિયાદ ચાલશે નહીં.

૧૭. આ આદ્ય અમલમાં આવવા બાબત ઇશવેલી તારીખ પછી જે માંલુસ નાણું નહીં આપવા બાબત ટ્રાઈ દિવાની ટ્રાઈનું હુકમનાણું અથવા હુકમ અમલમાં આચારી નિજ્જાની હદમાં તુરંગમાં હોય તે માંલુસ જે લેણુદારની ફરિયાદી ઉપરથી કેદ થયો હોય તે લેણુદારને સદરહુ પ્રમાણે કેદ થયા પછી એકવીસ દહાણમાં કાયદા પ્રમાણે નાણું નહીં આપશે અથવા નિશ્ચય નહીં કરશે તો આ આદ્યને જોડેનાં ૬. પરિશિષ્ટના ૧લા નંબરના નમુના પ્રમાણે અરજી, જરૂર હોય તે પ્રમાણે વતો ઓછા મજદૂર લખીને જે નિજ્જામાં તે કેદ હોય તે નિજ્જાની ટ્રાઈને તે અરજી આપવાનો અધિકાર તે લેણુદારને છે. અને તે અરજી ઉપર ખરાપણાંની પ્રતિજ્ઞાનો લેખ થયાપછી સદરહુ કેદીએ નાદારીનું કામ કર્યું એવું ઇશવવાને તે ટ્રાઈ સુખત્યાર છે. પણ એવું ઇશવ્યું છે કે કલાણાં માંલુસે નાદારીનું કામ કર્યું છે એવું ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ઇશવ્યું હોય તે માંલુસ અરજી કરે અને જે લેણુદારની અરજી ઉપરથી સદરહુ ઇશવ થયો હોય તે લેણુદારને નોટીસ આપ્યાંનું સાબિત કરે એટલે સદરહુ ઇશવ રદ કરવાને અથવા કાયમ રાખવાને સદરહુ ટ્રાઈ સુખત્યાર છે.

કરજ બાબત ૨૧ દહાણ તુરંગમાં પડી રહેતું એ નાદારીનું કામ છે એવું સમજવું. પછી લેણુદારને અરજી કરવાનો અધિકાર છે.

૧૮. ટ્રાઈ માંલુસ પોતાના લેણુદારોને ઇગવાસાદ અથવા તેઓને ઝાટી કરવા સાથે નિજ્જા કેટલી હકુમતની હદમાંથી, અથવા પોતાનું કામ કરવાની અથવા હમેશાં રહેવાની જગા તે હદમાં હોય ત્યાંહથી જશે અથવા પોતાનાં ઇચ્છેના કંઈ ભાગ કપટથી લેયશે અથવા બીજાનાં નામ ઉપર કરશે અથવા પોતાના ઇચ્છેના કંઈ ભાગ હકુમનાણું બાબતવા સાથે લેવા દેશે અથવા જમ કરવા દેશે અથવા બીજાનાં નામ ઉપર કરવા દેશે અથવા બીજાને લેવા દેશે તો તે લેણુદાર થતી વખતે જે નિજ્જા કેટલી હકુમતની સ્થલસીમમાં તે માંલુસ રહેતો હોય તે નિજ્જા કેટલી અરજી કરવાનો અધિકાર હેઠળ લખેલાં માંલુસોને છે. એટલે, જે માંલુસ તેનો લેણુદાર હોય તેને છે, અથવા જે જે અથવા વતો માંલુસો વેપારમાં બાગીઆ હોય અને જેઓનું લેણું પાંચરો રૂપિયા સુધી હોય તેઓને છે; અથવા જે જે લેણુદારોનું તેની ઉપર સાતસે રૂપિયા સુધી માગણું નિકળતું હોય તેઓને છે; અથવા જે વળુ અથવા વતો લેણુદારોનું તેની ઉપર એક હજાર રૂપિયા સુધી લેણું હોય તેઓને છે. આ આદ્યને જોડેનાં ૬. પરિશિષ્ટના ૨ જ નંબરના નમુના પ્રમાણે અરજી જોડે, અને દરએક સુકરદમાની હરીગત પ્રમાણે વતો ઓછા મજદૂર લખવાની જરૂર હોય તે પ્રમાણે અરજીમાં લખવો. અને તે અરજી ઉપર ખરાપણાંની પ્રતિજ્ઞાનો લેખ થયા પછી તે માંલુસે નાદારીનું કામ કર્યું એવું ઇશવવાનો અધિકાર ટ્રાઈને છે. પણ એવું ઇશવ્યું છે કે કલાણાં માંલુસે નાદારીનું કામ કર્યું છે એવું ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ઇશવ્યું હોય તે માંલુસ અરજી કરે અને જે લેણુદારની અરજી ઉપરથી સદરહુ ઇશવ થયો હોય તે લેણુદારને નોટીસ આપ્યાંનું સાબિત કરે તો તે ઇશવ રદ કરવાને અથવા કાયમ રાખવાને સદરહુ ટ્રાઈ સુખત્યાર છે.

લેણુદારોને ઇગવાના અથવા તેઓને ઝાટીકરવાના ઇશ્વરથી હકુમત સુધીને જશે અથવા તેવા ઇશ્વરથી દયાઆજીથી કનામ વગેરે આપશે તો તેઓએ નાદારીનું કામ કર્યું એવું સમજવું. અને ત્યાર પછી લેણુદારે અરજી કરવાને સુખત્યાર છે.

અરજી આવે એટલે સદરહુ પ્રકારનો ઇશવ રદ કરવાને અથવા કાયમ રાખવાને ટ્રાઈ સુખત્યાર છે.

૧૯. ઉપર કહ્યા પ્રમાણે નાદારીનું કામ કરનાર માંલુસ તે કામ કરતી વખતે જે જે માંલુસનાં પેચમાં હેઠળ લખ્યા પ્રમાણે હોય એટલે આગળ દરેક સુકરર કરેલી વખતે નાણું અથવા માલ આપવાના પેચમાં હોય તે તે માંલુસ આ આદ્યમાં લખેલાં કારણ સાથે લેણુદાર છે એવું સમજવું.

જે લેણુદારનાં લેણાંની સુદત થઈ નહીં હોય તેણે પણ જોડે તે અરજી કરવી અથવા અરજીમાં સામેલ થવું.

૨૦. નાદારીનું કામ કરવાનો ઇશવ લેણુદારની અરજી ઉપરથી કર્યો હોય ત્યારે ટ્રાઈ આ આદ્યની ૧૧ મી કલમમાં કહ્યા પ્રમાણે માલમિલકત સ્વાધીન કરવાનો હુકમ કરતો અને તે હુકમ તે કલમમાં કહ્યા પ્રમાણે ચાલશે. અને સદરહુ ઇશવ રદ કરવામાં આવશે ત્યારે માલમિલકત સ્વાધીન કરવાનો હુકમ ૧૧મી કલમમાં કહ્યા પ્રમાણે અરજી કાઢાડી નાખવામાં આવે ત્યારે જે પ્રમાણે હુકમ રદ બાતલ થાય છે અને તેને જે સરતો લાગૂ થાય છે તે પ્રમાણે રદ બાતલ થશે અને તે સરતો લાગૂ થશે.

નાદારે અરજી આપ્યા પછી માલમિલકત સ્વાધીન કરવાનો હુકમ ચલે છે તે જ પ્રમાણે માલમિલકત સ્વાધીન કરવાનો હુકમ ઉપરની છેલ્લી કલમમાં કહ્યા પ્રમાણે નાદાર થયાં નો ઇશવ કર્યા પછી આપવામાં આવશે તો ચાલશે.

નાદાર અરજી કરે ત્યાર પછી ૨૧. નાદારીનું કામ કચ્છાનો ઠરાવ થયા પછી આ આક્ટને જોડેલાં ૬. પરિશિષ્ટના કોર્ટને જે અધિકાર હોય છે તે જ અધિકાર કોર્ટને છે. નમુના પ્રમાણે યાદી આપી મુદતમાં ફેલ કરવી જોઈએ એવા હુકમ કોર્ટે નાદારને કરવા. અને આ આક્ટ પ્રમાણે કરનારમાંથી છુટવા સાર નાદાર અરજી કરે ત્યાર પછી જે પ્રમાણે કામ ચાલે તે પ્રમાણે પછી કામ ચલાવવાને કોર્ટે મુખત્યાર છે.

નાદારનો ખ્યાવ કરવા સાર ઇન્ટરિમ આર્ડર આપવાને કોર્ટે મુખત્યાર છે.

૨૨. નાદાર દેવાદાર અરજી કરી હોય અથવા નાદારીનું કામ કચ્છાનો ઠરાવ થયા હોય ત્યારે આ આક્ટમાં કચ્છા પ્રમાણે યાદી ફેલ કર્યા પછી નાદારને પકડવાનો અટકાવ થવા સાર ઇન્ટરિમ આર્ડર (દરમિયાનનો હુકમ) આપવાનું કોર્ટની નજરમાં હકીગત ઉપરથી આવે તો તે પ્રમાણે ઇન્ટરિમ આર્ડર આપવાને કોર્ટે મુખત્યાર છે. અને કોર્ટેને યોગ્ય દેખારો તે પ્રમાણે તે ઇન્ટરિમ આર્ડર યાદીમાં લખેલાં સઘળાં અણિતને લાગૂ થશે અથવા તેમાંના કંઈ અણિતને લાગૂ થશે અને કોર્ટે ફરમાવશે તે વખતે તે આર્ડર ચાલૂ થશે. અને કોર્ટેને યોગ્ય દેખારો તે પ્રમાણે તે આર્ડર રદ કરવાને તથા પાછો નવેસરથી આપવાને કોર્ટે મુખત્યાર છે. અને તે આર્ડર આપ્યો એટલે જો તે આપ્યો હોય તે માંણસનાં જે અણિતને તે લાગૂ હોય તે અણિત બાબત સદરહુ જિલ્લાની હદમાં તે માંણસને પકડવાનો અથવા તુરંગમાં અટકાવી રાખવાનો તે આર્ડર ઉપરથી અટકાવ થશે. અને તે આર્ડર વિરુદ્ધ કોઈ માંણસને પકડ્યું હોય અથવા અટકાવી મુક્યું હોય તો જે પ્રોસેસ ઉપરથી તે માંણસને પકડ્યું હોય અથવા અટકાવી મુક્યું હોય તે પ્રોસેસ જે કોર્ટમાંથી આવ્યું હોય તે કોર્ટેને અરજી કરશે તો તે માંણસ કેદમાંથી છુટશે. પણ એવું ઠરાવ્યું છે કે નાદારની અરજી કાઢી નાખ્યાંની સમયથી અથવા નાદારીનું કામ કચ્છાનો ઠરાવ ફેરવ્યાંના સમયથી સદરહુ આર્ડર રદ કરવામાં આવશે અથવા રદ થશે ત્યારે સદરહુ આર્ડર ઉપરથી કોઈ અણિતનો નિકાલ થાય છે અથવા કોઈ લેણદારના હકને હરકત થાય છે એવું સમજવું નહીં.

સદરહુ હુકમ કેટલે એક પ્રસંગે ફારગતી વગેરે પ્રમાણે ચાલશે નહીં.

આફિરિયલ આસૈનીની નેમણુક.

૨૩. મુંબઈ પ્રેસિડેન્સીની દરએક જિલ્લા કોર્ટમાં નાદારીના મુકરદમા ચાલે તે મુકરદમા સાર આફિરિયલ આસૈની આ નામનો એક એક માંણસ કોર્ટમાં નેમવા. અને તે દરએક આફિરિયલ આસૈની પોતાની નેમણુકની રૂએ દર એક નાદારીના મુકરદમામાં નાદારનાં ઇરેટેનો આસૈની થશે. અને તે ઇરેટેનો તે વખતે કોઈ આસૈની હશે અથવા આયેદ કોઈ વખતે બીજો કોઈ આસૈની થશે તો તેની સાથે તે આસૈની થશે ; નહીં હશે તો એકલો આસૈની થશે. સદરહુ પ્રકારનો બીજો આસૈની નાદારોના લેણદારોમાંથી કોર્ટે નેમવો અને તે નેમણુક દફતરમાં રાખલ કરવી. અને તે આસૈનીને કોર્ટેનો અંમલદાર સર્વેનચો અને આફિરિયલ આસૈની પ્રમાણે તેની ઉપર કોર્ટેનો હુકમ ચાલશે.

જડજ ફરમાવે તે પ્રમાણે આફિરિયલ આસૈનીએ જાન-મીન આપવા તથા ચાલવું. કોર્ટે બીજી રીતે ફરમાવ્યું નહીં હોય ત્યારે આફિરિયલ આસૈનીએ જ નાદારનું ઇરેટે પોતાને સ્વાધીન લેવું.

૨૪. કોર્ટના જે નિયમ તથા હુકમ અંમલમાં હોય અને આ આક્ટના ઠરાવ વિરુદ્ધ નહીં હોય તે નિયમ તથા હુકમ પ્રમાણે કોર્ટેનો જડજ ફરમાવે તે પ્રમાણે દરએક આફિરિયલ આસૈનીએ જાનમીન આપવો, અને નિયમ ઠરાવો તે નિયમ તેને લાગૂ થશે. અને રીત ઠરાવો તે રીતે તેણે ચાલવું. અને કોર્ટે અશ્વસ કરીને બીજી રીતનો હુકમ કચ્છો નહીં હોય તો તે આફિરિયલ આસૈનીએ દરએક નાદારનું સઘળું ઇરેટે પોતાના તાબામાં લેવું.

જગા ખાલી પડશે એટલે લેખવગર ઇરેટે નવા આસૈનીને સ્વાધીન થશે.

૨૫. આસૈની રાજનામું આપશે અથવા તેને બરતરફ અથવા કામ ઉપરથી મોકલ કરશે અથવા તે મરણ પામશે ત્યારે તેની જગા ખાલી પડશે તો આ આક્ટ પ્રમાણે તેને સ્વાધીન થયેલું સઘળું ઇરેટે તથા તેને મળેલા સઘળો અધિકાર તેની જગા ખાલી પડ્યાંની તારિખથી તાબજોત્તમ બીજા આસૈનીને સ્વાધીન થશે, અને કાયદા પ્રમાણે જે નવા આસૈની નેમવામાં આપશે તેને સ્વાધીન થશે, અને પહેલા આસૈનીએ જે ફરિયાદ કરી હશે તે કોઈ પ્રસંગે બંધ પડશે નહીં. પણ જે આસૈની હોય તેને નામે ફરિયાદ ચલાવવાનો અથવા ફરિયાદનો જવાબ આપવાનો અખત્યાર છે. અને આસૈની રાજનામું આપે તે વખતે અથવા તેને બરતરફ અથવા કામ ઉપરથી મોકલ કરતી વખતે અથવા તે મરતી વખતે તેના હાથમાં નાદારનાં ઇરેટે બાબત માલમલકત તથા દસ્તાવેજ તથા પુરાવા હોય તે સર્વ બીજો જે આસૈની હોય

તેને સ્વાધીન અથવા કોર્ટ ફરમાવે તે ખીન માંલસને સ્વાધીન તાબડોખ કરવો. અને પહેલા આસૈની પાસેથી અથવા તેના વારસ વકીલ પાસેથી અથવા જે માંલસના હાથમાં સંદર્હ માલમિલકત અથવા દસ્તાવેજ અથવા પુરાવા આવ્યો હોય તે માંલસની પાસેથી તે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે સ્વાધીન કરાવવાને કોર્ટ સુખત્યાર છે.

૨૬. સંદર્હ પ્રકારના દરમ્મેક આસૈનીથી નાદારનું જે ઇચ્છે તાબડોખ કબજામાં લેવાનું હોય તે જેમ અને તેમ જલદી તેણે પોતાની જાને અથવા ખીન યોગ્ય તથા લાયક માંલસની મારફતે કબજામાં લેવું. અને બાકીનું ઇચ્છે જેમ અને તેમ જલદી કબજામાં લેવાસાથે થાય તેટલા ચત્ત કરવા. અને નાદારની તરફથી જે માંલસની પાસે માલમિલકત હોય તેણે તે માલમિલકત આસૈનીને સોંપવી. અને નાદારના જે કબ્જા (કરજદાર) હોય તેઓએ પોતાનું કબ્જા (કરજ) આસૈનીને આપવું. ઉપર કહ્યા પ્રમાણે માલમિલકત સોંપી એટલે તે નાદારનેજ સોંપા પ્રમાણે સમજવું, અને કબ્જા આપ્યું એટલે તે નાદારનેજ આપ્યા પ્રમાણે સમજવું.

આસૈનીનો અધિકાર.

૨૭. પોતાની અરજી ફેલ કરતી વખતે અથવા જે અરજી ઉપરથી નાદારીનો ઇરાવ થવાનો હોય તે અરજી ફેલ કરતી વખતે કંઈ માલમતા અસાધ્યનીમાં અનુમતથી તથા પરવાનગીથી કોઈ નાદારના કબજામાં અથવા તાબામાં હોય અથવા તે ખીનને આપવાનો તેને અધિકાર હોય અને તે માલમતાનો તે નાદાર ધણી છે એવું સર્વ લોકને જાહેર હશે અથવા તે માલમતા ધણી પ્રમાણે વચ્ચવાનું અથવા તેમાં ફેરફાર કરવાનું અથવા તે ખીનને આપવાનું તે નાદારે પોતાના હાથમાં લીધું હોય તે માલમતા આ આક્ટ પ્રમાણે કરેલા હુકમ ઉપરથી કોર્ટના આદિશિયજ્ઞ આસૈનીને સ્વાધીન થવાસાથે નાદારનો માલ છે એવું સમજવું.

નાદારના તાબામાંની તથા વહિવટમાંની માલમતા તેનો-જ માલ છે એવું સમજવું.

૨૮. જે નાદાર આ આક્ટ પ્રમાણે પોતાનો છુટકો થવાસાથે અરજી ફેલ કરશે અથવા નાદારીનું કામ કર્યું એવો જે નાદાર બાબત ઇરાવ થશે તેણે પોતાના ઇચ્છેના કંઈ ભાગ હરકંઈ વાતના અવેજમાં કોઈ લેણદારને અથવા કોઈ લેણદારના કાયદાસાથે ખીન કોઈ માંલસને પોતાની ખુશીથી કરી આપ્યો હશે અને નાદાર હાલતમાં હોય ત્યારે તથા પોતાની અરજીની અથવા જે અરજી ઉપરથી નાદારીનો ઇરાવ થશે હોય તે અરજીની તારીખ પહેલાં જે મહિનાની અંદર કરી આપ્યો હશે અથવા આ આક્ટ પ્રમાણે કેદમાંથી છુટકો થવાસાથે કોર્ટને અરજી કરવાના ઇરાદાથી અથવા નાદારીનું કામ કરવાસાથે કરી આપ્યો હશે તે બદલાનતથી કરી આપ્યો છે એવું ઇરાવવાને કોર્ટ સુખત્યાર છે, અને તેવો ઇરાવ થયાપછી તે કરી આપવું નાદારના આસૈનીને લાગૂ થશે નહીં એવું સમજવું.

નાદારી પહેલાં જે મહિનાની અંદર નાદારે બદલાનતથી ઇચ્છે ખીનને કરી આપ્યું હશે તે વગેરે ૨૬ બાબત થશે.

૨૯. જે હુકા બાબત અથવા કામ બાબત પગાર અથવા નેમણૂક મળે છે તેવા હુકા ઉપર અથવા કામ ઉપર નાદાર હોય અથવા તેને પેનશન મળ્યું હોય તો પોતાને યોગ્ય જણાય તેટલા નાદારે પોતાની પેદાસનો હિસ્સો તેના આસૈનીને પેદાસમાંથી આપવો એવો હુકમ કરવાને કોર્ટ સુખત્યાર છે; અને તે હિસ્સો નાદારને આપવાને જે માંલસ લાયક હોય તેણે નાદારને આપાને બદલે આસૈનીને આપવો એવો હુકમ કરવાને કોર્ટ સુખત્યાર છે.

નાદારને રોજગાર વગેરે હોય તેમાંથી હિસ્સો આસૈનીને આપાવવો.

૩૦. નાદારનું લેણું હોય તેમાંથી સમજણ કાઢાડીને જેટલું વજલ થાય તેટલું કોર્ટની પરવાનગીથી લઈને બારી પૂરી પામ્યાનું લખી આપવાનો અને નાદારનાં ઇચ્છે સંબંધી કંઈ વાત બાબત કોર્ટની સાથે વાંધો પડે તો કોર્ટની પરવાનગીથી લવાઈ ઉપર નાખવાનો અધિકાર આસૈનીને છે.

કોર્ટની પરવાનગીથી સમજણ કાઢાડીને કરજ વજલ કરવાનો અને વાંધા વગેરે લવાઈને સોંપવાનો આસૈનીનો અધિકાર.

૩૧. નાદાર હરકંઈ કોર્ટમાં જે ફરિયાદી ચલાવી શકે અથવા પ્રતિવાદી પ્રમાણે જે ફરિયાદીનો જરજવાય આપી શકે તે ફરિયાદી કોર્ટની પરવાનગીથી ચલાવવાનો અથવા તેજો જરજવાય આપવાનો અને નાદારનાં ઇચ્છેની ઉપજમાંથી સંદર્હ ફરિયાદીનો ખર્ચ કરવાનો

ફરિયાદ તથા દાવા તથા સંકરદમા કરવાનો તથા તેઓનો જવાબ દેવાનો આસૈનીનો અધિકાર.

નાદારના ભાગીઆ બાબત વિશેષ ઠરાવ.

અધિકાર આસૈનીને છે. અને (નાદારની) અરજીમાં સામેલ થયો નહીં હોય એવા કોઈ નાદારનો ભાગીઆ હોય તો તે ફરિયાદીમાં પોતાની સાથે તે ભાગીઆને વાદી પ્રમાણે સામેલ કરવાનો અધિકાર આસૈનીને આપવાને કોર્ટ મુખત્યાર છે. અને જે ફરજ બાબત અથવા લેણું બાબત ફરિયાદ કરી હોય તે ફરજની અથવા લેણાંની તે ભાગીઆ ફરજતી લખી આપે તો તે રદ બાતલ થશે. પણ એવું ઠરાવું છે કે તે ભાગીઆને આસૈનીને તાંહાંથી નોટીસ પોંડેઆપછી તે તે ફરિયાદ ચલાવવામાં અથવા ફરિયાદીનો જરજવાય આપવામાં પોતાની જાતે સામેલ નહીં થશે તો જે નાણું અથવા માલમિલકત વચ્ચેલ થશે તે ઉપર તેના દાવા ચાલશે નહીં અથવા તેને ફરિયાદીનો અરજ આપશે પણ નહીં. પણ ભાગીઆ વાદીની સાથે ફરિયાદીમાં સામેલ થઈને અરજ કરશે તો ફરિયાદીનો અવેજ ઉપજશે તેમાંથી જેટલું તેને અપાવવાનું નજરમાં આવશે તેટલું તેને અપાવવાને કોર્ટ મુખત્યાર છે.

નાદારનો સઘળો અધિકાર લેણુદારના કાયદા સાથે આસૈનીને મળશે.

૩૨. પોતાના કાયદા સાથે પોતાનો નાદાર જે જે અધિકાર કાયદાસર રીતે ચલાવી શકે છે તે અધિકાર તેના હસ્તેના આસૈનીને છે અને તેણે કોર્ટની પરવાનગી લઈને તેણે અધિકાર નાદારના લેણુદારના કાયદા સાથે ચલાવશે. નાદારને અને તેના લેણુદારને જેણે કરીને વતો કાયદો થાય તે પ્રમાણે નાદારનું હસ્તે આસૈનીએ કોર્ટની પરવાનગી લઈને વેચવું અથવા તેની બીજી વ્યવસ્થા કરવી, અથવા તે સઘળું અથવા તેના કંઈ ભાગ રાખીને તેનો વહિવટ કરવો. અને આ મતલબથી આસૈની જે કામ કરશે તે નાદાર પોતે જ કરશે તો જે પ્રમાણે ચાલે તે જ પ્રમાણે તે ચાલશે.

નાદારના હસ્તેના હિસાબ આસૈનીએ રાખવો, તે લેણુદારને જોવા દેવો.

૩૩. નાદારનાં હસ્તેના, તથા તે હસ્તે બાબત જે માલમિલકત પોતાને મળી હોય તથા જે અવેજ આપે હોય તે સર્વનો આસૈનીએ હિસાબ રાખવો. તે હિસાબ યોગ્ય વખતે જોવાનો અધિકાર તેના સઘળા લેણુદારને છે. અને નાદારના સુકરદમા બાબતના તમારા કબજામાં રસ્તાબેજ હોય તે સઘળા હાજર કરીને કોર્ટેને સ્વાધીન કરવાનું જરૂર આસૈનીને ફરમાવે તો આસૈનીએ તે પ્રમાણે કરવું જોઈયે.

નાદારનાં હસ્તેનાં અયોગ્ય રીતે આસૈની વહિવટ કરશે તો સજા થશે.

૩૪. કોઈ આસૈની નાદારનાં હસ્તેના કંઈ ભાગનો બદલાવ તથા બીજો ઉપયોગ કરશે અથવા તે ભાગ પોતાને કામે લગાડશે તો તેણે સરકારી નોટર થઈને સાપરાધ વિધાસઘાત કસો એવું સમજવું, અને તે હિંરદુથાનના ફેજદારી કાયદાની ૪૦૯ મી કલમમાં કહેલી સજાને લાયક થશે. કોઈ આસૈની કોર્ટેનો હુકમ નહીં માનીને અથવા પોતાના તાબામાં નાદારની માલ મિલકત હોય તેની વ્યવસ્થા અથવા વહિવટ કરતી વખતે મેહરી લકડત કરીને નાદારનું અથવા તેના લેણુદારનું નુકસાન કરશે અથવા નુકસાન નહીં થવા દેવા બાબત પોતાનો અણિ તેટલો યત્ન નહીં કરશે તો તે નુકસાન તેના હિસાબમાં તેને ખાતે ઉઘારવું. અને બાજબીને જે દર ઠરાવવાનું કોર્ટની નજરમાં આવે તે દર પ્રમાણે નુકસાનનું બાજબી ચલાવવું. અને નુકસાન અને નુકસાનનું બાજબી આસૈની કોર્ટેનો હુકમ માનશે તાંહાં સુધી તેને દિવાની તુરંગમાં કેદ રાખીને અથવા જરૂર હોય તેટલા રૂબીયાની તેની માલમિલકત જપ્ત કરીને તથા વેચીને વસૂલ કરવાને કોર્ટ મુખત્યાર છે.

અરજ તથા વાદી ફેલ થયા પછી અને નાદારીનું કામ કસ્યાંનો ઠરાવ થયા પછી લેણુદારને નોટીસ આપીને પ્રસિદ્ધ કરવી.

ચોકસી કરવાનો દિવસ કોર્ટે સંદર્ભ નોટીસમાં ઠરાવે.

ચોકસીની વખતે કામ ચલાવવાની રીત.

૩૫. નાદારની અરજ ફેલ થયા પછી અથવા નાદારીનું કામ કસ્યાંનો ઠરાવ કોર્ટે કસ્યો હોય ત્યાર પછી તે બાબતની નોટીસ (સુચના) જે લેણુદારની ફરિયાદી ઉપરથી નાદાર કેદમાં હોય તેઓને તથા કોર્ટે ફરમાવે તે બીજા લેણુદારને અથવા તેઓના મુખત્યારોને કોર્ટે અપાવવી અને તેવી જ નોટીસ નેદાન બેવાર સરકારી બજેટમાં છાપાવવી, અને તે અરજ બાબત અથવા ઠરાવ બાબત ચોકસી કરવા સાથે અને તે નાદારી બાબત બીજી અરજીઓ આવી હોય તેઓની ચોકસી કરવા સાથે દિવસ તથા જગા તે નોટીસમાં કોર્ટે ઠરાવવી.

૩૬. કોર્ટે સંદર્ભ પ્રમાણે ઠરાવેલ દિવસે અથવા જે દિવસ લગી ચોકસી ચોકસી રાખી હોય તે દિવસે નાદારને પોતાની અરજની મળ્યૂતી સાથે જે જાહેર કરવું હોય તે અથવા પોતાની

ખાખત અથવા પોતાના ઘરેટ ખાખત ખીજી અરજી થઈ હોય તે અરજી ખાખત જાહેર કરવું હોય તે પોતાની જાતે અથવા યાચ રીતે નેમેલા વકીલની મારફતે જાહેર કરવાનો અખત્યાર નાદારને છે. અને નાદારની અરજી વિરૂદ્ધ અથવા નાદાર ખાખત અથવા નાદારનાં ઘરેટ ખાખત ખીજી અરજી થઈ હોય તે અરજી ખાખત ને મજકૂર જાહેર કરવા હોય તે પોતાની જાતે અથવા યાચ રીતે નેમેલા વકીલની મારફતે જાહેર કરવાનો અખત્યાર નાદારના લેણદારને છે.

૩૭. નાદાર ને માંણસનો ઋણી હોય તે માંણસને એકસી થતી વખતે તે નાદારનાં ઘરેટ ઉપર દાવો કરવાનો અધિકાર છે. અને તેનો દાવો સાબિત થયો તો ખીજા લેણદારની સાથે વસંડ પ્રમાણે કુળો લેવાનો તેને અખત્યાર છે.

૩૮. નાદારનું તથા ખીજા કોઈ માંણસનું મહિમાહિ લેણદેણ હોય ત્યારે કોઈ કુરમાવે તેટલું તથા તે સરતથી એક તરફનું ઋણિત ખીજી તરફનાં ઋણિતમાં મળે આપવું.

૩૯. કુળો પાડી આપવું તો લેણદારને કાયદો થયો એવું કોઈને લાગે ત્યારે કુળો પાડી આપવા સાથે દિવસ નેમવાને અને તે દિવસની જાહેર ખખર પોતાના હુકમ પ્રમાણે આપવાનો અધિકાર કેટલે છે; અને આસૈની પાસે ને નાણું આણું હોય તે સઘળાં નાણાંની અને તે નાણું જ્યારે અને ક્યે ક્યે ખાત આણું અને તેનું શું કીકું તેની ખખરની વિગત પ્રસંગ પ્રમાણે સમખ ધીને અથવા રનિસા કરીને તે નેમેલા દિવસે આસૈનીએ લખી આપવી. પછી કોઈ તે વિગત તપાસવી. અને જમીની તથા ખખરની રકમ તપાસી જોવી. અને આસૈનીના હાથમાં વખતે વખતે કંઈ બાકી રહે તે બાકી ઘાહડવી; અને તે કામમાં ને પક્ષકારોનો સંબંધ હોય તે સઘળા પક્ષકારો ને વાત કહેતા હોય તેની કોઈ એકસી કરવી. અને નાદારની યાદી ખાખત તથા આસૈનીના દિસાખ ખાખત અથવા ચલ ચલગત ખાખત વાંધો હોય તેની તથા ને લેણદારોના દાવાનો અગાઉ ઠાવે થયો નહોતો હોય તે દાવની કોઈ તાખડોખ ચોક્કસી કરીને નિકાલ કરવો અથવા કેટલા એકઠામિનર પસે અથવા ખીજા અંમલદારપસે એકસી કરવા સાથે ચોક્કસીને નિકાલ કરવો, અને તેજ વખતે કુળો પાડી આપીને તે કુળો આસૈની પાસે આપવા અથવા વધારે ચોક્કસી થાય ત્યાંહાં સુધી કુળોનો ઇરાવ કરવાનું ચોક્કસ રાખવાને અને વાજખી હોય તેવો હુકમ કરવાને કોઈ અખત્યાર છે.

૪૦. નાદારના પોતાની જાત ખાતાનાં ને લેણદારો હોય તેઓનો બધો અવેજ આખા વગર ને લેણદારોનો તે નદાર મજમાઉ ખાતાનો ઋણી હોય તે લેણદારને તેનાં પોતાનાં ઘરેટમાંથી કુળો આપવાનો હુકમ કરવાનો અધિકાર કોઈને નથી, અને ને લેણદારોનો તે મજમાઉ ખાતાનો ઋણી હોય તેઓનો બધો અવેજ આખાવગર મજમાઉ ખાતાનાં ઘરેટમાંથી તેના પોતાની જાતના ને લેણદાર હોય તેઓને કુળો આપવાનો હુકમ કરવાનો અધિકાર કોઈને નથી. પણ મજમાઉ ખાતાનાં ઘરેટમાંથી મજમાઉ ખાતાના લેણદારોનો બધો અવેજ આખાપછી મજમાઉ ખાતાનાં ઘરેટમાં નાદારનો જેટલો હક કોઈની નજરમાં આવશે તે હકમાંથી તેના પોતાની જાત ખાતાના લેણદારને કુળો આપવાનો હુકમ કરવાનો અધિકાર કોઈને છે.

૪૧. પણ એવું ઇચ્છું છે કે, નાદારની સઘળી માલમિલકત જિલ્લાની હદમાં છે અને સઘળા દેણદાર તથા લેણદાર જિલ્લાની હદમાં રહે છે એવી કોઈની ખાતી નહીં થયો તો આ આકટની ૩૫ મી કલમના ઇરાવ પ્રમાણે સરકારી ગ્યારંટમાં જાહેર ખખર છપાવી હોય તે જાહેર ખખરની તારખથી બાર ક્યલેડર મહિના થાય ત્યાંહાં સુધી આસૈનીએ નાદારનું ઘરેટ પોતાના હાથમાં આચ્છું હોય તે સઘળાંના એક તૃતીયાંશની રકમ રાખી મુકવી. અને તે રકમ કોઈ કુરમાવે તે રીતે દરમિયાન વ્યજે મુકવી અથવા તેની ખીજી વ્યવસ્થા કરવી. અને આસૈનીએ તે રકમ પોતાની પાસે રાખવી નહીં. અને બાર ક્યલેડર મહિનાની

ને લેણદારનું નામ યાદીમાં નહીં હોય તેને દાવો કરીને પોતાનું લેણું સાબિત કરવાનો તથા તેનો કુળો લેવાનો અધિકાર છે.

માહિમાહિ લેણું હોય તે એક બીજાને મળે આપવું.

નોટીસ આપીને કુળો ઇરાવવા ખાખત હુકમ કરવાનો કોઈનો અધિકાર.

જૂદાં ઘરેટમાંથી મજમાઉ ખાતાના લેણદારોને કુળો આપવા ખાખત અને મજમાઉ ખાતાનાં ઘરેટમાંથી જૂદા જૂદા લેણદારોને કુળો આપવા ખાખત.

નાદારનું ઘરેટ જિલ્લાની હદમાં નહીં હોય અને સઘળા દેણદાર તથા લેણદાર તે હદમાં રહેતા નહીં હોય (તો કેમ કરવું). આસૈનીએ ત્રીજો બાગ બાર મહિના થાય ત્યાંહાં સુધી વેંદ્યા વગર રાખવો.

બાર મહિના થઈ ગયા પછી

તે ત્રીજા ભાગ વેંદુચી આપવા.

મુદત ૫૨૧ થઈ ગયાપછી સધળા લેણદારોને તેઓનાં લેણાં પ્રમાણે સર્વને સરખે અપેલ મળે તે રીતે તેઓને વેંદુચી આપવી.

કાળો માગવાસાથે લેણદારો નહીં આવે તો પોતાને ચોખ્ખું દે-
ખાય તે પ્રમાણે તે કાળો આ-
પવાનો અથવા અનામત મુ-
કવાનો હુકમ કરવાને કોર્ટ મુ-
ખત્યાર છે.

ઘણામાં ઘણા બે મહિનાનો
મુશારો વગેરે આકરોને તથા
કારકુનોને (મહેતા યુમાસ્તા-
ઓને) મળે. પણ તે કર્તાં
તેઓનું વળું લેણું હેય તો
તેઓએ સાબિત કરવું એવા ઠ-
રાવ કરવાને કોર્ટ મુખત્યાર છે.

હુકમ કરીને નાદારને છેડ-
વાને અથવા અરજી કાઢાડી
નાખવા વગેરેનું કામ કરવાને
અથવા તેને પકડવાને અથવા
ચોકસી વગેરે કરવાનું મોકુફ
રાખવાને કોર્ટ મુખત્યાર છે.

નાદારને તુરંગમાં પાછો મો-
કલવા વગેરેનો અને તેનો ઓ-
રાકી ખરચ આપવાનો હુકમ
કરવાનો અધિકાર કોર્ટને છે.

નાદારનો છુટકો, નાદાર
આગળ જતાં હર કોઈ વખતે ને
રકમો આપવી હેય તેઓને
લાગૂ થશે.

નાદારની વખતે નાદાર ઉ-
પર ફરીયાદો ચાલુ હોય તે અને
તેઓનું કામ ચલાવું હેય તે,
નાદારની યાદી મહેતા કરેલ
બાબત હેય તેટલું બંધ કરવા-
નો અધિકાર છે.

૪૨. ને લેણદારનો ઘણા મંજૂર થયો હેય અથવા સાબિત થયો હોય તે લેણદાર હરકંઈ
કાળામાંથી પોતાનો હિસો લેવાની અરજી નહીં કરે તો કાળો પડ્યા પછી કોર્ટ પહેલ પહેલી
મેસે ત્યારે આસેનીએ તે મંજૂર લખીને કોર્ટને જાહેર કરે. પછી તે લેણદારને આપવાનું
નાણું કંઈ રીતે અને કોણે અને કંઈ સરતથી રાખવું અથવા તે લેણદારને આપવું અથવા
તેના કાયદાસર મુખત્યારને આપવું તે ફરમાવવાને કોર્ટ મુખત્યાર છે.

૪૩. નાદારની પાસે તેના આકરનો અથવા કારકુનો મુશારો અથવા પગાર લેણો છે
એવું કોર્ટની નજરમાં આવે તો ઘણામાં ઘણા બે મહિનાનો મુશારો અથવા પગાર થતો
હોય તે બધો નાદરનાં ઇસ્ટમાંથી તે આકરને અથવા કારકુનને આપવાનો હુકમ કરવાને
કોર્ટ મુખત્યાર છે. અને એ પ્રમાણે અપેલ આપ્યા પછી આકરનું અથવા કારકુનનું કંઈ
બાકી રહે તો તે બાકી બાબત તે આકરને અથવા કારકુનને તે નાદારનો લેણદાર સમજવા.

૪૪. આ આકર પ્રમાણે પોતાની જાતે છુટવાસાથે કોર્ટને નાદાર અરજી કરે તો તે
પ્રમાણે તે પોતાની જાતે છૂટા છે એવું ઠરાવવાને અને તે પ્રમાણે હુકમ કરવાને કોર્ટ
મુખત્યાર છે. અને નાદારની યાદીમાં ને લેણું દાખલ કરવું હોય અથવા કેટલાં સાબિત થઈ
હોય તે બધાં લેણાં બાબત નાદારને કેદ કરવાને ઉપર કહ્યા પ્રમાણે છેડવાનો હુકમ ઉપરથી
અટકાવ થશે. સદરહુ અરજી કાઢાડી નાખવાનો અથવા તે અરજી દુરસ્ત કરવાની પરવા-
નગી આપવાનો અથવા નાદારને પોતાની યાદી દુરસ્ત કરવાનો હુકમ કરવાનો અથવા આગળ
હરકોઈ દિવસ લગી ચોકસી કરવાનું મોકુફ કરવાનો અથવા હિસાબની અથવા યાદીનાં
ખરાંપણાંની ચોકસી કરીને રિપોર્ટ કરવાનું કોર્ટના એક્ઝેમિનરને અથવા બીજા
અમલદારને સોંપવાનો અધિકાર કોર્ટને છે. અને નાદાર કેદમાં હોય તો વળી વધારે ચોકસી
થાય ત્યાંહાંમુખી અથવા બીજી વધારે મુદત લગી (તે મુદત હુકમમાં લખવી જોઈએ) નાદારને
તુરંગમાં પાછો મોકલવાનો અધિકાર પણ કોર્ટને છે. પણ એવું ઠરાવું છે કે નાદારનો આખરનો
છુટકો થયા પહેલાં હરકોઈ વખતે સખાય બતાવે અને તે કેદમાં નહીં હશે તો પણ તેને
કેદમાં મોકલવાનો અને નાદારને પકડવાનો દરમિયાન અટકાવ થવાસાથે હુકમ આપ્યો હોય
તે રદ કરવાનો અથવા નવો હુકમ કરી આપવાનો અને આખરનો હુકમ થાય ત્યાંહાંમુખી
નાદારના ઓરાકી ખરચસાથે મોકુફ નેમણૂક આસેનીએ આપવી એવો હુકમ કરવાનો
અધિકાર કોર્ટને છે. ઓરાકી ખરચની રકમ કોર્ટે ઠરાવવી પણ તે દર અઠવાડિયે પાંચ રૂપિયા
કર્તાં વતી ઠરાવવી નહીં. અને ને કોર્ટે છુટકો કરવાનો હુકમ કરે તો કોર્ટે પોતાને ચોખ્ખું
તથા ઠીક દેખાય તે પ્રમાણે તે હુકમની જાહેરખબર આસેનીએ આપવી એવું તે હુકમમાં
ફરમાવવું.

૪૫. ને માંણસનો નાદાર તેની નાદારીની વખતે અથવા તેનો નાદારીનો આસેની
ઠાણી હોય તે જણિતવની મુદત આગળ કોઈ વખતે બરાવવાની હોય તે માંણસને તે જણિ-
તની હાલમાં કીંમત થતી હોય તે બાબત લેણદાર પ્રમાણે ઘણા કરવાનો અધિકાર છે.
જણિતવની કીંમત વાળખી દેખાય તે પ્રમાણે કોર્ટે ઠરાવવી. અને કોર્ટે નાદારનો છુટકો કસ્ટો
એટલે તે છુટકો સદરહુ પ્રકારનાં સધળાં જણિતવને લાગૂ છે એવું સમજવું. પણ કોઈ
લેણદારની પાસે તારણો હશે તો તે તારણોને તે છુટકાથી હરકત થશે નહીં.

૪૬. નાદારની યાદી ફેલ થયાપછી પણ નાદારનો છુટકો થયા પહેલાં નાદારની યાદીમાં
ને જણિતવ કમ્પૂલ કરવું હોય તે જણિતવ બાબત અથવા ને જણિતવની રકમ બાબત વાંધો હોય
તે જણિતવ બાબત ફરિયાદ ચાલુ હોય અથવા પ્રેસેસ મળવા સાથે અરજી કરી હોય અથવા
નાદાર ઉપર અથવા તેના વારસ વગીલ ઉપર પ્રેસેસ ચાલુ હોય અને તેજ જણિતવ બાબત
ફરિયાદ અથવા અરજી થઈ છે એવું સાબિત થશે તો ને કોર્ટમાં તે ફરિયાદ હેય અથવા

અરજ કરી હોય તે કેટલે તે કશિવ બાબત ને કામ ચાલવાનું હોય તે કામ કોઈ બીજો હુકમ કરે ત્યાંહાં સુધી બંધ રાખવું, અને અરજ બાબત વાજમી દેખાય તે પ્રમાણે હુકમ કરે. પણ એવું હાથ્યું છે કે ને કેદીનું ઇચ્છે આ આકર પ્રમણે હુકમ કરીને આફિસિયલ આસેનીને સ્વાધીન કરવું હોય તે કેદીને સદર્હ હુકમ થયા પછી અને તે હુકમ અંમલમાં હોય ત્યાંહાં સુધી કેદમાંથી છોડવા તે ને ફરિયાદી બાબત અથવા પ્રોસેસ બાબત અથવા માગણી બાબત આ આકરના હાથ પ્રમાણે છુટકો કરવાનો હુકમ આપાય તે ફરિયાદ બાબત અથવા પ્રોસેસ બાબત અથવા માગણી બાબત આ આકરના હાથ સિવાય બીજી રીતે છોડવા નહીં. અને ઇચ્છે આસેનીને સ્વાધીન કરવાનો હુકમ સદર્હ પ્રમાણે થય પછી સદર્હ ફરિયાદી અથવા પ્રોસેસ બાબત વાદીએ આગળ વધારે કામ ચલવું નહીં હોય તેટલાજ સમયથી ફરિયાદ અથવા પ્રોસેસ બંધ પડશે નહીં અથવા કાહડી નાખવું નહીં. વાદીને કોઈ રીતે અરજ આપવો પડશે નહીં એવું સમજવું.

ને કેદીનું ઇચ્છે આસેનીને સ્વાધીન કરવું હોય તેને કેટલી એક ફરિયાદી બાબત આ આકરના હાથ પ્રમાણે છોડવા.

૪૭. પોતાના સુકરદમાંનો હવાલ છુપાવવાના ઇરાદાથી અથવા આ આકરની મતલબ પાર નહીં પડે તેવું કરવાના ઇરાદાથી નાદરે બદલાનતથી કંઈ દસ્તાવેજનો નારા કચોઈ અથવા તે હાજર કરવાને બીજી રીતે જાણી જોઈને અટકાવ કચો છે અથવા એટલે દિસાબ રાખ્યા છે અથવા રખાયા છે અથવા કંઈ દસ્તાવેજમાં જાણી જોઈને ફેરફાર કચો છે અથવા તેમાં કંઈ નવા ગળફૂર લખીને તે દસ્તાવેજ એટલે બનાવ્યો છે, અથવા પોતાના સેલુદારને વેઢેચી આપવાની રકમ ઓછી કરવાના ઇરાદાથી અથવા સેલુદારોમાંથી કેઈ એક જણને જ વતું મળે એવા ઇરાદાથી નાદરે બદલાનતથી કંઈ કશિવ વળ્યું છે અથવા નવું કર્યું છે અથવા પોતાના ઇચ્છેના કંઈ બાગની બારેવાટ કીધી છે અથવા તે બાગ સંતાડ્યો છે એવું કોઈની નજરમાં આવશે ત્યારે ઘણાંમાં ઘણાં બે વરસ સુધી નાદરને દિવાની અથવા ફોજદારી તુરંગમાં રાખવાનું હાવવાને તથા સદર્હ પ્રમાણે હાવેલી કેદની સુદત પૂરી થયા પછી તે છુટશે એવું હાવવાને કોઈ મુખત્યાર છે.

નાદર કંઈ દસ્તાવેજ બદલાનતથી સંતાડશે અથવા તેનો નારા કરશે અથવા તેમાં નવા મળફૂર લખીને તે દસ્તાવેજ એટલે બનાવશે અથવા કશિવ નવું કરીને અથવા વાળીને એકજ સેલુદારને વતું મળે તેવું કરશે તો સજા થશે.

૪૮. નાદરે બદલાનતથી કશિવ કર્યું છે અથવા કશિવ કરતી વખતે વાળવાની વાજમી આશા નહીં હતી તે કર્યું અથવા આડું બાંહાનું કરીને પોતાના કોઈ સેલુદારને હરોલા ખવડાવ્યા છે અથવા પોતાની ઉપર કરેલી ફરિયાદીનો ઉપદ્રવકારક જવાબ દેઈને અથવા ઠીલ કરીને પોતાના કોઈ સેલુદારને નકામા અરજમાં નાખ્યો છે અથવા ઉપદ્રવકારક રીતે કરેલી ફરિયાદી અથવા ને ફરિયાદીનો ઉપદ્રવકારક રીતે જવાબ આપ્યો હોય તે ફરિયાદીનો અરજ પડવાના સમયથી જાણી થયો છે અથવા વાદીને દ્વેષથી નુકસાન લગાડવું હોય તે બાબત તેણે ફરિયાદ કરીને નુકસાન ભરી લીધાથી જાણી થયો છે, અથવા નાદરની ખરેખરી ને માલમિલકત હોય તે અથવા તેને આગળ જતાં મળવાની હોય તે જોતાં કોઈની નજરમાં એવું આવશે કે નાદરે કશિવ કર્યું તે વખતે તે વાળવાની તેને શક્તિ હતી તે શક્તિ ઉપરાંત તે અનિરાધ કશિવ કરીને ઘણી ગેરરીતે ચાલ્યો છે તો ક્યાંક ક્યાંક કશિવને હાથ લાગુ નથી એવું હરવમાં લખીને નાદરને તાબડોલ્ય છેડવાનું અથવા ઘણાંમાં ઘણી એક વરસની અંદર ને સુદત હાવી હોય તે સુદત પછી છોડવાનું હાવવાને કોઈ મુખત્યાર છે. અને હાવમાં લખેલાં કશિવ બાબત કેઈ અક્સ કરીને કેદની ને સુદત હાવી હોય તે સુદત મળીને ઘણાંમાં ઘણાં બે વરસની સુદત સુધી ને ને સેલુદારોનું તે કશિવ હોય તે તે સેલુદારોએ ફરિયાદી કચો ઉપરથી નાદર કેદ બોગવી રહે ત્યારપછી તેને છેડવાનો હુકમ કરવાને કેઈ મુખત્યાર છે.

ને નાદરે બદલાનતથી અથવા ઉપદ્રવકારક રીતે અથવા સેલેજ સેલેજ વાતને સાર અથવા દ્વેષથી કરજ કર્યું હોય તેનો છુટકો થશે નહીં.

૪૯. ક્યાંક નાદરને ક્યાંક સુદત સુધી કેદ કરેલા અથવા ક્યાંક સુદતની કેદને તે લાયક છે એવા હુકમ થયો હોય ત્યારે તે નાદર તુરંગમાં રહેવાને લાયક થશે અને તેના ને સેલુદારોના સંબંધથી તેને કેદ કરવાનો હુકમ થયો હોય તે સેલુદારોમાંથી એકજ અથવા વત્તાજણ ફરિયાદ કરશે તો સદર્હ સુદત પૂરી થશે ત્યાંહાં સુધી હરકેઈ વખતે તે નાદર પકડાવાને લાયક થશે; તે સુદત પછી પકડાવાને લાયક રહેશે નહીં.

કેદની સુદત પછી નાદરને છોડી સુકવાનો હુકમ થયો હોય તો પણ કેટલાએક સેલુદારોની ફરિયાદી ઉપરથી તે પકડાઈને કેદમાં જવાને લાયક રહેશે.

લેણદારની ફરિયાદી ઉપરથી નાદાર કેદમાં હોય ત્યારે તેનો ઝોરકી અરજી આપવાનો હુકમ તેને અટકાવી રાખનારા લેણદારને કરવાને કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે.

છોડવાને હરકત કરે તો અરજી ફાળે આપવા.

નાદારને છોડવાનો હુકમ કર્યો હોય ત્યારે નાદારને પકડવાના અથવા અટકાવી રાખવાના હુકમ રજૂ કર્યા હોય તે હુકમ તેને લાગુ નહીં કરવાને કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે.

અપીલના મુકદ્દમા સિવાય છુટવાના હુકમ બદલાવનાથી કસ્ટી લીધા નહીં હરો તો તે સંબંધી હુકમ આપના તથા કાયમ સમજાવા.

સૂકથી હુકમ થયો હોય તો તે રદ અથવા મોકલ અથવા દુરસ્ત કરવાને અને કેદીને પાછો કેદમાં મોકલવાને કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે.

નાદારને છોડવા હોય તો પણ તેનાં ઇશ્તિયાત તેની વળી જીભાની આસેની અરજી કરશે તો હરકત વખતે લેવાનો અધિકાર છે.

હાજર થવાની ના કેહરો તો સજા થશે.

૫૦. ને લેણદારની ફરિયાદી ઉપરથી નાદારને કેદ કર્યો હોય તે લેણદારને નાદારની ઝોરકીનો માફક અરજી દિવાની ઇનસાફતું કમ ચલાવવાની રીત બાબતના કાયદાની ૨૭૨ મી અને ૨૭૭ મી કલમમાં કેહવી રીતે અને પેતાને યોગ્ય દેખાય તે પ્રમાણે કોર્ટ માફક અરજી કરે તેટલો અરજી આપવાને હુકમ કરશે. ઝોરકી અરજી ને રીતે આપવાનો લેણદારને હુકમ કર્યો હોય તે રીતે તે તે અરજી આપવાને ચૂકરો તો તે લેણદારની ફરિયાદી ઉપરથી નાદાર કેદમાં હોય તે કેદમાંથી તેને તુરંત છોડી મુકવાને હુકમ કરવાને કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે.

૫૧. નાદારને છોડવાની હરકત કરવાના ને પ્રસંગ બાબત આ આદેશમાં ખસમ કરીને બીજી રીતને કાયમ કર્યો નથી તેથી પ્રસંગે હરકત સાબિત થશે તો નાદારનાં ઇશ્તિયાતો વહેંચણી કર્યા પહેલાં તે ઇશ્તિયાતો હરકત કરવાનો માફક અરજી આપવાનું કરવાને કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે. અને નાદારને છોડવાની લેણદારે હરકત કરી તે ઉપર કાયમ કરવાસર કરી એવું કોર્ટની નજરમાં આવશે ત્યારે વાજબી અને માફક દેખાય તેટલો અરજી હરકત કરનારા લેણદારે નાદારને આપવા એવું કાયમવાને કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે. પછી તે પ્રમાણે લેણદારને તે અરજી આપવા પડશે.

૫૨. કોર્ટ છોડવાનો હુકમ કરે ત્યારે નાદારને કેદમાંથી છોડી મુકવાનો હુકમ વારંતમાં લખીને તે વારંત ને જલદના અથવા માંભુસના તાબામાં નાદાર કેદ હોય તેની ઉપર કોર્ટે મોકલવું. અને છોડવાનો હુકમ ને કશિલ બાબત કર્યો હોય તે કશિલ બાબત ને તારિયે તે હુકમ ફરમાવ્યો હશે તે તારિયેથી ચાલ થશે. ને ને કશિલ બાબત જરી જૂદી વખતે છુટવાનો ઇશ્તિયાત હોય તે જૂદાં જૂદાં કશિલ સમજાવા સાથે ને વિગત લખવાની જરૂર હોય તે વિગત શિવાય બીજી વિગત તે હુકમમાં લખવાની જરૂર નથી. પણ એવું કરવું છે કે ને હુકમ ઉપરથી અથવા વારંત ઉપરથી નાદાર કેદમાં હોય તે હુકમનો અથવા વારંતનો હવાલો છોડવાના વારંતમાં આપવો.

૫૩. નાદારને છોડવાનો હુકમ કર્યો હોય તે આપના તથા કાયમ સમજાવા. અને તેની ફરીથી કોર્ટે તપાસ કરવી નહીં; પણ તે હુકમ બદલાવનાથી કસ્ટી લીધો છે એવું લાગવાનો મજબૂત સમજાવ કોર્ટની નજરમાં આવશે તો નાદાર અથવા કોર્ટ લેણદાર અરજી કરશે ત્યારે કોર્ટ ફરમાવશે તે માંભુસને તથા તે રીતે યોગ્ય સુચના આપ્યા પછી નાદારને કોર્ટમાં હાજર થવાનો અથવા બંધારી મંગાવવાનો હુકમ કરવાને કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે. પછી કોર્ટે તે મુકદ્દમાની ચોકસી કરી, અને વાજબી કારણ નજરમાં આવે તો પહેલાંના હુકમ રદ કરીને યોગ્ય દેખાય તેથી બીજો હુકમ કોર્ટે કરે. અસલ ચોકસી કરતી વખતે ને અધિકાર તથા નિયમ કોર્ટેને લાગુ છે તે જ અધિકાર તથા નિયમ કોર્ટે સદરહુ પ્રમાણે ફરીથી ચોકસી કરીને બીજો હુકમ કરશે ત્યારે તેને લાગુ થશે.

૫૪. નાદારને છોડવાનો હુકમ સૂકથી થયો હોય અને તે બાબત ને હુકમ કરવાનો કોર્ટનો ઇશ્તિયાત હોય તે પ્રમાણે તે હુકમ નહીં હરો તો તે સૂક દેખાડ્યા પછી તે હુકમ પાછો મંગાવીને રદ કરવાને અથવા ને કુક કરવાને અથવા દુરસ્ત કરવાને અને સૂકથી ને હુકમ થયો હોય તે હુકમ ઉપરથી નાદારને કેદમાંથી છોડવા હોય ને જરૂર હોય તો તે નાદારને તેની અસલ કેદમાં પાછો મોકલવાને કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે. અને એ પ્રમાણે ને બીજો હુકમ કર્યો હોય તે હુકમ અસલનો હુકમ ને પ્રમાણે ચાલે છે તે પ્રમાણે ચાલશે.

૫૫. નાદારને છોડવાનો હુકમ થયો હોય તો પણ તેનાં ઇશ્તિયાત લગતી કલાણી વાત બાબત તેની વળી જીભાની કોર્ટે લેવી એવી કોર્ટેને વખતે વખતે અરજી કરવાનો અધિકાર આસેનીને છે. અને તે પ્રમાણે હુકમ કરવાનો અધિકાર કોર્ટેને છે. અને કોર્ટે સદરહુ પ્રમાણે હુકમ કરીને ને વખતે અને ને જગ્યાએ નાદારને હાજર થવાનું ફરમાવે તે વખતે અને તે જગ્યાએ તે હાજર થવાની ગફલત કરશે અથવા ના કેહરો અથવા સમજાવાની અથવા સત્કારભરણુપૂર્વક પ્રતિષ્ઠા કરવાની અથવા તેનાં ઇશ્તિયાત બાબત સવાલ કર્યા હોય

તેના જવાબ આપવાની ના હોય તો તે નાદારને તુરંગમાં મોકલવાનો અધિકાર કોર્ટેને છે. કોર્ટેનો તે બાબતનો હુકમ તે માનવો તથા સદરહુ કારણસર તેને જે જે કાયદાસર સંવાલ કર્યા હોય તેના તે કહ્યા પ્રમાણે સમજાવને અથવા બીજી રીતે જવાબ દેવો ત્યાંહાં સુધી તેને તુરંગમાં રહેવું પડે.

૫૨. નાદારનું જે ઇચ્છે તેના આસેનીના હાથમાં આવું છે તે ઇચ્છે નાદારીનાં મુકદ્દમા મહિનાં તેનાં જિલ્લાવાળા નીચે હિસ્સો વળે તેટલું છે અથવા જે લેણદારોના દવા યાદીમાં કમ્પલ કયા હોય અથવા પુરાવા ઉપરથી સમિત થયા હોય તેમાંના ઘણા જણ જેઓનું લેણું વધેરે હોય તેઓને હેડગ લખેલા પ્રકારની અરજી કમ્પલ છે એવું નજરમાં આવે તો જો નાદારની અરજીની ચોકસી થયાપછી આર્થે હરકોઈ વખતે આ આજ્ઞાને જોડેલાં ૬૧ પરિશિષ્ટના નમુના પ્રમાણે જરૂર હોય તે પ્રમાણે ફેરફાર કરીને નાદાર અરજી કરે ત્યાર પછી તેને નહીં છોડવાનું મનમૂત કારણ નહીં દેખાશે તો કહાણે ઘણે નાદારને છોડવામાં આવે એવા હુકમ કરવાને કોર્ટે મુખત્યાર છે. છોડવાના દિવસ બાબતની જાહેર ખબર કોર્ટે ફરમાવે તે રીતે આપવી. અને સરકારી આજ્ઞામાં છપાવવી. અને જે દિવસ બાબત સદરહુ પ્રમાણે જાહેર ખબર આપી હશે તે દિવસે અરજીની અને તે અરજી બાબતની હરકોટની ચોકસી કરવી; અને કોર્ટે નાદારને છોડી મુકવા અથવા વાજબી હોય તે પ્રમાણે બીજા હુકમ કરવો. છોડી મુકવાના હુકમની નકલ જડજનની સહી તથા કોર્ટના શિક્ષા સુધાં નાદારને આપવી, અને સદરહુ પ્રકારના હરકોઈ દવા બાબત અથવા તે ઉપરથી કરેલી ફરિયાદી બાબત હરકોઈ દિવાની ધનસાફીની કોર્ટમાં તે સહીવાળી નકલ હાજર કરવો એટલે તે પૂરા જવાબ છે એવું સમજવું.

૫૩. જે નાદારે અરજી કરી હોય અથવા જેણે નાદારીનું કામ કર્યું એવો આ આજ્ઞા પ્રમાણે ફરિયાદી થયા હોય તેણે પોતાની યાદી ફેલ કરી હોય તો તે આ આજ્ઞાને જોડેલાં ૫૧ પરિશિષ્ટના નમુના પ્રમાણે કોર્ટેને અરજી કરવાને મુખત્યાર છે. પણ મુકદ્દમાની હકીકત પ્રમાણે વતો એકો મનમૂત લખવાની જરૂર હોય તે પ્રમાણે અરજીમાં લખવો. અને એ પ્રમાણે અરજી થયા પછી ઉપરની છેલ્લી કલમમાં કહ્યા પ્રમાણે હુકમ કરવાને તથા તે બાબત આગળ કામ ચલાવવાને કોર્ટે મુખત્યાર છે.

૫૪. કોઈ માંણસને મલિકા માઆઝમાનું અથવા તેના જનનિશીનનું અથવા ઇંડિયાના રોટ સેક્ટરીનું અથવા હિંદુસ્થાનની હરકોઈ સરકારનું જિલ્લા હોય તે જિલ્લા આ આજ્ઞા ઉપરથી કંઈક વાત કરી હોય તે વાત ઉપરથી વળી જાય છે અથવા તે વચ્ચે કરવાની અથવા લેવાની હરકત થાય છે એવું સમજવું નહીં. પણ નાદારનાં ઇચ્છેનાં જોડેલા ભાગે આ આજ્ઞા પ્રમાણે તેના લેણદારોને અરખર વેંદેલી આજ્ઞા હોય તે ભાગને આ ફરિયાદી લાગૂ નથી.

૫૫. આ આજ્ઞાના ફરિયાદી પછીની જગ્યાએ લાગૂ છે એવું સમજવું, અને પરણેલી સ્ત્રીનું ઇચ્છે આફ્રિકાના આસેનીને દ્વારની કરવા બાબત હુકમ થશે તે તેનું પોશાક સાંમન તથા બીજાનાં તથા બીજા જે જનસોની જરૂર હોય તે જનસો એ સર્વ મળીને ૨૦૦ રૂપિયા સુધી કાંમતની હોય તે સિવાય તે સ્ત્રીનાં સઘનાં ઇચ્છેનાં બીજાં માંણસનાં ઇચ્છેનાં પ્રમાણે બરાબર લાગૂ થશે. પણ એવું ફરિયાદી છે કે પરણેલી સ્ત્રીના આ આજ્ઞાના ફરિયાદી પ્રમાણે છુટકા થયાના સમયથી તેના ધણીના હરકોઈ જિલ્લામાંથી છુટકા થાય છે એવું સમજવું નહીં.

૬૦. ફરિયાદી બાબત કોઈ માંણસ કેદમાં પડેલા હોય તે ગાંડા હોય અથવા ગાંડા થશે અને તે ગાંડા નહીં હોય તો તે જે પ્રમાણે આ આજ્ઞાના ફરિયાદી પ્રમાણે પોતાના છુટકા કરી લેતે તે જ પ્રમાણે છુટકા કરાવી લેવાની સ્થિતિમાં તે નહીં હોય તો તે જે જે જરૂરના અથવા માંણસના તાબામાં કેદ હોય તેણે તે વાતની ખબર જાહેર કોર્ટેને આપવી. પછી કોર્ટેને ચોખ્ખું દેખાય તે પ્રમાણે કોર્ટે તે કેદનાં મનની સ્થિતિ બાબત ચોકસી કરવી; અને કેદી ગાંડા થઈ ગયો છે એવું કોર્ટે ફરિયાદી તો જે લેણદારની ફરિયાદી ઉપરથી તે કેદ હોય તે લેણદારને નોટીસ આપવાને

નાદારનાં ઇચ્છેનાં માંથી તેનાં ફરિયાદી નીચે હિસ્સો મળે અથવા તેટલી રકમ જે લેણદારો રાજી થાય તો નાદારનો આખરનો છુટકા કરવાની સરતો ફરિયાદીને હુકમ કરવાને તથા ચોકસી કરવાની વખત ફરિયાદીને તથા નોટીસ આપવાનું ફરિયાદીને કોર્ટે મુખત્યાર છે.

નાદારે યાદી ફેલ કરી હોય તો તે અરજી કરે ત્યાર પછી તેને છોડી મુકવાની સરતો ફરિયાદીને હુકમ કરવાને તથા ચોકસી કરવાની વખત ફરિયાદીને તથા નોટીસ આપવાનું ફરિયાદીને કોર્ટે મુખત્યાર છે.

મલિકા માઆઝમાનું અથવા હિંદુસ્થાનની સરકારોમાંની કોઈ સરકારનું જિલ્લા તથા ગુલ્ડે-ગારો વગેરે આપવી હોય તેને આ આજ્ઞાના કોઈ ફરિયાદી ઉપરથી હરકત થતી નથી.

પરણેલી નાદાર સ્ત્રીઓ બાબત વિશેષ ફરિયાદી.

અને ગાંડા નાદાર બાબત.

અને નોટીસમાં લખેલ દિવસે તે કેદીને છોડી મુકવાનો હુકમ કરવાને કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે. નોટીસમાં દિવસ ઠરાવવા તે નોટીસ આપ્યાંની તારીખથી એક મહિનાની અંદર ઠરાવવા નહીં. પણ એવું ઠરાવું છે કે નાદાર ગાંડો હોત અને અરજી કરી હોત તો ઇચ્છે સ્વાધીન કરવાના હુકમ ઉપરથી તેનું જે ઇચ્છે આફિરિયલ આસૈનીને સ્વાધીન થયું હોત તે સધળું ઇચ્છે આ કલમ પ્રમાણે કેદીને છોડી મુકવાનો હુકમ કર્યો હોય તે હુકમ ઉપરથી આ આક્રમાં પાછળ કહેલી રીતે તથા કારણ સારૂ આફિરિયલ આસૈનીને સ્વાધીન થશે.

તનાઓરી કરવા બાબત તથા માલમતા તથા છોકા (એટલે આપડા) તથા કાગળ વગેરે કાઢાડી લઈ જવા બાબત અથવા સંતાડવા બાબત સજા થશે.

પાછળ કહેલા યુનહા બાબત દંડ કર્યો હોય તે દંડના અવે-જનો ઉપયોગ.

આસૈની વગેરેએ દસ્તાવેજ બેવા દેવા અને નકલ આપવી.

નાદારીની નોટીસો વગેરે સરકારી આગ્રેટમાં છપાવવી.

નાદારની ચાલીમાં લખેલાં કરજની રકમનું હુકમનામું કરવાનો હુકમ કરવાને કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે.

આગળજતાં નાદારની કંઈ માલમિલકત જડે તો તે ઉપર તે હુકમનામું બજાવવું.

૧૧. નાદારનું ઇચ્છે આસૈનીને સ્વાધીન કરવા બાબત કોર્ટ હુકમ કર્યો હોય તે હુકમ, હિંદુસ્થાનના ફોર્જદારી કાયદાની ૨૦૧ કી અને ૨૦૭ મી કલમના અર્થ પ્રમાણે હુકમ છે એવું સમજવું. અને નાદારનાં ઇચ્છેનો કંઈ ભાગ આફિરિયલ નાદારને અથવા તેના લેણદારોને નુકસાન લગાડવાના ઇરાદાથી જે માંખુસ તે ઇચ્છે બાબત ૨૦૧ કી અને ૨૦૭ મી કલમમાં કહેલાં કામોમાંનું કંઈકામ કરશે તે માંખુસ તે કલમમાં કહેલી સજાને લાયક થશે.

૧૨. જે યુનહાને લીધે નાદારનાં ઇચ્છેને નુકસાન લાગ્યું હોય તે યુનહા બાબત દંડ આપવાનો જે માંખુસને હુકમ કર્યો હોય તે માંખુસ તે દંડ અથવા તેના કંઈ ભાગ આસૈનીને આપવા અને તે અવેજ ઇચ્છેનો ભાગ છે એવું સમજવું લેણદારોના કાયદાસારૂ તેની વ્યવસ્થા કરવાનો હુકમ કરવાને દંડ કરનારી કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે.

૧૩. નાદારી બાબતના સઘળા દસ્તાવેજ તથા પ્રોસીડિંગ આસૈનીને અથવા કોર્ટના ખીન્ન અંમલદારને સ્વાધીન હોય તે યોગ્ય વખતે જઈને બેવાનો અધિકાર નાદારને તથા તેના લેણદારને તથા તેઓના મુખ્યત્વારોને છે. અને પક્ષકારો અથવા તેઓના મુખ્યત્વારો તે દસ્તાવેજોની તથા પ્રોસીડિંગની નકલો મેલેડ માગે તો દિવાની મુકદમામાં નકલો આપે છે તેજ પ્રમાણે તે નકલો અંમલદારોએ આપવી. નકલો આપે તે ખરી નકલ છે એ રીતે તે ઉપર આફિરિયલ આસૈનીની સહી અને ફોર્ટનો શિકો બેઠવે.

૧૪. આ આક્ર પ્રમાણે કરજમાંથી છુટવાસારૂ નાદાર કોર્ટમાં અરજી ફેલ કરી હોય તે બાબત અને નાદારીનું કામ કર્યાને દરએક ઠરાવ થયો હોય તે બાબત અને તે ઠરાવ કાયમ થયો હોય અથવા રદ થયો હોય તે બાબત અને નાદારનું જાણ હોય તે બાબત અને નાદારીનું કામ કર્યોનો ઠરાવ થયો હોય ત્યારે જે અરજી ઉપરથી ઠરાવ થયો હોય તે અરજીની તારીખ બાબત નોટીસો આફિરિયલ આસૈનીએ તાખડોળામ સરકારી આગ્રેટમાં છપાવવી. અને તે નોટીસ જે સરકારી આગ્રેટમાં હોય તે આગ્રેટ હજાર કરશે એટલે તે આગ્રેટ અરજી ફેલ કરવા બાબત તથા સદરહુ પ્રકારનો ઠરાવ થયા બાબત અને તે ઠરાવ કાયમ થયા બાબત અથવા રદ થયા બાબત તથા સદરહુ પ્રોસીડિંગની તારીખ બાબત બરાબર પુરાવા છે એવું સમજવું.

૧૫. નાદારનો આ આક્ર પ્રમાણે છુટકો થયો નહીં હોય ત્યારે તેના છુટકા બાબત હુકમ કર્યા પહેલાં કોર્ટની નજરમાં આવશે કે ક્યાંયું ક્યાંયું જીલ્લા નિયંત્રણે તો તે જીલ્લાની રકમનું હુકમનામું આફિરિયલ આસૈનીનાં નામનું જિલ્લાની દિવાની કોર્ટ પાસે કરાવવાને કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે. અને નાદારને સદરહુ પ્રકારનું જીલ્લા અથવા તેનો કંઈ ભાગ વાળવાનો રાક્તિ છે અથવા તે વાળવાને કામ લાગે તેવી માલમિલકત મુજાને તે મરી ગયો છે અને હેડગ લખ્યા પ્રમાણે કરવાનું વાજબી તથા યોગ્ય છે એવી સદરહુ પ્રકારને પ્રસંગે હરકોઈ વખતે આસૈનીની અથવા લેણદારની દરખાસ્ત ઉપરથી કોર્ટની આત્મી થશે ત્યારે મુકદમાની સઘળી હજીગત બેતાં યોગ્ય દેખાય તેટલા રૂપિયા સારૂ સદરહુ હુકમનામું તે નાદારની માલમિલકત ઉપર બજાવવાનો હુકમ કરવાને કોર્ટ મુખ્યત્વાર છે. નાદારની માલમિલકત કાયદા પ્રમાણે આસૈનીને સ્વાધીન થઈ હોય કે નહીં હોય તો પણ તે વાતની ચિંતા નહીં. અને એ પ્રમાણે જે રૂપિયા વજલ થાય તેની વેહેંચણી કરવા બાબત આ આક્રમાં પાછળ જે રીત કહી છે તે રીતે નાદારના લેણદારને ભાગે પડતાં વેહેંચી આપવાનો

કોઈ હુકમ કરે. અને સદરહુ કરજ તથા દેણું બધું વળી રહે ત્યાંહાં મુધી કોઈ વખતે વખતે હુકમ કરે તે પ્રમાણે તે હુકમનામાં ઉપરથી આગળ કામ ચલાવવું. તે હુકમનામું બનવવાનો હુકમ થવા બાબત કોઈને દરખાસ્તો, દિવાની ઇનસાફતું કામ ચલાવવાની રીત બાબતના કાયદામાં કહેલા નિયમો પ્રમાણે બને ત્યાંહાં મુધી કરવી, અને તેઓને મુદતની હરકત નથી એવું સમજવું. પણ સદરહુ દરખાસ્ત ઉપદ્રવકારક અથવા જુલમ બરેલાં છે એવું નજરમાં આવે તો તે દરખાસ્ત રદ કરીને વાળખી દેખાય તેટલા ખર્ચ તે દરખાસ્ત કરનાર ઉપર નાખવાને કોઈ મુખત્યાર છે.

૧૧. જે કશિલ બાબત ઉપર કહેલા પ્રકારનું હુકમનામું થયું હોય તે કશિલ વળે તો વળવાનો મજદૂર શીરસ્તા પ્રમાણે ફરિયાદી થઈને હુકમનામું થયાપછી (ફરિયા) વળ્યાનો મજદૂર જે રીતે લખે છે તથા દફતરમાં દાખલ કરે છે તે રીતે લખવો તથા દફતરમાં દાખલ કરવો. અને હુકમનામું બનવતાં જે ઇચ્છે હાથમાં આવ્યું હોય તેમાંથી કંઈ પાકી રહે તો તે પછી કોઈ નાદારને અથવા તેના વારસ વકીલને સ્વાધીન કરવાનો હુકમ કરવો. હુકમ થાય એટલે તાબડોળ તે તેના કબજામાં આવવું જોઈએ.

૧૨. કોઈ માંણસની માએ અથવા બાપે અથવા બીજાં સગાંવાહાલાંએ અથવા બીજાં મયત માંણસે કણ કર્યું હોય તે તેણે આ આક્ર આલ થયા પહેલાં કર્યું હોય કે નહીં હોય તોપણ આ આક્ર અંમલમાં આવ્યા પછી તે કણનો જવાબ તે માંણસને આપવો પડે. પણ માએ અથવા બાપે અથવા બીજાં સગાંવાહાલાંએ અથવા બીજાં મયત માંણસે જે ઇચ્છે તેને વસિયતનામું કરીને આવ્યું હોય અથવા તેવાં માંણસનાં વારસ વકીલપણાંની રૂએ જે ઇચ્છે તેણે કબજામાં લીધું હોય તે ઇચ્છે જરૂર ફરિયા વળે તેટલું હોય તેટલા ફરિયા મુધી તેને તે કશિલ આવવું પડે. વળે આવવું પડે નહીં. પણ એવું ઇચ્છે છે કે ૨૧ વરસની ઉમરનો અથવા તે કર્તા વતી ઉમરનો કોઈ માંણસ એકઠાં રહેલાં કુટુંબનો હોય તે સબખથી તેને જે કશિલનો જવાબ આપવો જોઈએ તે કશિલ આ આક્રના કોઈ ઇચ્છે ઉપરથી જરૂર રહે છે અથવા તેને હરકત થાય છે એવું સમજવું નહીં.

૧૩. કોઈ જિલ્લામાં પેઠાની દુકાન હોય તેના વહિવાટ બાગિચો અથવા ચાકર અથવા મુખત્યાર કરતો હોય અથવા ચલાવતો હોય તોપણ તે દુકાનને અને તેનું ઇચ્છે ગમે તે કેકાણે હોય તે ઇચ્છે, અને જે બાગિચો તે પેઠાની દુકાનમાં રહીને તેનું કામ ચલાવતો હોય તે બાગિચાને તથા તેનું ઇચ્છે ગમે તે કેકાણે હોય તે ઇચ્છે તે બાગિચાએ અથવા હરકાઈ બાગિચાએ અથવા દુકાનના મુખત્યારે અથવા ચાકરે તે પેઠાની દુકાનની તરફથી ગમે તે કેકાણે કશિલ કર્યું હોય તો પણ આ આક્ર અંમલમાં આવ્યા પછી તે કશિલનો જવાબ દેવો પડે. પછી તે કશિલ આ આક્ર અંમલમાં આવ્યા પહેલાં કર્યું હોય કે નહીં હોય તો પણ ચિંતા નહીં. અને સદરહુ જિલ્લાની હદ બાહાર રહેનારા બાગિચાને નામે અથવા બીજાં માંણસને નામે અથવા તેઓની તરફથી તે પેઠાની દુકાન ચલાવી હોય તોપણ ચિંતા નહીં.

૧૪. આ આક્ર અંમલમાં આવ્યા પછી કોઈ આક્રના અથવા કાયદાના ભાગ આ આક્ર વિરુદ્ધ હોય તે ૨૬ જાણવા. પણ તે ભાગ ઉપરથી પહેલેના આક્રનો અથવા કાયદાનો ભાગ ૨૬ થયો હોય તે બાબત તે ભાગ ૨૬ છે એવું સમજવું નહીં.

અને સદરહુ હુકમનામાંનો અવેજ વજલ થયા પછી અવેજ પોહોઆની વાત હુકમનામાં ઉપર લખવાનો હુકમ કરવાને કોઈ મુખત્યાર છે.

પોતાનાં માબાપ વગેરેએ માલમલકત મુકશિલ અથવા પોતાના કબજામાં આવી હોય તે કર્તા મા બાપ વગેરેનું કરજ વગેરે વળું હોય તે કરજ વગેરે, વસિયતનામાં ઉપરથી જેટલી માલમલકત મળી હોય અથવા કબજામાં આવી હોય તેટલું આવવું પડે.

એકઠાં રહેલા કુટુંબ બાબત વિશેષ ઇચ્છે.

બાગિચા જિલ્લાની હદ બાહાર હોય અને કણ ગમે તે કેકાણે કર્યું હોય તોપણ તે કરજ વાળવાને પેઠાની દુકાનો તથા તેઓના મુનીમ વગેરે તથા તેઓની માલમલકત લાયક છે.

જે કાયદા તથા આક્ર આ આક્ર વિરુદ્ધ હોય તે ૨૬ જાણવા.

પરિશિષ્ટ (૨૫).

ને નાદાર કેદમાં હોય તેને અરજ કરવી હોય તેનો નમુનો.

નાદાર દેવાદારોને કરજમાંથી છોડનારી કોર્ટની ખીજમતમાં.

નાદારની બાબતમાં.

સદરહુ કોર્ટના જડજ સાહેબની ખીજમતમાં હું.

અરજ કરું છું કે)

રૂપિયાની

એ રૂપિયાદ કરી તેથી હારી ઉપર

નું રીટ

નિકળ્યા ઉપરથી) તારીજ

માહે

ને રાજે હાને

જેલરને સ્વાધીન ફરજો છે. અને ત્યારથી

એ

રૂપિયાની તથા

એ

રૂપિયાની રૂપિયાદી કરી

તેથી હાને કેદમાં રાખવાનો હુકમ થયો છે. અને તે પ્રોસેસ ઉપરથી હમણાં હું ગુરંગમાં કેદ છું.

સન ૧૮૬૧ ના મુંબઈના નાદારી બાબતના આક્ટનો ફાયદો મળે એવી હારી ધર્યા છે.

વાસ્તે સદરહુ ડાયવ પ્રમાણે ચાલ્યા પછી હાને તેનો ફાયદો મળવા જોઈએ અને તે કામસાર જરૂર હોય તેવા હુકમ થયા જોઈએ એજ અરજ.

ટીપ.—એમાં ફારી જગા છે તેમાં મજદૂર લખવા અને કૌંસમાં મજદૂર છે તે હકીગત હોય તે પ્રમાણે મુકદ્દિયો અથવા ફેરવવા.

અરજ ઉપર નાદારે સહી કરવી અને જલરે સાહેદી કરવી.

ધણા જણાની એકઠી અરજ હોય ત્યારે એવાજ નમુના પ્રમાણે અરજ કરવી.

પરિશિષ્ટ (૨૬).

ને નાદાર કેદમાં નહીં હોય તેને અરજ કરવી હોય તેનો નમુનો.

નાદાર દેવાદારોને કરજમાંથી છોડનારી કોર્ટની ખીજમતમાં.

નાદારની બાબતમાં.

સદરહુ કોર્ટના જડજ સાહેબની ખીજમતમાં હું
હાલતમાં છું. અને જિલ્લાની હદમાં

અરજ કરું છું કે હું નાદાર

કેસાણે હમણાં હું રહું છું.

સન ૧૮૬૧ ના મુંબઈના નાદારી બાબતના આક્ટનો ફાયદો મળે એવી મહારી ધર્યા છે.

વાસ્તે સદરહુ ડાયવ પ્રમાણે હું ચાલું ત્યાર પછી હાને તેનો ફાયદો મળવા જોઈએ અને તે કામસાર જરૂર હોય તેવા હુકમ થયા જોઈએ એજ અરજ.

ટીપ.—અરજ ઉપર અરજદારે સહી કરવી અને તે ઉપર તેના મુખત્યારે સાહેદી કરવી.

પરિશિષ્ટ (૧૩).

નાદાર દેવાદારિને કરજમાંથી છોડનારી કોર્ટની ખીજમતમાં.

નાદારની ખામતમાં.

હું ઈકરાર કરું છું કે હારું નામ તથા ધંધો તથા પેરો (કસબ) તથા રહેવાનું ઠેકાણું અને મહારી પાસે ખીજનું જે લેણું નિકળે છે અથવા નિકળશે તે અને જે માંણસને હું મળી (કરજદાર) છોટે માંણસ, અથવા જે માંણસ એમ કહે છે કે હું એનો લેણુદાર છું એવું હારા જાણમાં તથા સમજામાં છે તે માંણસ, અને તે કરજનો તથા દવાનો પ્રકાર તથા આંકડો અને તેમાંનું કષ્ટ કષ્ટ કરજ તથા દવા હારે કમ્બલ છે અને કયા કયા ખામત હારે વાંધો છે તે બધાની પૂરેપૂરી અને બરાબર વિગત; અને જે હારું સ્થાવર તથા જંગમ ઈસ્ટેટ તથા માલમતા હારા કબજામાં છે અથવા જે ખામત રિવરસીનનો અથવા રિવરસીનનો અથવા રિવરસીનનો મહારી હક છે તેની અને પેદાસની જે જગા ઉપર તથા ધંધા ઉપર હું છું તેની, તથા જે પેનરાનો તથા નેમણુકો હારે હાલ મળે છે અથવા જે ખામત રિવરસીનનો મહેને હક છે તેની અથવા જે પેનરાનો તથા નેમણુકો મહેને તરફથી જે ખીજાં માંણસને મળે છે તેની અથવા જે પેનરાનથી અથવા નેમણુકથી મહેને હરકોઈ રીતે ફાયદો થાય છે અથવા થાય તેવું છે તેની, અને જે હક તથા અધિકાર હરકોઈ રીતે મહેને છે અથવા મહારી તરફથી અથવા હારા ઉપયોગ સારૂ અથવા ફાયદા સારૂ ખીજાં કોઈ માંણસને જુએ છે અથવા જે હકની અથવા અધિકારની વ્યવસ્થા કરવાનો અથવા જોખમમાં નાખવાનો અથવા ચલાવવાનો મહેને અથવા મહારી તરફથી મહારા ફાયદા સારૂ ખીજાં માંણસને અપવાર છે તે બધા હકની તથા અધિકારની પૂરેપૂરી અને બરાબર વિગત; અને મહારું અથવા હારી તરફથી મહારા ફાયદા સારૂ કોઈ માંણસનું એકલાનું અથવા ખીજાં માંણસની સાથે મજમાલ ખાતે જે લેણું નિકળે છે અથવા નિકળનાર છે તેની, અને જે માંણસની પાસે તે લેણું નિકળે છે અથવા નિકળનાર છે તે માંણસોનાં નામની તથા રહેવાનાં ઠેકાણાંની અને જે સાહેબો તે લેણું સામિત કરી રાકે તે સાહેબોની અથવા ખીજા પુરાવાની વિગત મહારથી લખાઈ તેટલી મેં આ મહારી યાદીમાં લખી છે. અને સન ૧૮૯૧ નો મુંબઈનો નાદારી ખામતનો આક્ટ મહારાં તથા મહારાં કુર્કુખનાં જે પેરાક્રા સાંમનને તથા બીજાનાંને તથા જે બીજી જનસોની જરૂર હોય તે જનસોને તથા કામ કરવાનાં હથિયારોને લાગુ નથી તે પેરાક્રા સાંમનની તથા બિજાનાંની તથા જે બીજી જનસોની જરૂર હોય તે જનસોની તથા કામ કરવાનાં હથિયારોની પૂરેપૂરી અને બરાબર વિગત અને તે જનસોની કીમત પૂરેપૂરી અને બરાબર આ મહારી યાદીમાં લખી છે.

* રિવરસીનની હક એટલે કોઈએ પોતાનો હક ખીજને આપ્યો હોય ત્યાર પછી તેને અથવા તેના વારસને તેની સુદત પૂરી થયા પછી જે હક પાછો મળે છે તે.

† રિવરસીનની હક એટલે કોઈએ કંઈ હક કેટલી એક સુદત સુધી આપાપછી તેની આક્રા ખીજને મળે છે તે.

‡ એક્સપેક્ટેન્સીનો હક એટલે આગળ જે હક મળવાનો હોય તે.

લેણદાર.

નંબર.	લેણદારોનાં તથા ઘણા કરનારાઓનાં નામો તથા વર્ણન તથા તેઓનું હમણાનું અથવા આગળનું રહેવાનું કારણ.	રકમ.	ધારે લીધી.	કમૂલ છે કે વધો છે.	કરજ શી રીતે થયું તે, તથા તેને પેટ તારણ હોય તે અને તે ખાખત વધી હોય તો સામગ્રે વાંધો છે તે વધો.

મહિમાહે ઘણું હોય ત્યારે પક્ષકાર લેણદાર તથા દેણદાર છે. આવું ખેડ રીતે તેનું નામ ઘખલ કરવું અને જે અવેજ મળે આપવો હોય તે અવેજ રકમ હેઠળ લખવો.

દેણદાર.

નંબર.	દેણદારોનાં નામ તથા વર્ણન તથા રહેવાનું ડેકાણું.	રકમ.	આરે લીધી.	આવે તેવી છે કે કુખાલ છે અથવા રાક છે.	કરજ શી રીતે થકુ તે તથા તેને પટે તારણ હોય તે.	સહેદા તથા તેઓનું રહેવાનું ડેકાણું તથા જે ખીજા પુરાવા ઉપરથી કરજ સાબિત કરી રાકાય તે પુરાવા.

ટીપ—કામન આસેનીએ માલમિલકત કબજામાં લીધી હોય તો પણ તે બધી માલમિલકત યાદીમાં લખવી.

		કીમત લાગતી હોય તે.
૧. જમીન અથવા ધરો અથવા બાકું અથવા બીજાં સ્થાવર ઇસ્તિમાલ માં હકસંબંધ હોય તે.	કઈ તરેહનું ઇસ્તિમાલ છે તે (ઇસ્તિમાલ સ્વતંત્ર ધણીપણના હક કર્તી યોગ્ય હકનું હોય અથવા ફરજીયાત વરસ અથવા ફરજીયાત પેહુડી વગેરે સુધી તેનો પટ્ટો ચાલવાનો હોય) તથા ટેકાણાનું વર્ણન તથા ભાડુદારનાં નામ તથા વરસનું ભાડું અથવા ઇસ્તિમાલનાં કંઈદેખું આપવું હોય તો તેની વિગત તથા તેનું વર્ણન તથા કરજ.	
૨. જંગમ માલમિલકત.	ધરનું સાંમન. પેરાણી સાંમન (જેને આ આકર લાગૂ હોય તે.) જમીન તથા ઘણીના. રૂપાનાં વાસણ તથા લીનન કાપડ તથા ચીની કામ તથા બિલ્લોરી સાંમન. વેન તથા બીજાં ઘર. ખુફા તથા છાપેલા કાગળ તથા ચિત્રો. થોડા તથા બીજાં જનાવરો. ગાડીઓ. એતી વાડીનો ભંડોલ તથા પાક તથા એતી વાડીનાં હથિયારો. ... વાવેતર કરેલું બીજું તુલ. વેપારનો ભંડોલ તથા યંત્રો તથા કામ કરવાનાં હથિયારો. વાહાણોનો તથા વાહાણના ભાગનો ભંડોલ, વાહાણનું તથા તેના માસરનું નામ, તથા બીજી પૂરે પૂરી વિગત લખવી. સેકડ, હુડીપત્તી, બિઠીઓ અને અંતો વગેરે; બીજી જે માલ મિલકતનું વર્ણન વિશેષ કરીને લખ્યું હોય તે માલમિલકત. ફંડ તથા રથાક તથા કંપની તથા સિંક્યુરિટી વગેરેની વિગત લખવી. તેઓની છેલ્લી પેઢીયણી અથવા બીજી અને કાલેને નામે તથા ક્યારે અને કાલે લાધો. અને ઇસ્તિમાલના ભાગ એણી વિગતે મનકૂર લખવા.	
૩ મૃતલેખાર્પિત ધનના હોય તે.	મૃતલેખાર્પિત ધનનો તથા વસિયતનાં કસ્ટા વગર મરનારના ઇસ્તિમાલ હિસ્સા તથા તે આપતની વિગત.	

જે માલમિલકત ઉપર શિવરાંનનો હક હોય તે તથા જગા તથા પેનશનો તથા નેમણૂકા તથા હક તથા અધિકાર.
જે હક સંબંધ મળ્યા હોય તથા હર કંઈ સરતથી મળવાના હોય તે સધળા લખવા જોઈયે.
જે સ્થાવર તથા જંગમ ઇસ્ટેટમાં તથા માલમતામાં મારો હક સંબંધ છે તે.

		મારો હક સં- બંધ હમણું વે- ચીરાંતો આટલી કીંમત આવશે એવું લાગેછે તે કીંમત.
૧ જમીન ઉપરનો તથા ધરો ઉપરનો તથા બાંડાં ઉપરનો તથા બીજાં સ્થાવર ઇસ્ટેટ ઉપરનો હક સંબંધ. ૨ જંગમ માલમતા.	કમળમાંની માલમિલકતનાં કોષ્ટકમાં જે પ્રમાણે વિગત લખવાની જોઈયે તે પ્રમાણે અહિંમાં માલમિલકતની વિગત લખવી. અને હક સંબંધના પ્રકારનું વર્ણન લખવું અને તે કોહિની પાસેથી અને કંઈ રીતે મળ્યા તે લખવું. અને તે હક સંબંધ જે માંણસો ભોગવતાં હોય તેઓનાં નામ તથા વિગત લખવી. માલમિલકતના પ્રકાર પ્રમાણે તેનું વરસ દાહડ જે ઉપજનું હોય તે ઉપજ લખવી. અને તે માલમિલકત હાલમાં જેનાં અથવા જેઓનાં નામ ઉપર હોય તેનું નામ અથવા તેઓનાં નામો લખવાં અથવા માલમિલકતના પ્રકાર પ્રમાણે તેમાં જેનો કાયદાસર હક સંબંધ હોય તેનું નામ લખવું.	
કમળમાંહેની અથવા શિવરાં- નના હકવાળી જગા તથા પેન- રાનો તથા નેમણૂકો.	જે જગા ઉપર અથવા ધંધા ઉપર હું છું તે તથા તેનો પગાર તથા શી તથા પેદાસ. અને જે પેનશનો તથા નેમણૂકો અને હાલમાં મળેછે અથવા જે બાબત શિવરાંનનો મને હક છે અથવા જે પેન- રાનો તથા નેમણૂકો મ્હારી તરફથી બીજાં માંણસને મળેછે અથવા જે પેનશનથી અથવા નેમણૂકથી મને હરકાંઈ રીતે ફાયદો થાય છે અથવા થાય તેનું છે તે પેનશન તથા નેમણૂક.....	
હક તથા અધિકાર.	જે હક તથા અધિકાર હરકાંઈ રીતે મળે છે અથવા મ્હારી તરફથી અથવા મ્હારા ઉપયોગ સારૂ અથવા ફાયદા સારૂ બીજાં કોઈ માંણસને મળ્યું છે, અથવા જે હકની તથા અધિકારની વ્યવસ્થા કરવાનો અથવા જે હક તથા અધિકાર જોખમમાં નાખવાનો અથવા ચલાવવાનો. મ્હારી તરફથી મ્હારા ફાયદા સારૂ બીજાં માંણસને અપાવવા છે તે સધળા હક તથા અધિકાર.	
જે જનસોને આ આઠ લાગૂ નથી તે જનસો તથા તેઓની નથી તે જનસો.	જે જનસોને આ આઠ લાગૂ નથી તે જનસો તથા તેઓની કીંમત, અને તે જનસોનું પૂરેપૂરું વર્ણન તથા તેઓની કીંમત...	

યાદી ઉપર નાદારે સહી કરવી અને તેના વકાલિ સાહેબી ક વી.

ધણા જણાની એકઠી યાદી હોય તો અવાજ નમુના પ્રમાણે કરવી.

પરિશિષ્ટ (ડ).

નાદારીનો ઠરાવ થવા બાબત અરજ કરવી જોઈએ તેનો નમુનો.

નમુનો નંબર ૧.

નાદાર દેવાદારોને કરજમાંથી છાડનારી કોર્ટની ખીજમતમાં.

નાદારની બાબતમાં.

સદરહુ કોર્ટના જડજ સહિબની ખીજમતમાં.

હું અરજ કરું છું કે મહિનાની તારિખે અથવા
તે તારિખને સુમારે (કેરીને તુરંગમાં મોકલવાની વખત તથા જગા લખવી અને જે કરજની
અથવા નાણાંની રકમ બાબત કેરીને સદરહુ પ્રમાણે તુરંગમાં મોકલ્યો હોય તે રકમ લખવી.)
અને સન ૧૮૯૧ નો મુંબઈનો નાદારી બાબતનો આજ્ઞ છે તેના ઠરાવ પ્રમાણે
કેરીની વ્યવસ્થા થવી જોઈએ એવી મહારી ઈચ્છા છે.

વાસ્તે અરજ એ છે કે સન ૧૮૯૧ નો મુંબઈનો નાદારી બાબતનો આજ્ઞ છે
તેના ઠરાવ પ્રમાણે મજદૂર એ નાદારીનું કામ કર્યું છે એવો ઠરાવ કરીને એ બાબત
ચોખ્ખ હુકમ કરવો જોઈએ.

સહી.

નમુનો નંબર ૨.

નાદાર દેવાદારોને કરજમાંથી છાડનારી કોર્ટની ખીજમતમાં.

નાદારની બાબતમાં.

સદરહુ કોર્ટના જડજની ખીજમતમાં.

હું અરજ કરું છું કે કેકાણે
પેહલાં રહેતો હતો.
(આજ સુધી તથા તારીખ સુધી કેકાણે
ધંધો અથવા કામ ચલાવતો હતો).

મહિનાની તારિખે અથવા
તે તારિખને સુમારે મજદૂર એણે (નાદારીનું
કામ અથવા કામો કર્યાં એવું લાગતું હોય તે સંક્ષેપે અહિંયાં લખવું) તે કામ ઉપરથી
મજદૂર એણે નાદારીનું કામ કર્યું એવો ઠરાવ થવાને ત પાત્ર છે એવી જાને સલાહ
મળી છે અને તેવું મને લાગે છે.

મજદૂર ની પાસેં સદરહુ વખતે તથા હમણાં મહારા
રૂપિયા માગણા છે (માલ વેચીને રવાઘીન કર્યા બાબત અથવા બીજા કશા બાબત તે
જાણી (કરજદાર) હોય તે અહિંયાં લખવું.

વાસ્તે અરજ એ છે કે સન ૧૮૯૧ નો મુંબઈનો નાદારી બાબતનો આજ્ઞ છે તેના ઠરાવ
પ્રમાણે મજદૂર એણે નાદારીનું કામ કર્યું એવો ઠરાવ કરીને એ
બાબત ચોખ્ખ હુકમ કરવો જોઈએ.

સહી.

ટીપ.—કોરી જગા છે તેમાં પ્રસંગ પ્રમાણે મજદૂર લખવો અને કૌંસમાં મજદૂર છે તે
પ્રસંગ પ્રમાણે વતો એછો કરીને લખવો.

ઘણા જણાં મળીને એકઠી અરજ કરવી હોય તો એવાજ નમુના પ્રયોગ કરવી.

પરિશિષ્ટ (ઈ).

વેપારી નહીં હોય તેવા નાદારને છુટકાનો હુકમ દાખલા પ્રમાણે મળવા બાબતની અરજીનો નમુનો.

નાદાર દેવાદારોને કરજમાંથી છેડનારી ડ્રાઈન્ટી ખીજમતમાં.

નાદારની બાબતમાં.

સદરહુ ડ્રાઈન્ટના જડજ સાહેબની ખીજમતમાં.

હું

અરજ કરું છું કે

ની

તારિખે અથવા તે તારીખને સુમરે હકીગત સંક્ષેપે લખવી)

સદરહુ નાદારીના મુકરમમાં આ ડ્રાઈન્ટમાં જે કરજ સાબિત થયું છે તેનો એક તૃતીયાંશ મ્હારા ઇસ્ટમાંથી વજલ થયે છે (અથવા સદરહુ યાદીમાં લખેલા મ્હારા લેણદારોમાંના ધણા જણ જેઓનું લેણું વધારે છે તેઓ અથવા જે લેણદારોએ પેતાનું લેણું આ ડ્રાઈન્ટમાં સાબિત કર્યું છે તેઓ મ્હારા સદરહુ કરજ બાબતના ખીજાં કલિલમાંથી મ્હને છેડવાનો ડ્રાઈ હુકમ કરશે તો કમ્પલ છે) એનું આ અરજીની સાથે યાદી છે તે ઉપરથી જણાવો તે યાદી ઉપર કેટલે જેહરબાની કરીને ગોર કરાવવો.

સદરહુ આડના ઇરાવ પ્રમાણે છુટકાનો હુકમ દાખલા પ્રમાણે મળે એવી હારી અરજ છે.

વાસ્તે સદરહુ પ્રકારનાં કરજ બાબતનાં સમ્મળાં કલિલમાંથી મ્હારે છુટકા કરીને તે કામ-સાર જરૂર હોય તેવા હુકમ કરવા બંધાયે અજ અરજ.

સહી.

ટીપ.—કોરી જગા છે તેમાં પ્રસંગ પ્રમાણે મજદૂર લખવો અને કૌંસમાં મજદૂર છે તે પ્રસંગ પ્રમાણે વત્તો એછો કરીને લખવો.

યાદીમાં અસલની યાદીની નકલ બેઘેએ અને ત્યાર પછી કરજ સાબિત થયું હોય તો તે લખવું. લેણદારો કમ્પલ હોય તો તેઓની કમ્પલત ઉપર તેઓની અથવા તેઓના મુખ-ત્યારોની સહી બેઘે.

પરિશિષ્ટ ૫).

નાદાર વેપારીને છુટકાનો હુકમ દાખલા પ્રમાણે મળવા બાબતની અરજીનો નમુનો.

નાદાર દેવાદારોને કરજમાંથી છેડનારી ડ્રાઈન્ટી ખીજમતમાં.

નાદાર વેપારીની બાબતમાં.

સદરહુ ડ્રાઈન્ટના જડજ સાહેબની ખીજમતમાં.

અરજ એ છે કે આગળ લખ્યા પ્રમાણે હું નાદાર થયો ત પેઢલાં

હું

ડેકાણું વેપાર અથવા ધંધો ચલાવતો હતો.

ની

તારિખે અથવા તે તારીખને

સુમરે સન ૧૮૯૧ નો મુંમઠનો નાદારી બાબતનો આઠ છે તે આઠ પ્રમાણે છુટકા થયે સાર જે અરજ કરી છે (અથવા નાદારીનું કામ કર્યું એવો આ ડ્રાઈન્ટ ઇરાવ કર્યો છે).

ની

તારિખે અથવા

તે તારીખને સુમરે મેં હારી યાદી આ ડ્રાઈન્ટમાં ફેલ કરી અને સન ૧૮૯૧ નો મુંમઠનો નાદારી બાબતનો આઠ છે તેના ઇરાવ પ્રમાણે છુટકાનો હુકમ દાખલા પ્રમાણે મ્હને મળે એવી હારી ઇચ્છા છે, વાસ્તે તે કારણ સાર જરૂર હોય તેવા હુકમ કરવા બંધાયે. અને છુટકાનો હુકમ દાખલા પ્રમાણે કેટલે કરશે ત હુકમ ઉપર મારો છુટકા હેકળ લખેલાં કરજ બાબતના અથવા દાવાબાબતના એટલે મ્હારી નાદારીમાં જે કરજ તથા દાવા આ ડ્રાઈન્ટમાં સાબિત થયાં છે અથવા સાબિત થશે તે બાબતનાં કલિલમાંથી મ્હારે છુટકા કરવા બંધાયે.

સહી.

ટીપ.—અરજદારે પોતાની યાદીની નકલ આ અરજ સાથે આપવી અને સાબિત થયેલું કરજ અગાઉ ફેલ કરેલી યાદીમાં લખવું હોય તો પણ તે સમ્મળ કરજ આ યાદીમાં લખવું.

કોરી જગા છે તેમાં પ્રસંગ પ્રમાણે મજદૂર લખવો અને કૌંસમાં મજદૂર છે તે પ્રસંગ પ્રમાણે વત્તો એછો કરીને લખવો.

કારણની તથા સમયોની વિગત.

નિવ્હા મહિના નાગર દેવદારોને કરજમાંથી છોડાવવાની કંઈપણ તન્યીજ કરવાની નર છે એવું મુંબઈ પ્રેસિડેન્સીનાં ઇનસાફ ખાતામાં જે અંમલદારોએ ધણાં દહાણ કામ કર્યું છે તે અંમલદારોનું કેટલાંએક વરસ થયાં અનુમત છે.

પહેલાં સન ૧૮૫૨ ના વરસમાં એ ખાખત સરકારી અંમલદારોએ પક્ષો અભિપ્રાય સરકારને જાહેર કરે હતો અને ત્યારથી એ ખાખત વારે ધડીએ તકરાર ચાલી છે. “બ્યાંક્રપટ લા” નો એટલે દેવાળીઆઓના કાયદાનો અભિપ્રાય હિંદુસ્થાનના લોકોની સ્થિતિને તથા નિવ્હામાંની ડોરોને માફક આવે તેવું કરવાને મેટ્રી અડચણ પડશે એવી સમજણથી નાદારોને કરજમાંથી છોડવા ખાખત જેઓની ઇચ્છા છે તે સર્વેની ઇચ્છાને ધણી હરકત થઈ છે. તે હરકત મેટ્રી નથી એવું કેટલાંએક જણાનું મત છે અને નાદારોનો સામાન્ય આદર ઠરાવવા ખાખત મુંબઈ સરકારે ઇંગ્લેન્ડની લેન્ડસલેટિવ કૉન્સિલને પેહેલાં લખી મોકલ્યું હતું તે સન ૧૮૫૮ નાં વરસમાં એજ હરકતથી રદ થયું. દેવાળું કાહાડયથી જેઆખર થાય છે તે વાત મનમાં લાગીને ઇંગ્લંડ દેરામાં લોકો ખેપરવાઈથી કરજ કાહાડતા નથી તે પ્રમાણે હિંદુસ્થાનના લોકો ચાલશે નહીં. અને ખરા લેણદારોને વેહેંચી આપવાનો અવેજ આડું દેણું વાળવામાં પૂરો થઈ જશે અથવા એટલા થશે તેવું આડું દેણું દેવાળીઆઓથી કપટથી પોતાની યાદીમાં નહીં લખાય એવા નાદારોનો કાયદો તૈયાર કરશે મુશ્કેલ છે એવું ઇંગ્લેન્ડની લેન્ડસલેટિવ કૉન્સિલનું કેહેવું હતું. અને વળી તેઆનું કેહેવું એવું હતું કે નાદારની માત્ર મિલકત ઉપર જેઓના હક હોય તેઓને તે માલ મિલકત વાળખી રીત વેંચ્યા આપવાસાથે દિવાની ઘેટીમાં કામ ચલાવવાની રીત છે તે ઉપરથી સારોજ બંધાવત રહે છે. અને દિવાની ઇનસાફનું કામ ચલાવવાની રીત ખાખતનો કાયદો ઠરનાર છે તે ઉપરથી તો આ મતલબ વધારે ખર આપશે.

તે કાયદો હમણાં અંમલમાં આવ્યો છે અને તેમાં સારા સારા ઠરાવ ધણા કચ્છા છે તેમ દેણદારની માલમિલકતના પૈસા કરીને તેના લેણદારોને વેહેંચી આપવાનું કામ વેહેવું થવાનો ઠરાવ છે. પણ ૧૦૦ રૂપિયા કરતાં આછું કરજ હોય તો તેમાંથી દેણદારનો કાયમ છુટકો થતો નથી, અને નાદારની માફમિલકતમાંથી પોતાનો હિસ્સો મળવા સાથે દરએક લેણદારને ફરિયાદીનો ખરચ તથા ફીફર કરવી પડે છે. હમણાં ફરિયાદી કરવી પડે છે એજ એક મેટ્રી અડચણ છે પણ કાયમ છુટકો થતો નથી તેથી તો વેપાર વણજ તથા ધંધાની વૃદ્ધીને મેટ્રી હરકત થાય છે અને દેરાની બદલી થવા સાથે આ હરકત કંઈપણ ઉપાય કરીને મટાડવાની નરજન છે એવો સધળો મુધરેવે કેડાંણે અનુભવ આવ્યો છે.

લોકોની સ્થિતિ સુધારવા સાથે ઠરાવેલા કાયદા ચાલુ કરતાં વારને તુરત કેટલાંએક નિવ્હામાં ફરિયાદીની સંખ્યા ધણીજ વધી તે ઉપરથી કેટલાંએક વરસ થયા માજી સદરઅદાલતના નડજ સહેળો એ વાત ઉપર ધ્યાન પોહોંચાડતા લાગ્યા છે. અને અમદનગર નિવ્હાની ફરિયાદી તપાસી જોતાં તેમાંની ધણીખરી અસલ ફરિયાદો યોગ્યોડ રૂપિયાની હતી પણ સન ૧૮૫૫ ના ૨૮મા આડ઼ પ્રમાણે એગણા અથવા પાંચગણા રૂપિયા કરીને તે ખાખત ગરીબ લોકો ઉપર સાહુકારોએ ફરિયાદ કરી છે એવું નજરમાં આવ્યું છે. જાજ ધણાંમાં ધણું મુદલ જેટલું અપાવતું એવા ધર્મશાસ્ત્રનો જે નિયમ મુંબઈનાં કાયદા પુસ્તકમાં લખલ કચ્છો હતો તે સદહું આડ઼ ઉપરથી રદ થયો છે. અને અતિરાય જાજ વસૂલ કરી રાકાય છે એવું જાજસુધી સમજ્યામાં હતું. એ પ્રમાણે લેણદારના હાથમાં તેના દેણદાર આપ્યાથી ધણા ખરાએ પોતાના દેણદારોને પોતાના તાબામાં રાખ્યા છે. અને એ પ્રમાણે થયાથી દેણદારને પોતાની મેહેનતનું ફળ પોતાનો જીવ બચાવવા જેટલું મળે છે; બાકીનું સધળું લેણદારો આઈ જાય છે. અને પોતાનો છુટકો થવા સાથે ચાલ કરે તે વ્યર્થ છે એવું તેઓનાં મનમાં આવ્યા પછી તેની સધળી હિંમત તથા સાહસ રહેવું નથી. દેણદાર ઉપર ફરિયાદ કરે કે નહીં કરે તોપણ તેઓની

સ્થિતી તેવીને તેવીજ રહે છે. તેની ઉપર કશીયે ફેર કે નહીં કરે તોપણ તેને નફો થાય તે સમજીને તેણે પોતાના લેણદારને આપેલા એવી રાશતરીજ તેની પાસે તેની માલમિલકતનો કેંઈ ભાગ રહેવા દે છે. પણ એવી ને એવી સ્થિતી આગળ ચાલે તે યોગ્ય નહીં અને મદત કરવાની જરૂર છે એવા ઘણા મુકરદમા છે.

દેણદારને પોતાની જાને કરજ કરજું હોય તો તેની એવકુશીનું તથા ઉગ્રપણાનું કૃપાભેષે ભોગવનું એ વિચાર કેટલે એક પ્રસંગે યોગ્ય છે. પણ આ દેરાના ઘણા ખરા અંકુશ દેણદારોની એવી સ્થિતી નથી. વારસામાં મળેલી માલમિલકત જેટલા રૂપિયાની હોય તેટલાજ રૂપિયાનું કરજ આપવે ને, હિંદુલોક પાત્ર છે એમ નથી. તેઓ પોતાના આપનું કરજ વ્યાજ મુદ્દાં તથા દંદાનું મુદ્દલ કરજ આપવાને પાત્ર છે. એ સમજથી સારી સ્થિતીના ઘણા માણસોના નારા વારસો મળ્યાથી થાય છે. એવું વારેવારે બને છે. અને વારસાનાજ સમજથી તેઓના નારા નહીં થયો તો પછી પોતાના વજવાઓનાં કરજનું અત લખી આપું એટલે તે તેઓનું કરજ થયાપછી તેનો નારા થાય છે.

સઘળી જનસોનો બાવ ચઢીગયાથી તથા હાલમાં એતીવાડીની ઉપજ સારી થયાથી લોકોની સદરહુ સ્થિતી કેંઈ એક સુધરી છે તો પણ હજી તો સ્થિતીથી ઘણી નુકસાની થાય છે. જે નાદાર ઉપર એક વાર હુકમનાનું થયું તેને પોતાનું સ્વતંત્રપણું કદી પાછું મળતું નથી અને તેને પોતાની મેહેનતનું કૃપા પણ મળતું નથી. પોતાનું નુકસાન કરીને કોઈ લેણદાર તેને ખુશીથી છૂટ આપે તોજ તેનો કેંઈક છુટકો થાય છે તોપણ ખીજ લેણદારો અવિચારી હોય તેઓના માગણમાંથી છુટવાનો તેનો કેંઈ ઈલાજ ચાલતો નથી.

લોકોની સડો યદ્યપે અને થાય છે તેથી આ ઈલાકાના જૂદા જૂદા જિલ્લાની વચ્ચે અને મુખતે કરીને દેરાની અને સમુદ્ર કિનારાની વચ્ચે વેપાર વણજ ઘણો વધ્યાથી આ દેરાની તથા વેપાર વણજની સ્થિતી બદલાઈને મુખ્ય મુખ્ય વાતમાં યુરોપ અંડના દેરાની સ્થિતી જેવી થઈ છે. વાસ્તે વેપારના કાયદા સારૂ યુરોપ અંડમાં જે જે કાયદાની જરૂર પડી છે તેવા કાયદા અહિંયાં જલદીજ ચાલુ કરવા જોઈયે.

તે કાયદાઓમાં નાદારોના કાયદા મુખ્ય છે. કમ નશીબને લીધે નાદાર થયેલા માણસની માલ-મત્તા આ કાયદા પ્રમાણે તેના લેણદારોને મળે છે અને તે છુટા થાય છે, અને કરજમાંથી છુટો થઈને તે કામ ધંધો કરીને તેથી તેને તથા લોકોને કાયદો થશે. નાદારીનો કાયદો ચાલુ કર્યાથી કેટલાંએક તરફથી થશે તે વાત કમ્પ્લેક્ષ કરવી જોઈયે, પણ તે તરફ કરતાં મેટાં તરફથી કરવાને આગળ પડવાનાં જે કારણો હમણાં છે તે આ કાયદાથી દૂર થશે એવી ઉમેદ છે.

હિંદુસ્થાનના આ ભાગને નાદારીનો કાયદો યોગ્ય છે તેનો અનુભવ સિંધ દેરામાં આવ્યો છે. નાદારી બાબત કેટલાંએક સાદા નિયમ હયાતીને તે દેરામાં કેટલાં એક વરસ સુધી, ચલાયા તેથી લોકોના સઘળા લોકોને ઘણા કાયદો થયો. નાદારી બાબત ચોકસી કરવાની હકુમત કમિશનર સાહેબે સ્થાપી હતી, પણ તે દેરાની કોર્ટની રચનામાં હાલમાં ફેરફાર થયો છે તે સમજથી તે હકુમત ચલાવવી કાયદાસર છે કે નહીં તે બાબત શક પડે તો તે હકુમત ચલાવવાનું બંધ પડ્યું છે અને તે પાછી ચાલુ કર્યા વગર ચારાશે નહીં એવું સરકારને જાહેર થયું છે. વાસ્તે નાદારીનો કાયદો સિંધ દેરાને સારૂ પાછો હાવવાજ જોઈયે; અને તે દેરાને સારૂ કાયદો હાવતી વખતે તે કાયદો આ પ્રેસિડેન્સીના ખીજ ભાગને સારૂ પણ હાવવો યોગ્ય છે વાસ્તે મુખ્ય સરકારના તાબામાં હોના સઘળા જિલ્લાને સરખા લાગુ થાય તેવા સામાન્ય કાયદાનો આ મસુદો તૈયાર કર્યો છે.

કામ મેહેલી રીતે ચત્રાવી શકાય અને પ્રમાણિક દેણદારોનો કરજમાંથી બચાવ છુટકો થાય તે વાત ઉપર મુખ્યત્વે કરીને આ મસુદો તૈયાર કરવામાં ખ્યાન પોહોંચાયું છે. “ઈન્ડિયા લા” માં તરેહ તરેહવાર ઘણીએક વાતો છે તેથી જે જે ચુસ્તવણ બરેલા નિયમો કર્યા છે અને જે નિયમ ચલાવતી વખતે ઈંગ્લેન્ડમાંની નાદારીની કોર્ટોને ઘણાજ વિદ્વાન વકીલાતી મદત મળે છે

તે નિયમ હિંદુસ્થાનમાં ચાલુ કરીએ તો નકામો ખર્ચ તથા હીલ તથા જીલમ થયા વગર રહે-
શે નહીં એવું નજરમાં આવેછે. કેવા કેવા મુકરદમાં આવશે તેનું ખરાબર સ્વરૂપ પેહેલાંથીજ
હરાલી રાકાતું નથી. વારતે જે જે પ્રમાણે મુકરદમાં આવશે તે તે પ્રમાણે આ મસુદાના હાવ
કોર્ટની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેઓને લાગુ કરવા એવી મુખત્યારી કોર્ટને આ મસુદામાં
આપીછે. કામ ચલાવવાના જે ખીલ નિયમ હાવવાની જરૂર અનુભવ ઉપરથી જણાશે તે
નિયમ આ આક્ટની પુરવણી દાખલ હાવવાનો અધિકાર હે કોર્ટને આપ્યો છે. તે નિયમ એક-
ઠા કરીને તેઓને આક્ટ હાવવાની જરૂર જણાશે તો આગળ જતાં હાવવામાં આવશે. પણ
આ આક્ટમાં જે હાવ લખ્યા છે તે અડચણ પડ્યા વગર જેટલા હરાલી રાકાયા તેટલા તથા તે-
વા સ્પષ્ટ હોવાં છે. અને જે મુખ્ય મતલબ સાથે તે હાવવાની યોજના કરી છે તે મતલબ ખર
આવે તેવા તે હાવ છે.

આ મસુદો હમણાં છે તેવા તથા નાદાર દેવાદારોને કરજમાંથી છોડાવવા બાબતના
આક્ટ જેવા તૈયાર કરીને મેહરા મેહરા હુશીયાર અંમલદારોનું અનુમત લેવાસાથે મોકલ્યેછે.
આ મસુદામાં ખામી નથી એવું કહેવાતું નથી અને તે હાવ્યા પછી પણ તે સુધારવા પડશે
અને તેમાં ખીલો ફેરફાર કરવા પડશે. પણ જે દેણદારોએ પોતાની ગેર ચાલથી કરજ કર્યું
નહીં હોય તે અમાર્યા દેણદારો કરજમાંથી છુટશે અને પૈસાવાળા લોકોને વેપાર કરવાનું
ઉત્તેજન મળશે અને તરકકીઆ તથા લુચ્યા લોકોને આ આક્ટનો ફાયદો કરી લેવાનો અટકાવ
થશે તો હિંદુસ્થાનના પશ્ચિમ કિનારા ઉપરના વેપારમાં ઘણો ફેરફાર થશે.

ધર્મરાક્ષનો જે નિયમ આ દેશના લોકોને પણ ગેરવાજબી તથા જીલમ જેવા લાગે છે
તે નિયમ બાબત આ આક્ટમાં જે કલમો છે તે કલમો, અને મુનીમના વહિવટ હેઠળની
પેટાંની પેટીઓમાં થયેલા વેહેવારને આ આક્ટ લાગુ કરવા બાબત જે કલમો છે તે કલમો
આ મસુદાના ખીલ હાવ જે સાધારણ મતલબથી દાખલ કર્યા છે તેજ મતલબથી હરાલીને
દાખલ કરી છે. સઘલા લોકોનો ધણું કરીને જે વિચાર છે તે વિચારને મળતો આવે તેવા
આ પ્રેસિડેન્સીનો કાયદો જોઈએ તેટલા સાફ આ હાવ કર્યા છે વારતે તે આ કૌસલમાં
રજૂ કરવાસાથે ખીલ વધારે સખખો બતાવવાની જરૂર નથી.

આ મસુદાનો ગુજરાતી, મરાઠી, કાનડી, અને સિંધી તરજુમો કરવો.

(સહી) વિલિયમ એડવર્ડ ફ્રિયર.

મુકામ પુણા, તારીખ ૧૩ મી માહે આગસ્ટ સન ૧૮૬૩ અંગ્રેજી.

અમુજીએ હુકમ બંદેગાન આલીનવાખ મુસ્તેતાબ હજરત આન-
રખલ્ ગવરનર સાહેબ બાહાદુર, દરબજલાસ કૌસલ.

હરમર્ટ. બર્ડવૂડ સાહેબ બહાદુર,

આફિરિયેટિંગ અંડર સેક્રેટરી નિસખત સરકાર એઓની સહી.

(True Translation)

VENAYEK WASSOODEW,

Oriental Translator to Government.